

 Biblioteca Valenciana

S. XVIII

SIGNATURA

1033

Biblioteca Valenciana

31000005090512

100/2137.85

In g

86

MANUEL BAS CARBONELL

N.º 18889

BIBLIOTECA

JOANNIS

LUDOVICI VIVIS
DIALOGISTICA LINGUÆ LATINÆ
exercitatio.

ANNOTATIONES PRÆTEREA IN
*singula colloquia doctissimi viri Petri
Motta Complutensis in Hispana ju-
ventutis gratiam adiecit.*

CUM INDICE LATINO HISPANICO
& Catalano vocum difficiliorum, à
Joanne Ramirez compilato.

*Hac nova editio est ad exemplar adi-
tionis latino-hispanica in Valentia per
Benedictum Monfort facta 1759. Fide-
liter expressa, & ab infinitis men-
dis perpurcata.*

GERUNDÆ: Ex Typ. JOSEPHI BRÒ,
Bibliop. in vico Ballesteriarum.

S. XVIII
1033

VIVES PHILIPPO

CAROLI CÆSAR. AUGUST.

filio hæredi optimam mentem.

Latinæ linguæ permagnæ sunt & ad loquen-
dum, & ad rectè sentiendum utilitates. Est
enim ea veluti thesaurus quidam omnis eruditio-
nis: quoniam magna & præstantia ingenia latine
sermone disciplinas omnes conscripserunt: ac
quas nemo potest pervenire, nisi per linguæ illius
cognitionem. Quam ob causam non gravabor
inter majorum studiorum occupationes, hac quo-
que parte pueritiæ rudimentâ adjuvare. Conscri-
psi tibi latinæ linguæ primam loquendi exer-
citationem, quam pueris, ut spero, conducibilem
tibi Principi puero visum est dicare: cum propter
Patris tui benevolentiam erga me summam, tum
quod in animo tuo ad rectos mores formandos
optimè de Hispania, hoc est Patria mea, mere-
bor: cujus salus sita est in tua probitate ac sapi-
entia. Sed hæc à Joanne Martino Siliceo institu-
tore tuo & copiosius audies & crebrius.

SUR-

SURRECTIO MATUTINA

Beatrix puella, Emmanuel, Eusebius.

Bea. Iesus Christus exuscitet vos à somno vitio-
rum. Heus pueri, estisne hodie evigilaturi?

Euf. Nescio quid incidit mihi in oculos, ita vi-
deor eos habere plenos arenæ.

Bea. Hæc est tua prima cantio matutina, & benè
vetus. Aperiam fenestras hæc ambas, ligne-
am, & vitream, ut feriat clarum manè vestros
amborum oculos. Surgite, surgite.

Euf. Tam multò manè?

Bea. Propior est meridies, quàm aurora. Vis tu,
Emmanuel, recentem *subuculam?

Em. Nihil nunc est necesse, hæc est sa-
tis munda, cràs sumam alteram. **subucula,
est virilis
camisia.*

Bea. Quem? simplum, an *diploidem?

Em. Quem voles, mea nihil refert. **Diplois,
de quavis
re duplica-
ta dicitur.*
Porrigere huc simplum, ut si sim
hodie lusus pila, minus graver.

Bea. Hic est semper tuus mos: prius de
lusu cogitas, quàm de Schola. **Ligula*

Em. Quid tu dicis inepta? Et Schola *astictoria*
ipsa vocatur ludus. *quibus res-*

Bea. Ego non intelligo vestras gram-
maticationes, & sophismata. *rimenta
stringun-*

Em. Da *ligulas astictorias coriaceas. *tur.*

A 2

Bea.

EXERCITATIO.

- Bea.** Fractæ sunt: accipe sericas, & sic iussit tuus
Pædagogus. Quid jam? Vin famoralia, &
tibialia, quoniam est æstus?
- Em.** Minimè verò, dato *feminicru-
lia: quæso constringe me.
- Bea.** Quid? tu habes brachia scænea, aut
butyracea?
- Em.** Non, sed filo tenui confuta.
Huiusmodi qualia dedisti mihi astrigmen-
ta *exarmata, & lacera.
- Bea.** Memineris te heri alea perdidisse integra.
- Em.** Qui scis?
- Bea.** Ego per rimulam ostii observabam te cum
Guzmanulo ludentem.
- Em.** Amabo, ne id Pædagogus resciat.
- Bea.** Imò ego narrabo, quum primum appellaris
me deformem, ut soles.
- Em.** Quid si rapacem?
- Bea.** Quidvis, modò ne deformem.
- Em.** Cedo calceos.
- Bea.** Utros? Lōgo*obstragulo, an brevi?
- Em.** Tectos propter lutum.
- Bea.** Propter lutum aridum, quod alio nomine
vocatur pulvis. Sed benè facis: nam in aper-
tis cingulum est fractum, & fibula amissa.
- Em.** Indue rogo.
- Bea.** Tu ipse facito.
- Em.** Non possum me flectere.
- Bea.** Tu quidem facilè te curvares, desidia verò
tua difficilè: an deglutisti enssem, ut circula-
tor

LINGUÆ LATINÆ

- tor ille nudius quartus? Adeone es jam de-
licatus? Quid facies grandior?
- Em.** Astringe nodo laxo gemino: quod est elegatius.
- Bea.** Nihil minus: solveretur nodus illico, & deci-
deret tibi calceus è pedibus: præstat vel ge-
mino astricto, vel astricto & laxo. Sume tuni-
cam manicatam, & cingulum textile.
- Em.** Minimè id quidem, sed coriaceum venatoriū.
- Bea.** Mater vetat, vis tu omnia arbitrato tuo face-
re? Et tu heri fregisti *aciculam fibulæ *Aciculū
- Em.** Non poteram alioqui exhibulare. *fibulle, idque*
Da ergo illud puniceum ex lino.
- Bea.** Cape, cinge te *cinctu Gallico: *stringitur.*
pecte caput prius radiis rariori- *Cinctus
bus, tam densioribus: apta pileum Gallicus,
vertici, ne in occipitium rejicias *modoquo*
more tuo, aut in frontem & oculos. *solent gallic*
- Em.** Prodeamus jam tandem. *se cingere.*
- Bea.** Quid? illotis manibus & facie? *Pollubrum,
- Em.** Ita tua tam molesta curiositate *est vas ex*
taurum jam enecas, nedum ho- *quo aqua*
minem: videris mihi non puerum *funditur.*
vestire, sed sponsam. *urceolus,
- Bea.** Eusebi, adfer *pollubrum cum *patina in
urceolo, funde altius: stilla potius *quā fun-*
ex *epistomio, quā profundas: *ditur*
elue sordes istas ex nodis digito- *Episto-
rum: ablue os, & gargariza: frica *miū est*
bene cilia, & palpebras, tum glan- *nasi gutta-*
dulas

EXERCITATIO.

dulas sub auriculis duriter: cape linteum, exerge te. Deum immortalem, de omnibus es sigillatim admonendus: nihilne ipse tu sponte faceres?

Em. Vah, nimium es importuna, & odiosa.

Bea. Et tu nimium scitus puer, ac formosulus. Deoscularé me: flecte jam genua & ante hanc Servatoris nostri Imaginem recita precationem Dominicam, & preces alias, ut habes de more, antequam pedem ponas extra cubiculum. Vide, mi Emmanuel, uti de re nulla alia cogites, dum oras.

Mane paulisper, appende sudariolum hoc de zona, ad nares emungendas & purgandas.

Em. Sumne satis ad arbitrium tuum compositus?

Bea. Es. *Em.* Ad meum minimé, quoniam jam tandem ad tuum: ausim * facere sponsonem, me horam unam vestiendo consumpsisse.

Bea. Quid si vel duas? Quó eras alioqui iturus? Quid acturus? Fossurus credo, aut araturus.

Em. Quasi desit quod agam.

Bea. O magnum virum, vehementer in nihil agendo occupatum.

Em. Non hinc abis cavillatrix? Abi, aut ego te abigam hoc calceo, aut * calanticam tibi detraham de capite.

* Facere
sponsonē,
deponere
recitare
pretio.

* Calanti-
ca, indu-
mentum
est capiti
muliebre.

PRI-

LINGUÆ LATINÆ 7

PRIMA SALUTATIO.

Puer, Pater, Mater, Isabellula.

*S*alvus sis, mi Pater, salve mea Matercula, precor vobis foelicem hunc diem germanuli, propitiū vobis opto Christū sororculæ. Mi fili, sospitet te Deus, evehat ad ingentes virtutes.

Ma. Servet te Christus, mea lux: quid agis mea dulcedo? Qui vales? Quomodo nocte hac quieviisti?

Pu. Recté valeo, & placidè dormivi.

Ma. Christo gratias: proprium hoc velit tibi esse.

Pu. Ad mediam tamen noctem excitatus sum & dolore capitis.

Ma. Me perditam, & miserrimam! quid narras? Qua parte capitis?

Pu. Ad bregma. *Ma.* Quandiu?

Pu. Vix octava parte horæ: postea redormivi, nec sensi amplius.

Ma. Respiravi, nam exanimaras me.

Pu. Benè sit tibi Isabellula, para mi jentaculum. Ruscio, Ruscio huc, canicule festivissime: en ut cauda adulatur, ut se in posteriores pedes erigit. Quomodo habes? Quomodo vales? Heus tu, adfer panis bucceam unam, aut alteram, quam ei demus: videbis lufos scitissimos. Non esuris? Nihilne edisti hodie? Profectò

EXERCITATIO.

- fecto plus est in cane isto intelligentia, quam in illo mulione crasso.
- Pa.* Tulliole mi, lubet mihi tecum paulisper confabulari.
- Pu.* Quid mihi Pater? Nam nihil mihi accidere potest suavius, quam te audire.
- Pa.* Hic tunc Ruscio est bellua, an homo?
- Pu.* Bellua, ut credo.
- Pa.* Quid tu habes cur sis homo, non ille? Tu edis bibis, dormis, ambulas, cursitas, lustras: haec ille facit omnia.
- Pu.* Atqui ego sum homo.
- Pa.* Quomodo id cognoscis? Quid tu nunc habes plusquam canis? Sed hoc interest, quod illi non potest homo fieri: tu potes, si vis.
- Pu.* Obsecro mi Pater, effice id primo quoque tempore.
- Pa.* Fiet, si eas quo eunt belluae, redeunt homines.
- Pu.* Ibo Pater multo libentissimè, sed ubi id est?
- Pa.* In ludo literario.
- Pu.* Nulla est in me ad rem tantam mora.
- Pa.* Nec in me. Isabellula, audin? Da huic jentaculum in cistella. *I/a.* Ecquidnam?
- Pa.* Frustum panis butyro illitum, vel ficus aridas, aut uvas passas pro opsonio, sed * insolatas. nam alterae illae viscoae inficiunt * Insolatas, puerorum digitos, & vestes: nisi malit ad solem exarsa aliquot, vel pruna aurea, & oblo. exsiccatas. ga: inferre brachiolum cistulae, ne excidat.

DE-

LINGUAE LATINAE

DEDUCTIO AD LUDUM.

Pater, Philoponus Ludimagister, Puer

- Pa.* Signa te sacro signo Crucis. *Pu.* Duc nos Jesu. *Pu.* Christe sapientissime dementes, potentissime imbecilles. Quæso mi propinque, tu qui es versatus in studiis literarum, ecquis est in hoc gymnasio optimus institutor puerorum?
- Pro.** Doctissimus quidem Varro: sed diligentissimus, & vir probissimus Philoponus, nec eruditionis aspernandæ. Habet Varro scholam frequentissimam, & domi numerosum gregem contubernaliū. Philoponus non videtur delectari turba, paucioribus est contentus.
- Pa.* Hunc malo. Eccum in porticu gymnasii inambulantem. Fili hoc est formatorium, & quasi officina hominum, & hic artifex formandi. Adsit tibi Christus, Magister. Aperi caput, puer, & flecte poplitem dextrum, sicut es edoctus: ita jam rectus.
- Phi.* Prosper sit nobis omnibus tuus adventus, ecquid rei est?
- Pa.* Hunc filiolum meum ad te adduco, ut ex bellua hominem facias.
- Phi.* Dabo in eam rem operam sedulam. Fiet: reuertetur ex pecude homo, ex nequam frugi, & bonus: id verò ne dubitaveris.
- Pa.* Quanti doces?

* Propinquus.

Phi.

Phi. Si puer bene proficiat, vili : sin parum, cari.

Pa. Acutè hoc dicis. & sapienter, ut omnia, parum
amur inter nos igitur hanc curam: tu ut sed
lò instituas, ego ut benignè cōpensē tuā operi.

EUNTES IN LUDUM LITERARIUM.

Cirratus, Prætextatus, Vetula, Puella, Titivillitium, Oluscularia.

Cir. Videtur tibi tempus eundi ad ludum?

Pra. Planè tempus est ut eamus.

Cir. Non satis teneo viam, credo esse in illo vic
proximo.

Pra. Quoties illuc itasti? *Cir.* Ter, aut quater.

Pra. Quando cœpisti eò itare?

Cir. Nudius tertius, ut puto, aut quartus.

Pra. Quid igitur, an non id satis est ad noscen
dam viam?

Cir. Non, etiam si eam centies.

Pra. Ego verò vel si semel, nunquam deinceps
aberrarem. Sed tu vadis invitus, & ambulat
lufitans, nec viam aspicias, nec domos, nec
ulla signa, quæ te postea admoneant, quâ si
flectendum, quæ via tenenda. Ego hæc omnia
obseruo diligenter, quia lubens eo.

Cir. Puer hic habitat in proximo scholæ. Hæus tu
Titivillitium, quâ itur ad ædes tuas?

Tit. Quid vis? Venis à matre tua? Mater mea
non est domi, ac ne soror quidem: ambæ
sunt profectæ ad Divæ Annæ.

Cir.

LINGUÆ LATINÆ

Quid illic agitur?

Hæri fuerunt encœnia: hodie invitavit eas mu
lier quædā casearia, ad edendū lac coagulātū.

Et tu cur non es una profectus?

Relictus sum hic, ut servem domi: frate
meus puerulus abductus est ab eis illuc; sed
pollicitæ sunt mihi, se de reliquiis allaturas
partes in quasillo.

Cir. Quin tu igitur manes domi?

Tit. Continuo revertar, nunc prodeo lusum talis
cum filio hujus cerdonis: vultis & vos venire?

Cir. Eamus sodes. *Pra.* Minimè verò id quidem.

Cir. Quidni? *Pra.* Ne vapulemus.

Cir. Vah, non memineram.

Tit. Non vapulabitis. *Cir.* Qui scis?

Tit. Quia Magister vester perdidit hæri ferulam.

Cir. Hem quomodò nosti?

Tit. Hodie de domo nostra audiebamus ejus voci
ferationem, quærentis ferulam.

Cir. Amabo ludamus parumper.

Pra. Tu ludito, si vis: ego ibo solus.

Cir. Ne me apud Præceptorem quæso deferas:
dic me detineri domi à patre.

Pra. Vis mentiri me? *Cir.* Quidni propter sodalē?

Pra. Quia in Templo audiavi Concionatorem
affirmantem, mendaces esse filios diaboli,
veraces Dei.

Cir. Diaboli verò? Apage. Per signum Sanctæ Cru
cis, ab inimicis nostris libera nos Deus noster.

Pra.

Pra. Non potes liberari, si ludas, cum est discendum.

Cir. Eamus, tu valet.

Tit. Hui, pueri isti non audent paulisper ludere alioqui cadendi.

Pra. Ille est puer perditus, & evadet scelerosus.

Sed quomodo elapsus est nobis, nec rogamus quâ esset via ad ludum, revocemus.

Cir. Abeat in malam rem, nolo sit mihi rursus citamento ad lusum, percontabimur ab hac vetula. Mater, nosti ine quâ itur ad scholam Philoponi?

Vet. Juxta eam scholam habitavi ego sex annis regione peperit filium natu maximum, & filias duas: transite plateam hanc Villæ-rasæ, inde est angiportus, tum platea Domini Veterani hinc flectite ad dexteram, tum ad sinistram ibi percontamini, non procul abest schola.

Cir. Vah, non poterimus omnia retinere.

Vet. Terefula, deduc istos ad ludum Philoponi nam Mater hujus est, quæ dabat nobis limonem pectendum, & nendum.

Te. Quid malum Philoponi? Quid hominis est hic Philoponus? Quasi ego norim. Loqueris de illo, qui resuit calceos juxta cauponam viridem? An de præcone in vico Gigantis qui alit equos meritorios?

Vet. Sat scio, nunquam tu nosti ea, quæ sunt opus sed ea quæ ad rem nihil faciunt. Inertissimus Philoponus est ludimagister ille senex, proce-

rus,

rus, lusciosus, è conspectu ædium, quas olim habitavimus.

Ah, jam redit in memoriam.

In reditu transi per macellum, & eme acetarium, & raphanum, & cerasa: eape fiscellam.

Duc nos etiam per forum olitorium.

Hæc ibitis brevius. *Cir.* Nolumus istac ire. Qui hic?

Cir. Quia momordit me illic canis ex domo pistoris: quin & volumus te comitari ad forum. Revertens faciam iter per macellum: nam procul adhuc absumus & emam quæ sum jussa, postquam reliquero vos in ludo.

Nos cupimus videre quanti emes cerasa Numis senis emimus in libras singulas: sed quid ad te?

Cir. Quia soror jussit me hodie manere sciscitari: & est illic vetula quædam oluscularia, de qua si emeris, scio eam & vendituram minoris quam alias, & daturam nobis vel cerasa aliqua, vel thyrsam lactucæ, nam filia ejus ministravit aliquando Matri, & sorori meæ.

Ne dispendium hoc viæ constet vobis flagris aliquot timeo.

Te. Minimè verò, nam satis veniemus tempori.

Eamus, tantulum deambulavero, quæ misera consumor sedendo domi totos dies.

Pra. Quid facis? An tantum sedes otiosa?

Te. Otiosa verò? Minimè certè id quidem: neo,

COR-

conглоbo, glomero, texo: putas vetula
nostram passuram ut ocier? Festos dies
cratur, in quibus est cessandum.

Præ. Festi dies num non sunt sacri? Quomodo
go execratur illa rem sacram? Vultne
execrari quod est sacrum constitutum?

Te. Censen? me didicisse Geometriam, ut hec
sim vobis edisserere?

Cir. Quid rei est Geometria?

Te. Ego nescio: nos habebamus vicinam, quæ
cabatur Geometria: hæc semper vel erat
in Templo cum Presbyteris, vel Presbyter
domi ejus cum illa: itaque erat, ut ferebat
sapientissima. Sed ventum est in forum
torium, ubi est tandem vestra vetula?

Cir. Id ego circumspectiebam. Sed eme ab hac
lege, ut aliquid det nobis corollarii. He
amita, puella hæc emet de te cerasa, si
quot nobis donaveris.

Olu. Nihil mihi donatur, omnia venduntur.

Cir. Nec sordes istæ donantur tibi, quas hab
in manibus, & collo?

Olu. Nisi procul hinc abis impudenticule,
sordes sentient genæ tuæ.

Cir. Quomodo sentient meæ, genæ quum tu
beas in tuis manibus?

Olu. Redde cerasa furuncule.

Cir. Sumo exemplum: nam volo emere.

Olu. Eme igitur. *Cir.* Si placuerint, quanti?

Olu.

Nummo libram.

Ah, acerba sunt: tu anus benefica, vendis
hic populo cerasa strangulatoria.

Abeamus hinc ad ludum: nam vos argutiis
vestris intricaretis me, & detineretis diu.
Jam, ut puto, mea vetula furit domi, ob
moram meam. Hoc est ostium, pulsate.

LECTIO.

Præceptor, Lusius, Æschines Pueri, Corra.

Præ. **C**Ape tabellam abecedariam manu sinis
tra, & radium hunc, quo indices singu
la elementa: ita rectus: pileum pone sub
axilla: audi attentissimè, quemadmodum
ego has literas nominabo: specta diligenter,
quo gestu oris. Vide ut eodem prorsum mo
do reddas, cum reposcam. Sis mecum: jam
audisti. Sequere nunc me sigillatim præcun
tem. Tenes probe?

La. Videor mihi sic satis.

Præ. Unaquæque istarum vocatur litera: ex his
quinque sunt vocales, A, E, I, O, V, quæ sunt
in vocabulo Hispano oveja, quæ est ovis:
memineris hujus verbi. Hæ cum una quali
bet, vel pluribus aliarum, syllabam efficiunt:
sine vocali non fit syllaba, & vocalis ipsa non
raró est syllaba. Itaque aliæ omnes consonan
tes nominantur: quia per se nihil sonant, ni
si adhibita vocali: habent enim sonum quen
dam

dam imperfectum, & mancum, B, C, D, G, quæ
fine E parum sonant. Jam ex syllabis sunt
voces, seu verba, ex his sermo, quo belluæ
omnes carent: nec tu à belluâ differes, ne
probè sermonem discas. Evigila, & nava se-
dulam operam. Ito, sede cum tuis condisci-
pulis, & edisce quæ præscriptæ.

Lu. Non ludimus hodie?

Æs. Non, nam dies est * operarius. ** Operarius, us, quo est operandus.*
Eho tu veni te huc arbitraris
lusu? Non est hic ludendi locus, sed studendi.

Lu. Cur ergo ludus nominatur?

Æs. Nominatur quidem ludus, sed literarius: qui
literis est hic ludendum, ahihi pila, trocho-
talis: & Græcè audiui appellari scholam,
quasi otium: quod verum sit otium, & ani-
mi quies, ætatem in studiis agere. Sed edi-
camus, quæ injunxit institutor, summissi
murmure, ne aliis alii sumus impedimento.

Lu. Avunculus meus, qui aliquando dedit operam
literis Bononiæ, docuit me, melius memori-
infigi, quæ velis, si altius pronuncies: idque
confirmari, autoritate nescio cujus Plinii.

Æs. Si quis ita velit ediscere suas formulas, in
hortos secedat, aut in cœmeterium Templi
ibi clamet licet, quoad exciter mortuos.

Co. Pueri, hocine est ediscere? Garrere, juri-
gari: agite, convenite ad Præceptorem om-
nes, jussu ejus.

RE-

REDITUS DOMUM, ET LUSUS PUERILES.

Tulliolus, Corneliola, Scipio, Lentulus, Puella.

Co. **P**ROSPERÉ redieris Tulliole: libet paulis-
per lustrare?

Tu. Nondum, statim. *Co.* Quid habes negotii?

Tu. Recolere, quæ Magister ut memoriæ com-
mendarem, mandavit.

Co. Quæ tandem? *Tu.* Aspice.

Co. Hui, quæ notæ sunt istæ? Credo esse formi-
cas depictas: mea Mater, quot formicas, &
culices, adfert Tulliolus, pictos in tabella.

Tu. Tace insana, sunt litteræ.

Co. Quæ vocatur hæc prima? *Tu.* A.

Co. Cur prima est magis A, quàm hæc altera?

Ma. Cur tu es magis Corneliola, quàm Tulliolus?

Co. Quia sic vocor.

Ma. Et illæ litteræ ad eundem modum. Sed ito-
jam lulum, mi fili.

Tu. Hic pono tabellam meam, & radium: si quis
attigerit, vapulabit à Matre: nonne mea ma-
tercula? *Ma.* Etiam mi fili.

Tu. Scipio, Lentule, adeste lufuri.

Sci. Quam lufionem?

Tu. Nucibus ludemus ad conjectum scrobiculi.

Le. Non habeo nuces nisi paucas, & eas quassas;
ac putres. *Sci.* Ludamus putaminibus nucum.

Tu. Quid mihi ea proderunt, etiam si lucrer vi-

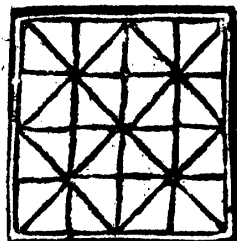
B

ginti

- ginti? Nullus est intus nucleus, quem edam
Sci. Ego vero dum ludo, non comedo: si quid vo-
 lo comedere, Matrem adeo. Ista nucum putami-
 na sunt apta ad extruendas formicis ediculae.
Le. Ludamus par impar acieulis.
Tu. Adfer potius talos. *Sci.* Adfer Lentule.
Le. Ecce vobis tali.
Tu. Quam sunt pulverulenti, & immundi, ne-
 satis purgati à carne, & politi. *Jacias.*
Sci. Pro primatu ludendi.
Tu. Ego sum primus: quid ludimus?
Sci. Astrigmenta.
Le. Ego nolo mea perdere: nam domi caderet
 Pædagogus.
Tu. Quid vis ergo perdere, si vinceris? *Le.* Talitra
Ma. Quæ est ista humi abjectio? Deteritis veste
 omnes, & calceos, tum loco immundissimo
 quin verritis prius pavementum, & sedetis
 Adfer scopas.
Tu. Quæ erit igitur sponsio?
Sci. Aciculæ in singula puncta. *Tu.* Imò binæ.
Le. Ego non habeo aciculas; deponam, si vultis
 pedunculos ceraforum pro aciculis.
Tu. Apage, ludamus ego & tu Scipio.
Sci. Ego ausim sorti meas aciculas credere.
Tu. Da mihi talos in manum, ut jaciam primus
 in vici sponsionem.
Sci. Minimè verò, nam non ludebas serio.
Tu. Quis unquam ludit serio, ceu dicas albū nigrū

Sci.

- Sci.* Cavillare quantum voles, non auferes modo
 aciculas.
Tu. Age, remitto tibi hanc manum, ludamus jam
 pro præmio, adsit dextera fors.
Sci. Victus es. *Tu.* Auferto. *Le.* Cedo talos.
Tu. In hunc jactum omnia. *Le.* Non recuso.
Puc. Ad cœnam, pueri, nunquamne facturi estis
 ludendi finem?
Tu. Nunc incipimus, ista jam de fine
 loquitur.
Cor. Ludi hujus jam tædet, ludamus
 calculis discoloribus.
Tu. Pinget tu nobis * orbes in hoc
 latere, carbone, aut gypso.
Sci. Ego malo cœnare, quàm ludere,
 & discedo, aciculis meis omni-
 bus exutus fraude vestra.
Tu. Memineris te heri Cethegū spo-
 liasse. Nullus ubique potest felici ludere dextra.
Cor. Adfer quæso folia lusoria, quæ invenies sub
 abaco ad sinistram.
Sci. Alias id quidem, nunc non vacat: nam si diu-
 tius morer, timeo ne Pædagogus meus iratus
 incœnem me mittat cubitum. Tu Corneliola
 habe nobis parata folia isthæc in crastinum
 sub horam vesperam.
Cor. Si licebit nobis per Matrem: satius esset
 nunc ludere, dum finimur.
Sci. Satius est nunc cœnare, dum accersimur.

* Orbes, sunt
 calculi duodeni
 albi, & nigri.

Pue. Et mihi nihil datis, quæ spectavi?

Cor. Daremus, si judicasses, da nobis potiùs, quæ nostris lusionibus te delectasti.

Pue. Heus pueri, quando estis venturi? Coena est semicomessa: prope est, ut sublatis carnibus, apponamus caseum, & poma.

REFECTIO SCHOLASTICA.

Nepotulus, Piso, Magister, Hypodascalus, Laemia, Architriclinus, Florus, Antrax.

Ne. Vivitis ne hic laute?

Pi. Quid isthuc verbi est, an lavamur? Quotidie manus, ac faciem, & quidem crebrò: mundities enim corporis, & sanitati, & ingenio confert.

Ne. Non id quero: sed an edatis, & bibatis ex animi vestri sententia.

Pi. Nos non edimus ex animi sententia, sed ex palati sententia.

Ne. Dico, an ut vultis?

Pi. Maximè, nempe cum fame, & qui vult, edit: qui non vult, abstinet.

Ne. Surgitis à mensa famelici?

Pi. Non omninò saturi, nec expedit: belluarum enim expleri, non hominum. * Re-

gem quandam sapientissimum nar- * Regem rant nunquam sine appetitu accu- *Cyrum* bui, e, nunquam surrexisse saturum. *maiozem.*

Ne.

LINGUÆ LATINÆ.

Ne. Quid editis? *Pi.* Quæ habemus.

Ne. Putabam vos esse, quæ non habebatis. Sed quæ sunt ista tandem quæ habetis?

Pi. Molestum percontatorem, quæ dantur.

Ne. At, quæ dantur?

Pi. Jentamus de mane sesquihora posteaquam surreximus. *Ne.* Quando surgitis?

Pi. Fere cum Sole, qui est dux Musarum, * *Silatum*, & aurora gratissima Musis. * *Silatum jentaculum*

nostrum est frustum panis * *autopyri: Autopiri ex* & paululum butyri, aut fructuum tota farina

aliquid, quales anni tempus suppe- *confecti*, dicit. Prandium, olus coctivum; *sine excre-*

vel pulres in pultariis, aliquid pul- *tione fur-* mentarii carniū. Rapæ modo, *mo-furum.*

idó brassicæ, amyllum, *similago, ory-* za: tum diebus pisculentis lac sero- * *Gabata,*

sum in * *gabatis*, è quo fit butyrum *sunt pro-* expressum, injectis aliquot * *turu n-fundæ scu-*

dis panis: piscis recens aliquis, si sit *telæ.* in foro piscario pretii tolerabilis:

sin secus, salsamentum probe mace * *Turunde,* ratum, hinc pisa, aut cicera, aut *sunt frusta*

lentes, aut fabæ, aut lupini. *parva.*

Ne. Quantum cuique ex his?

Pi. Panis quantum avemus, opsoniorum quantum est satis, non ad explendum, sed ad alendum. Amplissimas epulas alibi quærito, non in

schola, ubi ad virtutem formantur animi. *Ne.* Quid bibitis? *Pi.*

Pi. Alii frigidam & liquidam, alli cervisiam tenuem: pauci & raro vinum, & bene dilutum. Merenda est, seu (si id mavis) antecœvium aliquid panis, & amygdalarum, seu avellantarum, ficorum aridarum, uvarum passarum: aut si sit ætas, pyrorum, aut malorum, cerasorum, aut prunorum: cum vero animi gratia reproficiscimur, tum edimus lac liquidum, & coactum, caseum recentem, cremorem, lupinos lixivio maceratos, pampinos, & alia quæ villa suggerit. Cœnæ caput est, acetarium concisum, sale aspersum, irroratum oleo olivarum ex gutto, aceto etiam infuso. * *Aulicoctia*

Ne. Quid? Oleo nucum, aut raparum? *costa in oleo*

Pi. Apage rem insuavem, & insalubrem: * *Jussulentum* in lata poropside * *aulicoctia ta cum vervecina*, * *jussulenta cum prunis so jure*. passis, aut radiculis, aut herbulis, * *Tucetum* quæ sint pro intrito, interdum * *tu- est caro m* cetum, saporis scitissimi. *nurim co*

Ne. Quo condimento? *cisa, &*

Pi. Fame, omnium optimo, & sapidissimo; hinc certis diebus hebdomadis aliquot assis, potissimum vitulinæ, hœdinæ interdum in vere, pro secunda mensa raphani perpulvum, & casei non putris, nec veteris, sed recentis, qui est quam vetus alibior: pyramida mala persica, cydonia. Diebus quæis carne non est vesci, habemus pro carnibus ova assa-

aut

aut frixa, aut elixa, singula per se, aut in libum commista in sartagine, aceto, aut omphacio, non tam infuso, quam instillato: paululum interdum piscium, & caseo succedant nuges.

Ne. Quantum cuique?

Pi. Bina ova singulis, & binæ nuges.

Ne. Quid? A cœna nunquamne comessamini?

Pi. Sæpius.

Ne. Quid quæso? Nam id est suavissimum.

Pi. Convivium Syri apud Terentium, aut aliquod aliud ex illis lautissimis Athenæi, aut similiū, quorum meminerunt historiæ. Utrum censes nos porcos esse, an homines? Qui ventriculi, quæ valetudo sufficeret, post quaternas refectioes comessari? Heus tu, schola hæc est, non saginarium. Dicant etiam nihil esse perniciosius valetudini, quam bibere, cum statim sis iturus cubitum.

Ne. Licebitne cœnæ vestræ interesse?

Pi. Facile, modo venia petita à Præceptore, quam scio illum daturum non gravatè: nam solet. Alioqui prævæ esset educationis, ingerere te convivio Magistro in scio: & qui te adduceret, nihil aliud quam probrum, & pudorem contraheret apud condiscipulos: mane paulisper. Magister, licebitne cum bona tua venia, puerū quendam mihi notum adhibere nostræ cœnæ?

Pre. Maximè, non erit molestus.

Pi. Habeo gratiam. Hic quem vides gestantem

man-

mantile pro focali, est Architriclinus huius hebdomadæ. Nam hebdomadarios habemus hic Architriclinos, ut Reges.

Ar. Lamia, quanta est hora?

La. Horam non audiui à tertia, intentus compositioni epistolæ. Florus melius id norit, qui toto hoc pomeridiano tempore librum non vidit, neque chartam.

Flo. Amicum testimonium, & apud Magistrum iratum valde utile. Sed qui potuisti tu id animadvertere, immeritus (ut ais) compositioni epistolari? Planè malevolentia te coegit mentiri. Gaudeo profectò, inimicum meum pro mendaci haberi. Si quid me posthac voluerit calumniari, carebit fide.

Ar. Non potero alicunde cognoscere de hora? *Ant.* trax, transcurrere ad Divi Petri, & inspicere horas.

Ant. Index signat jam sextam.

Ar. Sextam verò? Eia pueri agite, eia consurgite, abjicite libros, vel quò servi cornua: parate mensas, infernite, apponite sedilia, mantilia, orbes, quadras, panem: dicto citius volate, ne tarditati nostræ institutor succenseat. Prome tu cervisiam, tu hauri aquam de cisterna, appone scyphos: quid isthuc rei est? Tam obnubilatos adfers? Refer in culivam, ut famula eos fricat, & extergat probè, quo sint nitidi, & fulgentes.

Pi. Nunquam tu hoc perfeceris, quandiu simiam hanc habebimus ministram culinariam: nunquam

quā audet fortiter confricare, quæ mundat, ita timet suis digitis: nec abluit, nisi semel, & tepida.

Ar. Quin admones de eo Præceptorem?

Pi. Satiùs est queri apud famulam atriensem: nam in ejus manu est, mutare famulas culinarias. Sed eccum Præceptorem. Tu ipse perluito hos calices, frica folio fici, vel urticæ, arena, aqua, ne quid hodie habeat Magister jure reprehendendum.

Ma. Sunt parata omnia? Est aliquid quod nos remoretur? *Ar.* Nihil omnino.

Ma. Ne postea facturi simus intervalla magna inter missus.

Ar. Missus verò? Missum potius dixeris, & eum exiguum. *Ma.* Quid tu musitas?

Ar. Dico, ut absideas, esse tempus & propemodum corrumpi cœnam.

Ma. Pueri, abluite omnes manus, & os. Vah, quod mantile? Qui hic se extergunt, ubi mundantur? Curre, adfer aliud purius. Sēdeamus more solito. Est is puer conviva noster?

Pi. Est here. *Ma.* Cujas est? *Pi.* Flander.

Ma. Ex qua Urbe illius Provinciæ? *Pi.* Brugenfis.

Ma. Recipe illum supra te. Expediat quisque cultellum suum, & purget quisque suum panem, si quid hæret vel cineris, vel carbonū in crusta: sacret mensā, cujus est munus hac hebdomada.

Flo. Pasce animos nostros Christe caritate tua, qui benignitate tua, aliis vitas omnium animantium:

tium: sancta sint Dñe hæc tua munera nobis
mentibus, ut tu qui ea largiris, Sanctus es. Am.

Ma. Sedete, quantum licet, laxè, ne comprimamur
mutuo: quandoquidem satis est loci. Et
habet cultellum Brugenfis?

Pi. Prodigium, Flander sine cultello: & quidem
Brugenfis, ubi cuduntur optimi.

Ne. Mihi verò cultello non est opus, dentibus fra-
gā mordēdo, vel digitis buccellatim cōminu-

Hyp. Ferunt illud de moribus tñm gingivis, tu
candori dentium esse perutile.

Ma. Ubifecisti Latinæ linguæ tyrocinium? Na
non videris mihi pravè institutus.

Ne. Brugis sub Joanne Theodoro Nervio.

Ma. Viro diligenti, docto, & probo. Bruxæ e-
gantissimæ: nisi quod pereunt in dies vi-
plebis profusissimæ, dolendum est: quam p-
dem illinc venisti? *Ne.* Nudius sextus.

Ma. Quam nuper cœpisti studere?

Ne. Ab hinc annos tres.

Ma. Non potest te profectus pœnitere.

Ne. Merito: nam & habui Magistrum non p-
nitendum.

Ma. Sed quid agit Vives noster?

Ne. Dicunt eum agere athletā, non tamen athletic-

Ma. Quid isthuc rei est?

Ne. Quia luctatur semper, sed parum fortiter.

Ma. Cum quo? *Ne.* Cum suo morbo articulat-

Ma. O luctatorem dolosum, qui primum omnium
invadit pedes,

Hyp.

Hyp. Imò lictorem sævum, qui totum corpus con-
stringit. Sed tu quid agis? Quid cessas? Vide-

is huc spectatum venisse, non cœnatum. Ne-
mo vestrum attingat pileum inter cœnandum,
ne quis capillus involet in patinas: cur non
tractatis hospitem comiter?

Ma. Nepotule, præbibo tibi.

Ne. Præceptor, excipio animo libentissimo.

Hyp. Exin anias calicem tuum, quandoquidem
exiguus haustus restat.

Ne. Hoc esset mihi novum.

Ma. Quid? Non exinanire? Sed mi Hypodidascale
quid dicis, quid adfers novi super cœnam?

Hyp. Ego verò nihil dico: sed hisce duabus ho-
ris multa cogitavi de arte Grammatica.

Ma. Quæ tandem?

Hyp. Recondita sanè, & ex penetralibus discipli-
næ. Primum, cur Grammatici posuerunt tria
genera in arte, cum sint tantum duo in natu-
ra? Aut cur natura non producit res neutrius
generis, sicut masculini & fœmenini? Non po-
ssum causam exculpere tanti mysterii. Deinde
Philosophi dicunt esse tantum tria tempora,
ars nostra ponit quinque, ergo ars nostra est
extra rerum naturam.

Ma. Imò tu ipse es extra rerum naturam: nam
ars in rerum natura est.

Hyp. Si ego sum extra rerum naturam; quomodo
possum comedere hunc panem, & has carnes,
quæ

quæ sunt in rerum natura?

Ma. Tanto tu deterior, qui venis ab altera rerum natura, ut comedas, quæ sunt in hac nostra

Hyp. * Paraphthegma aprosdionyson:

aliam ego vellem solutionem mearum questionum. Utinam haberemus nunc Palæmonem aliquem, aut

Varronem, qui has quæstiones posset profligare.

Ma. Quin potius Aristotelem, aut Platonem? Habes aliquid aliud?

Hyp. Heri vidi scelus capitale admitti. Ludimagister vici recti capro olidior, qui in phrontisterio suo in pædore & fœtore docet auditorios diobolarios, ter aut quater pronuntiavit vocales accentu in penultima: ego verò minus sum terram illi non dehiscere.

Ma. Quid aliud decebat talem ludimagistrum decere? Et est alioqui in formulis Grammaticæ valde detritus. Sed tu in re levi nimium multuaris, * & facis tragœdiam ex * Paraphthegma, seu mimo verius.

Hyp. Equidem absolvi pensum meum: est, præterea nunc tuæ sunt partes, dic tu vicissim rem aliquam inter cœnam.

Ma. Nolo, ne tu mihi vicissim Paraphthengis. Jussulenta hæc jam congeliant: adfer * foculum mensariū, est calefactum torium excalfacite aliquantum, priusquam torium panem mense aptum

panem intingatis. Raphanus hic non est esui, adeo est lentus: nec minus sunt radiculæ jussulenta.

Hyp. Lentorē profectō non á macello attulerunt, sed hic contraxerunt in nostro pœnore, quæ nulla nihil est pœnui incommodius.

Nescio quid isthuc rei est, semper adferuntur huc ossa emedullata.

Ma. Parum habent ossa medullarum * *Sub Lunam silentem.*

Hyp. Quid cum est plena?

Ma. Plurimum.

Hyp. Tum verò ossa nostra habent minimum, seu nihil verius.

Ma. Non exorbet nobis medullas Luna, sed nostra Lamia, nimis hic indidit piperis, & gingiberis: & in jure hoc, & toto acetario, nimium menthæ, petroselini, salviæ, erucæ, nasturtii, hyssopi: nihil puerorum et adolescentum corporibus æque damnosum, ut cibi, qui interiora fervefaciunt.

Ar. Quibus igitur ex herbis velles confici?

Ma. Lactucis, buglossa hortensi, & portulaca & petroselini aliquid admisceri. Heus tu Ginglype, ne extergas labia manu aut manica, sed simul ipsa, sive ul manum mantili: nam ideo tibi datur. Carnes ne attingas, nisi ab ea parte, qua tibi es sumpturus. Tu Dromo, non advertis te manicas tuas inficere pingui carminum? Reduc eas, si sunt apertæ, ad humeros:

si

si non sunt, corruga, vel complica ad cultum, quæ si relabuntur, affige acicula, quod magis te decet, spina. Tu dominæ delicatule, in mensam incumbis? Ubi id disticisti? In hara quapiam, heus, subjicite ei cubito pulvillum. Architricline, vi * *Anale* de ne * *anale*cta hec pereant, recon-
de in promptuarium: tolle primum *qua* collomniam salinum, hinc panem, tum *guntur*. lances, discos, mantilia, postremò mappas mundet quisque suum cultellum, & reponat vaginam. Heus tu Cinciole, ne scalpas dentiscalpello, nam est noxium: conficito tibi detiscalpium pennula, vel bacillo tenui acuminato: & scalpe modicè, ne gingivas scarifices, sanguinem elicias. Confurgite, & abluite manus, priusquam recitetur gratiarum actio. Amove mensam, voca ministram, ut pavimentum hoc scopis verrat. Agamus Christus gratias: præeat verba, qui sacravit mensam.
Flo. Pro cibo temporario gratias agimus, Christus Domine, temporarias: fac ut pro immortalitate agamus æternas Amen.
Ma Ite lusum, & confabulatum, & deambulatum quo libuerit, dum licet per lucem.

GARRIENTES.

Nego, Gracculus, Turdus.

Nu. **A**ssideamus in hac trabe: tu Gracculus conspectu in saxo illo, modo ne indimento

indimento sis, quò minus cernamus prætereuntes; apricemus nos ad hunc parietem, egregiè soli ostentū. Quam grâdis truncus, & cui usui? *Tur.* Ut nos hic sedeamus.

Nu. Oportet fuisse procerissimam, & latam arborem, unde est sumpta.

Tur. Quales sunt in India.

Gra. Qui scis? Fuisti tu in India cum Hispanis?

Tur. Quasi scire aliquid de regione quapiam non possis, nisi in eâ fueris, sed dabo tibi auctoritatem meam, Plinius scribit, in India arbores crescere ad eam altitudinem, quæ non possit saculo superari: & gens illa quidem sumptis non tarda pharetris, ut ait Virgilius.

Nu. Scribit etiam Plinius, turmam equitum condere sub ramis.

Tur. Nemo id miretur, qui scirpos illius regionis consideret, quibus infirmi fulciunt gradum, divites duntaxat.

Gra. Heus, quota est hora?

Nu. Nulla, nam horarum tintinabulum nunc funditur: adfuiisti?

Gra. Non sū ausus: nā ajunt rem esse periculosam.

Nu. Ego interfui, & vidi innumeras mulieres prægnantes transilire canalem fusionis, qui est sub terra conditus.

Tur. Audivi hoc illis esse salutare.

Gra. Ea est colus philosophiâ, ut dicunt: sed de hora quærebam.

Nu.

Nu. Quid tibi opus est hora, si quid vis agere? Dum est opportunitas, est hora. Sed ubi horologium tuum viatorium?

Gra. Excidit mihi nuper, cum fugerem canaliculatoris, post decerpta pruna.

Tur. Ego te currentem vidi de fenestris: sed quò recepisses spectare non potui, quia impedito mihi erat hortus pensilis, quem ibi Mater affixit Patre invito, & multum reclamante: Mater verò in proposito constans obstitit, ne tolleretur.

Nu. Quid tu? Tacebas?

Tur. Flebam tacitus: quid enim aliud agerem, dum sentientibus mihi charissimis capitibus? Tamen metui Mater jubebat me ab se stare, & clamare strenuè, sed mihi non erat cordi quidquam adversus Patrem mutire. Ergo missus sum in scholam quatuor continuis diebus injentatus à Matre irata, & dejerante me non esse exnatum, sed commutatum à nutrice, de quo dicturam se nutrici diè apud Prætore capitalem.

Nu. Quid rei est Prætor capitalis? An non Prætor omnis habet caput?

Tur. Quid ego scio: illa dixit.

Gra. Hem qui sunt isti penulati & ocreati?

Nu. Galli sunt. *Gra.* Quid? Estne pax?

Tur. Bellum narrabant futurum, & quidem atro-

Gra. Quid adferunt? *Tur.* Vinum.

Nu. Exhilarabunt multos.

Scilicet, non solum vinum exhilarat, sed vini mentio, & recordatio.

Nu. Vinosos utique: mea nihil refert; qui aqua bibo.

Gra. Nunquam facies bonum carmen.

Tur. Nosti illam mulierem? *Gra.* Non, quænam est?

Tur. Aures habet gossipio obturatas. *Gra.* Quid ita?

Tur. Ne quid audiat, quia male audit.

Nu. Quam multæ pessimè audiunt auribus patentibus, & benè perforatis.

Tur. Credo huc pertinere, quod est apud Cicero-
neum in Tusculanis quæstionibus: surdaster
erat Marcus Crassus: sed illud pejus, quod
male audiebat.

Nu. Non dubium est quin hoc ad infamiam sit
referendum. Sed heus tu Bambalio, invenisti
tuas Tusculanas quæstiones?

Bam. Etiam, apud propolam, adeo interpolatas,
ut non agnoscerem.

Nu. Quis surripuerat?

Bam. Vatinius, quod illi male sit?

Gra. Vah hominem manibus aduncis, & picatissimis: ne admittas eum unquam ad tuas cap-
sas, nec ad scrinia, si vis omnia esse salva. Nes-
cis illum crumenisecæ existimari ab omnibus, &
de crumenisecio accusatū apud Gymnasiarcham?

Nu. Soror puellæ illius enixa est heri gemellos.

Gra. Quid mirū? Mulier quædā via salaria ad Leo-
nem galeatū, peperit nadius sextus ter geminos.

Nu. Plinius dicit, ad septimum posse procedi.

Tur. Quis vestrum audivit de uxore Comitum Bavarie? Quam ferunt uno partu tot edidisse, quot sunt in anno dies, ex imprecatione mendicæ cuiusdam.

Gra. Quid isthuc fuit de mendica?

Tur. Mendica hæc liberis onusta, petiit ab hac Comitum stipem: illa ubi conspexit tot pueros, convitio illam abegit scortum vocitans. Negabat enim posse fieri, ut ex uno viro tantam sobolem suscepisset. Innocens mendica precata est Divos, ut si se castam, & puram scirent, darent Comiti ex marito suo tot foetus uno conceptu, quot sunt in anno dies: & ita contigit: ostenditurque propago numerosa illa in oppido quodam illius Insulæ.

Gra. Malo credere, quam exquirere.

Nu. Omnia sunt Deo possibilia.

Gra. Imò vero facillima.

Nu. Non nosti illum onustum rētib; comitatum canibus, cum * causa, & peronibus, vehementem cantherio strigosisimo?

*Causa, est
pilius ad-
versus estu.

Tur. Estne Mannius Versificator?

Nu. Est planè. **Tur.** Quænam tanta metamorphosis?

Nu. Ex Minerva transit ad Dianam: id est ab honestissima occupatione ad inanem & stultum laborem. Pater ejus Mercimoniis faciendis auxerat rem, hic paternam artem decori sibi esse ducit, vertit se ad alendos equos,

equos, & venationem, non aliter ratus posse nobilitatem generis venari. Nam si quid alageret utile, non haberetur pro nobili. Sequitur eum venantem talis Curius pereruditus homo, aleator famosissimus, & qui probe novit taxillos mittere * compositos;

Tur. Imò amphoram. **Gra.** Imò spongiam.

Nu. Imò arenam Africæ aridissimam. **ipso vult.**

Bam. Ajunt eum semper sitire.

Nu. An sitiat nescio, sēper certè paratus est potare.

Bam. Au ausculta lusciniam illam.

Gra. Ubinam est?

Bam. Non vides eam in ramo illo sedentem?

Vide, ut canit ardentem, nec intermittit.

Nu. Flet Philomela nefas.

Gra. Quid mirum dulciter eam garrere, quæ sit Attica? Ubi etiam fluctus maris non sine numero alliduntur littori.

Nu. Plinius scribit eam præsentibus hominibus diutius, & accuratius cantare.

Tur. Quid causæ est?

Nu. Ego tibi causam aperiam. Cuculus & Philomela eodem cantant tempore, verno scilicet, ab Aprili medio ad Majum exactum, aut eo circiter. Hæ duæ aves in contentionem venerunt de suavitate concentus: quæsitus est iudex: & quia de sono erat certamen, aptissimus

mus visus est ad eam cognitionem asinus, quæ præter cæteras animantes grandes habet aurículas. Asinus repudiata lusciniæ, cujus harmoniam negaret intelligere, victoriam cuniculo adjudicavit: Philomela ad hominem appellavit. Quem ubi videt, agit statim causam suam, canit diligenter, ut se illi approbet vindicandam injuriam ab asino acceptam.

Gra. Habeo causam poetæ dignam.

Nu. Quid ergo? Expectabas Philosopho dignam?

Posce à novis illis Magistris Parisiensibus.

Gra. Plerique illorum vestibus sunt Philosophi non cerebro.

Nu. Quid ita vestibus? Nam coquos potius dixi, aut muliones.

Gra. Quia gestant eas crassas, detritas, laceras, lutulentas, immundas, pediculosas.

Nu. Erunt ergo Philosophi Cynici.

Gra. Imò cimici: non, quod videri affectant, Peripatetici: quippè Aristoteles sectæ princeps cultissimus fuit. Ego verò longum vale dico jam nunc Philosophiæ, si aliter non possit esse Philosophus.

Quid enim pulchrius, & hominibus dignius, quam mundities, & civilis quidam cultus in victu, & vestitu? Ea in re antestant mea sententia Lovanienses Parisiensibus.

Tur. Quid tu? Non putas esse impedimento studii nimiam curam munditiæ, atque elegantiarum?

Gra. Ego quidem munditiam probo; anxiam &

more-

morosam illius curam improbo.

Nu. Damnas tu elegantias, De quibus scripsit Valla tam diffusè, quasque adeo diligenter commendant nobis nostri Præceptores?

Gra. Alia est verborum in loquendo elegantia, Alia rerum in vestiendo.

Tur. Scitis quid est mihi narratum à tabellario Lovaniensi? *Nu.* Quid tandem?

Tur. Clodium ardere perditè in puellam quandam, & Lusconem transulisse se ad mercatutam à litteris: hoc est ab equis ad asinos.

Nu. Quid audio?

Tur. Clodium noratis omnes succi plenum, rubicundum, benè habitum, hilarem, vultu rendenti, comem, festivum confabulatorem, nunc refert ille, esse exuccum, & exanguem: pallido colore, atque adeo lurido, imbecillum, horridum, trucem, taciturnum, fugitantiem lucis, & humani consortii: nemo qui illum vidisset prius, jam agnosceret.

Nu. O miserum adolescentem: undè id mali?

Tur. Ex amore. *Nu.* At undè amor?

Tur. Quantum ex oratione tabellarii potui colligere, reliquerat seria & solida studia, dederat sese cunctum Poëtis lascivis, latinis, & linguæ vulgaris: inde prima animi præparatio: ut si qua ignis scintilla in illum incideret fomittem, quantumlibet exigua, subito inflammaretur velut stupa: tradiderat se somno, & otio.

Nu.

Nu. Qu'd necesse habes plures, aut maiores
fas amandi commemorare?

Tur. Nunc insanit, ambulat plerunque solus: se-
per autē vel tacitus, vel cantillans aliquid
modulans, scribit versus sermone vernacu-

Nu. Scilicet: quos legat ipsa Lycōris.

Gra. O Chrīste, averte ab animis nostris tam
niciosum morbum.

Tur. Nisi me ingenium Clodii fallit, recipio
aliquando ille ad frugem meliorem: pere-
natur animus ejus in nequitia, non habitat

Gra. Et ille alter quas mercaturas exercet?

Tur. Misit ad Patrem epistolam, flebiliter co-
scriptam de misera conditione studiorum

quam, quod esset * apertilis, legit

ipse tabellarius. Pater homo crasse

Minervæ, transdidit eum à chartis

ad lanas, pannos, glastum, piper,

gingiber, cinnamomum. Nunc ille

succinctus brachia, mire diligens, & sedul-

in aromataria taberna, vocat adventores

excipit blandus, scandit, descendit per scal-

infestissimas: profert suas mercēs, vertit, in-

vertit, mentitur, pejerat: omnia sunt il-

leviora, quam studere.

Nu. A puero novi illum attentum ad rem, & dele-
tari numulis: itaque potiorē habuit numu-
tionem, quam literaturam, & vile lucrum an-
teposuit excellentiæ eruditionis: aliquand

peni-

poenitebit eum. **Tur.** Sed seró.

Nu. Indubié: provideat, ne accidat sibi, quod suo
consobrino. **Tur.** Cui?

Nu. Antronio in angiportu pomorū, ad tres gra-
culos. Non audisti illum superiore anno
decoxisse?

Gra. Quid decoxit queso? Estne hoc tantū malū?

An non quotidie id fit in culinis omnibus?

Tur. Decoxit rem. **Gra.** Quam rem.

Tur. Alienam, & * conturbavit.

Gra. Nihilne reddidit creditoribus?

Tur. Ex compactione (nam receperat se-

in asylum) uncias ternas, ex libris

singulis.

Gra. Hoc vocas tu decoquere, cum nihil

sit crudius? Sed quomodo amisit?

Tur. Audivi equidem nuper de Patre, non satis

temen intellexi: narrabat Pater eum fecisse

versuras damnosissimas, quæ degluberunt

eum, & devorantur usque ad ossa.

Gra. Quid rei est versura? Quid deglubere?

Tur. Ne ego quidem novi, credo esse aliquid de

furibus.

Nu. Vides illum obesum? Quem putes vix se pos-

se commovere, petaurista est, & funambulus.

Gra. Ah tace, rem naras incredibilem.

Tur. Non ipse quidem suo corpore, sed calicibus.

Gra. Adferebat aliud novi tabellarius de nostris

sodalibus?

Tur.

Tur. Etiam de Hermogene, qui in omni nostro certamine semper ferebat primas. Is admirabili mutatione ex ingeniosissimo, & (ut ait illius ferebat) doctissimo, repente factus tardissimus, & rudissimus.

Nu. Tale quiddam sæpè vidi accidere in quibusdam acutulis.

Bam. Ajunt id fieri, cum ingenii acumen non solidum: ut in scalpellis, quorum acies facile tunditur, præsertim si quid secet paulo durius.

Gra. Quid? Estne acies in ingenio, sicut in ferro?

Bam. Necio: ferrum sæpè vidi, ingenium nunquam.

Nu. Quid factum est adolescenti illi pagano, qui superiore mense exhibuit nobis * prandium adventorium, refertum deliciis rusticis, ad quem à fuga retrahendum adventorium præceptor miserat quatuor * fugitivarios? Et erat formosulus.

Tur. Venustus asinus. Puella * amanuensis amite meæ, quæ puella est illi rui, qui re foror patruelis, convenit illum nuper in pago suo, nudo capite, implexum, horridum, sentum, cum * Amanuensis, quam * Gallicis, & tunica * villosa levidensa, vendentem in trivio quodam hera habet chartaceas imagines, & tabellas semper sibi elementarias, cantantem cantiones paratam ad novas in circulis.

Gra. Oportet illum esse ortum claro sanguine,

Tur.

Tur. Qui isthuc?

Gra. Quoniam Pater ejus est de genere * Villosa levidensa, Coclitum.

Nu. Non tam id arguit nobilem virum, crassa quam bonum jaculatorem, * collis est Frisia mabit facilè.

Tur. Aut fabrum tignarium, qui oculo bit attinget rubricam dirigit uno.

Nu. Nunquam placuit mihi ille puer, nec dederat mihi significationem aliquam virtutis.

Gra. Quid ita?

Tur. Quia nec amabat studia, nec Præceptorem reverebatur, quod est perditionis animi argumentum evidentissimum: & senes irridebat, & calamitosos subsannabat. Sed quis est iste sericatus, torquatus, bracteatus auro?

Gra. Ex genere clarissimo, Matrem habet nobilissimam, & fecundissimam.

Nu. Quam?

Gra. Terram: & vix credas, quæ semper faciat delicias: dicas puerulum in cunis adhuc, & crepundiis vagientem.

Tur. Atqui lanugo illi incipit jam per malas serpere.

Bam. Hem observator venit, expedite libros; explicate, incipite evolvere.

Gra. Nec fuit his multis hebdomadibus observator magis curiosus, & qui tam gauderet defendendis ad Magistrum criminibus.

Bam. Utinam saltem nobis veræ culpæ reos ageret, sed calumniatur plerumque.

Nu.

Nu. Hic murus æneus esto, nil conserire sibi nulla pallefcere culpa. Sed quiescite, ego illum statim hinc fugabo.

Obs. Quid tu dicis vacia? Nur. Quid tu vatrachomyomachia? Sed joco amato, quid hic agitur?

Obs. Quid tu vatrachomyomachia? Sed joco amato, quid hic agitur?

Nu. Quid ageretur? Quod inter bonos scholasticos, & studiosos: legitur, ediscitur, disputatur. Dic sodes capitulum lepidissimum, quod est apud Virgiliū: Transversa tuentibus hirci.

Obs. Bené facitis, pergite studere, ut bonæ indolis adolescentes decet: mihi aliud nunc est negotii, vos valebitis.

Nu. Satis nugatum est, revertamur ad ludum: semper prius relegamus, quæ Præceptor explicavit, tum ut discamus, tum ut illi placeamus, & nos approbemus: quod cuique nostrum debet esse in votis, non minus quam Patri.

ITER, ET EQUUS.

Misippus, Philippus, Misosydous, Planetes.

Phi. Vultisne proficiscamur animi gratia Doloniam, quæ est ad Sequanam?

Mis. & Misos. Nihil malumus, die præsertim sereno, & à ventis silenti, tum etiam in nostro pædagogio feriato.

Phi. Cur non est vobis operarius?

Misof. Quia Pandulfus madefactus est hodie in genti

genti prandio Magistros omnes, in honorem lauræ suæ magistralis.

Pla. Vah, quantum potabitur.

Misof. Multo plus sitietur.

Mis. Ego habeo asturconem.

Phi. Et ego equum meritorium, conductum de lusco impostore.

Misof. Ego & Planetes vehemur rheda: reliqui, si videtur, vel pedestres sequentur nos, vel vi brachiorum agent cymbam contra cursum amnis.

Pla. Imo equis trahetur.

Misof. Ut erit cordi: nam nobis * pe. * Pedestre, de tre iter magis placet. idem quod

Phi. Eia puer, fræna equum meum, & terrestre. insterne. Quid malum, manno indis lupatum? Orna potius frænulo illo levi cum bullis.

Ple. Hui, nec * oreâ habet, nec * aureas. * Orea, cor-
Phi. Si scirem, quis fregisset, ego illi rigia quæ est sub ore. frangerem.

Mis. Quid tu nunc dicis concitatus? * Aurea,

Phi. Panem in cœna. Accipe, undè po- corrigia ad aures. teris, acommoato.

Pue. Scilicet in mediis pædagogis quæris tu, vel equos, vel equorum ornamenta?

Phi. Supple igitur quæ defunt, ex hoc fune.

Pue. Erit deforme.

Phi. Abi insane, quis videbit extra Urbem?

Pue. * Antilena est dissuta. * Antilena,

Phi. Sarcias ligula adstrictoria aliqua. est lorum
Pue.

EXERCITATIO

44

Pue. Non habet * postilenam.

Pqi. Nec est opus.

Pla. Magnum equitem, & exercitatum: na, lorum
delabetur ephippium ad collum, & ab strato
effudet te equus supra caput. *ante pedem* ** Postile* *ad caudam*

Phi. Quid ad me? Lutosâ est magis via, quàm la-
pidosa: inficiar cœno, non cruentabor. Sed si
hæc omnia apparanda, n̄ hinc discedemus ante
vesperam. Adduc equum qualicunque ornatu.

Pue. Paratus est, conscende: ah quid agis, peder
dextrum ponis priorem in stapeda?

Phi. Utrum ergo?

Pue. Sinistrum, & habenas sinistra manu rege: dex-
tra cape hanc virgulam, quæ erit pro calcaribus.

Phi. Non indigeo, calcanei erūt mihi vice calcarū.

Pue. Jubellium Tauream videtis, aut qui cum hoc
est congressus, Affellum.

Phi. Apage historias in procinctu Ubi reliqui?

Pue. Ite, ego comitabor vos pedester.

Misi. O equum molestissimum succusatorem:
ossa mihi omnia contuderit, priusquam perve-
niamus in oppidum.

Phi. Quid malum est stratum istud tuum? Clitella
est, ut puto.

Misi. Paulô minùs. *Phi.* Quanti, quanti?

Misi. Nummis Turonensibus quatuordecim.

Phi. Equum ipsum cum suo victu, & vestitu tanti
non emerim: nec videtur mihi equus vector,
nec ephippiarius, sed jumentum clitellarium,
&

& jugale, aut dossuale: animadvertite quæso,
ut passim cespitat: vel in chartam aut, latum
culmum impingeret.

Misi. Quid tu de eo dicis? Pullus est adhuc. Sed
garrias, quæ voles: vides tu hunc equum?
Is qualis est, me vehet, aut ego illum.

Pue. Ungulam habet tenerrimam miser.

Phi. Quid admonuit te tam accurate unoculus,
quum tibi eum insterneret?

Misi. Rogavit verbis amantissimis, nè duo infide-
remus equo, alter in strato, alter super clunes,
& ut in equili diligenter ei * substernerem.

Pue. Nimirum eget misellus, qui latera * *Subster-*
nerem, pa-

Phi. Quid agitis vos? Non ascenditis in leam ad
rhedam? *cubandum.*

Pla. Probe mones: rhedarius petit nunc altero tan-
to plùs quam quanti eramus pacti.

Phi. Cum rhedaris est vobis res, & cum navicula-
toribus: facilè conficietis omnia, & ex animi
sententia: genus hominum est mite, mansue-
tum, come, urbanum, pium: rhedarii sunt
fex terræ, naviculatores fæx maris: date illi
dimidium ejus, quod plus poscit.

Pue. Quotam esse jam horam censetis?

Phi. Ex Sole conjicio esse ultra decimam.

Pue. appetit jam meridies.

Phi. Itane? Heus Misiippe, eamus, sequatur, qui
poterit: invenient nos ad galerum purpureum:

ea:

ea est taberna diverforia, sita contra regiam pyramidem, non procul à domo * Curionis.

Misi. Quà egrediemur?

Phi. Per portam Marcellinam, ad dextram, simplici via, & directa.

Misi. Imò teneamus hanc semitam, qui prae via jucunda, & placida.

Phi. Minimè vero: nihil commodius, ac tutius, quàm via regia: nam transversis itineribus amitemus comites: praesertim quod trames ille (nisi me fallit memoria) est valdè sinuosus, & ambagiosus.

Misi. Qui sunt isti hastati? Videntur milites & istis mercenarii.

Phi. Quid agendum?

Misi. Revertamur, nè nos spolient.

Phi. Progrediamur: nam facilè evademus eos, cursu equorum per campos.

Misi. Quid si gestent * tormenta manuarum?

Phi. Nihil tale cerno, sed solas sarissas.

Misi. Accede propius puer.

Pue. Quid rei est?

Misi. Non tu vides illos Germanos?

Pue. Quos?

Misi. Illos hùc venientes adversum nos.

Pue. Planè non sunt Germani, sed Parisienses, rustici duo cum suis baculis.

Misi. Profectò ita est: benè sit tibi, animà mihi, & vità reddidisti. Sed ubi Misospodus, & Planetes?

Pue.

Phi. Rhedarius iratus, quod non quantum postulerit accipiat, duxit eos via salebrosa: equum magna enitentur vi, rotas in alto coeno haerentes extrahere, temonem & heclicia conregerunt: tum canthi revulsi sunt cum clavis, & ipse rotam sufflaminaverat imprudens, bili excaecatus: nunc ea reficit stomachabundus, & convicians divis omnibus, vectores quoque diris devovens atrocissimis.

Phi. Quæ capiti illius sint.

Pue. Puto eos rheda relicta transituros in Iarracū, quod sine onere habet iter Boloniam. Glaucus & Diomedes ingressi erant in scaphā quādam: sed nautæ negāt se hoc vento posse remis, aut contis agere navigium: * equos hel- * Equibell- ciarios narrant omnes esse occupatos, qui nescio qua materia vehenda: ita trahunt non dum religarant * prymnesium. vigium, aut similia.

Phi. De naulo nihil novi?

Pla. Nihil prorsum.

Phi. Mirum est: sed conjicio quid futurum, sumis: non pervenient illi Boloniam est, quo nante serum diei.

Misi. Quid tūc? Sumemus diem crastinum totum, ad reficiendum animum. Aspice ut fluvius ille leniter labitur, aquæ planè crystalinae inter serpos aureos: quam jucundū murmur? Audis lusciniolam, & carduelē? Profectò territorium hoc Parisiense amoenissimū est.

Phi.

Phi. Quod spectaculum potest esse huic par? Quod placido agmine fluit Sequana! Ut fertur navicula illa plenis sinibus, & secundo vento! Mirificè his omnibus redintegrantur animi. Optimum miro artificio vestitum!

Misi. Nempè ab admirabili artifice.

Phi. Quam suavem odorem eructat!

Misi. Hac, hac ad sinistram flectito, ut vites ecce tenacissimum, in quo gradarius tuus statim ut pugnam amitteret. Quam contrarius hic campus tuo vicino? Obsitus situ, squallidus, cariosus horrens petris, & spinis armatus.

Pue. Non vides esse agrum ruderatum ex villaruinis? Et alioqui frumentarius est Hiberno putere, verno luto, magna farra Camille metere.

Phi. Quæso cantilla versus aliquot, ut soles.

Misi. Placet.

*Felix ille animi, divique simillimus ipsis,
Quem non mercedi resplendens gloria fucosolicitat, non fastosi mala gaudia luxus:
Sed tacitos finit ire dies, & paupere cultu
Exigit innocua tranquilla silentia vite.*

Phi. Versus facetissimos, & gravissimos: cujus quæso sunt. *Misi.* Non agnoscis?

Phi. Non. *Misi.* Angeli Politiani.

Phi. Vetustiores putavi, & habent gratiam antiquitatis. Suspicio nos deerrasse.

Misi. Heus bone vir, quâ itur Boloniam?

Rusti. Aberrastis: obvertite cantheria vestra ad bivium.

viam illud, & tenete viam quam rodit flumen: ea vos non sinet falli, recta est, & simplex usque ad vetustam quercum, inde ad manum hanc vos præcipitatote.

Misi. Habemus gratiam. *Rusti.* Ducat vos Deus.

Misi. Mallem currere, quâ sic ab equo isto cõcuti.

Phi. Tantò cœnabis avidius.

Misi. Imò non potero cœnare delassatus, & contractus toto corpore: citius queram de lecto, quàm de mensa.

Phi. Sede conjunctis cruribus, non divaricatis: minus senties laborem.

Misi. Hoc est fœminarum, & facerem, nisi metuerem derisus, & sannas prætereuntium.

Phi. Siste parumper Philippe, dum hic faber ferrarius calcia rit asturconem tuum, cui excussa est solea dextri pedis.

Misi. Quin potius moremur hic, ut clauso diversorio sub dio dormiamus.

Phi. Quid tum? In aperto mundo: an non id præstabilius, quam in clauso? Gravius esset, quod incœnes.

SCRIPTIO.

Marricus, & mendoza.

Man. Adfuitin hodie, quum ille haberet orationem de utilitatibus scribendi?

Men. Ubinam?

Man. In auditorio Antonii Nebrisenfis.

Men. Minimè vero: sed tu recense, si qua haerunt memoriae.

Man. Quid ego recenscam? Dixit tam multa, omnia propè exciderint.

Men. Ergo contigit tibi, quod de vasis angustiorificii Quintilianus dicit, quod superfusa humoris copiam respuunt: sensim si instille recipiunt. Sed nihil retinuisti penitus?

Man. Propemodum nihil.

Men. Aliquid igitur. *Man.* Perpusillum.

Men. Istuch ipsum perpusillū fac mihi etiā cōmū-

Man. Primum & omniū agebat esse perquam admirabile, tantam varietatem humanarum vocum paucis potuisse litteris comprehendere: deinde amicos absentes posse inter se beneficio litterarum colloqui. Addebat, nihil esse visum mirabilius apud Insulas istas à Regibus nostris recens inventas, undè aurum adfertur, quod posse inter se homines aperire quæ sentiant tanto intervallo regionum missa chartula, qua maculis nigris distincta.

Rogabant enim, an papyrus sciret loqui. Haec ille, & alia permulta, quæ sum oblitus.

Men. Quandiu dixit? *Man.* Horas duas.

Men. Ex tam longa oratione tam paucula mandasti memoriae?

Man. Mandavi quidem memoriz, sed ea nolui retinere.

Men. Planè dolium habes filiarum Danaï.

Man.

Man. Imò excepti cribro, non dolio.

Men. Accersamus aliquem, qui tibi ea quæ ille dixit, redigat in memoriam.

Man. Mane tamen, nam aliud quidam cogitatione quero: teneo.

Men. Eloquere tandem: cur non excipiebas pennas?

Man. Non erat ad manum.

Men. Né pugillares quidem?

Man. Ne pugilles quidē. *Men.* Exprime hoc tandem.

Man. Aufugit jam: tu excussisti menti, tam odiosè interpellando. *Men.* Hui, tam citò?

Man. Reddiit in memoriam. Ex autoritate nescio cuius scriptoris affirmabat, nihil esse ad magnam eruditionem compendiosius, quam probe ac celeriter pingere. *Men.* Quis est author?

Man. Nomen sæpè audiui, sed memoria effluxit.

Men. Ut alia: sed huic præcepto non paret vulgus noster nobilitatis, quæ pulcrum, & decorum sibi esse ducit, nescire litteras formare: dicas scarificationem esse gallinarum: & nisi præmonitus sis cuius sit manus, nunquàm divinaris.

Man. Et ea de causa vides, quam crassi sint homines, quam amentes, & opinionibus corruptissimis.

Men. Quomodo sunt vulgus, si nobiles? An non hæc multum inter se distant?

Man. Quia vulgus in vestibus, & possessionibus distinguitur, sed vita, & iudicio de rebus integro.

Men. Vix ergo, ut nos à vulgari ista inscitia vindicemus? Tradamus nos huic exercitamento,

Man.

Man.

Man. Nescio quo pacto naturale est mihi, distor-
tè inæqualiter, perturbatè exarare literas.

Men. Hoc habes nobilitatis: exerceas te: nam assue-
factio mutabit, quod naturale esse ducis.

Man. Sed ubi is habet?

Men. Ex me tu id quæris? Qui nec audiui homi-
nem, nec vidi, quū ipse eū audieris: tu, quātum
intelligo, velles ōnia ingeri tibi Prēmāsa in os.

Man. Nunc cōmemini: aiebat sibi domum, conduc-
tam juxta sēdem Divorum Justi, & Pastoris.

Men. Est ergo vicinus vester: eamus.

Man. Heus puer, ubi est Magister?

Pæ. In illo conclavi. *Man.* Quid agit?

Pæ. Docet quosdam.

Man. Significa illi, astare hic pro foribus, qui huc
etiam veniunt, ut ab eo doceantur.

Mag. Qui sunt pueri isti? Quid petunt?

Pæ. Te cupiunt conventum.

Mag. Admitte eos ad me recta.

Man. & Men. Optamus tibi salutem, & omnia
prospera Magister.

Mag. Et ego vicissim vobis fœlicem huc ingressum
sospitet vos Christus: quid est? Quid vultis?

Man. Doceri abs te artem istam quam profiteri,
si modo vacat, & si vis.

Mag. Profectò oportet vos esse pueros honestis-
simè educatos, qui & sic loquamini, & tam
modestè sitis ore. Nunc verò magis, quam
etate facie suffudit se vobis rubor: confidit

fili,

fili, nam iste est color virtutis. Qui vocamini?

Man. Manricus, & Mendoza.

Mag. Nomina ipsa testantur ingenuam educatio-
nem, & generosos animos. Ita demū eritis
verè nobiles, si iis artibus excolatis animos,
quæ maximè sunt dignissimæ claris natalibus:
quāto magis sapitis vos, quam multitudo
ista nobilitatis, qui eò se habitum iri gene-
rosiores sperant, quò imperitius pingant li-
teras. Sed minimè est hoc mirandum, quan-
doquidem persuasio hæc dementiam nobili-
tatis jam pridem invasit, nihil esse abjectius,
aut vilius quam aliquid scire. Ergo videre est,
illos epistolis à librariis suis compositis sub-
scribentes id, quod legi nullo pacto potest: nec
scias à quo tibi epistola mittatur, nisi sit à ta-
bellario prædictum, aut signum agnoscas.

Man. Id modo ego, & mendoza querebamus.

Mag. Sed venitis huc armati?

Man. Minimè verò bone Præceptor: vapularemus
à nostris pædagogis, si ausi essemus arma hæc
arate, vel aspicere, nedū tangere.

Mag. Ahah, non loquor de armis crudelitatis, sed
de istis scriptoriis, quæ ad præsentem rem fa-
ciunt. Habetis thecam pēnariam cum pennis?

Man. Quid rei est theca pennaria? An ea, quam
nos calamariam nominamus?

Mag. Ea ipsa: nam antiquissimi homines solebant
stylis scribere: quibus successerunt calami,

&

& potissimum Nilotici. Agareni, si quos videri disti, arundinibus scribunt à dextra in sinistra, sicut omnes pene ad orientem nationes. Europa Grecos secuta, contra à sinistra in dextram.

Man. Etiam Latini?

Mag. Latini quoque filii: sed hi à Græcis habent originem, & olim veteres Latini scribebant in membrana deletili, quæ vocabatur palimpsestos: tum una tantum facie: nam qui utrinque erant libri conscripti, opistographi dicebantur: qualis fuit Orestes ille Juvenalis scriptus & in tergo, nedum finitus. Sed hæc alias: nunc ea quæ instant. Anserinis pennis scribimus, aliqui gallinaceis. Vestræ istæ sunt egregie habiles: nam sunt caule ampla, & nitida, & firma: detrahite plumulas scalpello, & detruncate aliquid à cauda: tum eradite, si qui habent scabriciæ: nam lævigatæ fiunt aptiores.

Man. Nunquam ego gero nisi deplumatas, & nitidas: sed institutor meus docuit me eas læves facere saliva, & affricatione ad adversam tunicam, vel fœminicruralia.

Mag. Præsens consiliū. *Men.* Doce nos aptare pennis.

Mag. Primum omnium rescindetis utrinque caput, ut fiat bifurcata: tum in superiore parte incisuram facite scalpello sensim ducto, quæ crena vocatur: hinc æquate duos illos pedunculos, seu mavultis nominare cruscula, in tamen, ut altius sit dextrum, in quod penna scri-

scri-

scribendo incumbit: id tamen discrimen vix perceptibile oportet esse. Pennam si firmitus chartæ imprimere, tribus digitis teneto: sin celerius, duobus, pollice, & indice, more Italico: nam medius inhibet magis cursū, & moderatur, nè se immodicè effundat, quæ adjuvat.

Man. Profer atramentarium.

Men. Hæc, cornu atramentarium elapsum est mihi venienti huc.

Mag. Puer, profer ampullam illam atramentariam: ex ea effundemus in hoc mortariolū plumbeū.

Man. Sine periculo?

Mag. Ita haurias penna liquidius, & commodius: nam in gossipio, vel filo bombycini, aut lini, quum pennam intingis, adheret semper crenæ fibra aliqua, vel flocculus, in quo detrahendo sit mora scriptioni: aut si non detrahas, lituras verius effingas, quam literas.

Man. Ego ex sodalium consilio linteolum Melitense indo, aut * bombycinum leve, ac tenue.

Mag. Istud verò est satius. Ceterum multo præstat, solum atramentum infundere in mortariolo quidē fixo: nam quod circumgestandum est, huic omnino opus est peniculo. ** Bombycinum leve, ac tenue, vulgo.*

Cæterum habetis chartam? *Man.* Hanc.

Mag. Asperam admodum, & quæ pennam remoretur, nè inoffensè decurrat, quod est studiis noxium. Nam dum luctaris cum scabriciæ chart-

chart-

chartæ, elabuntur multa ex iis, quæ scribendæ cogitaveras. Hoc genus chartæ amplæ densæ, duræ, scabræ, librariis relinquitur: quæ ideo libraria nuncupatur, quod ex ea fiant ad diurnitatem libri: nec illam quotidiano usus paraveris grandem, agustanam, sive imperialem, quæ de rebus sacris hieratica nominatur: quales videtis in libris sacrarum ædium: acquirite vobis chartam epistolarem, quæ ex Italia adfertur optima, tenuissima & firmior, vel vulgarem illam, quam ex Gallia Important, quam passim invenietis venalem in singulos codices numis octonis plus minus: dabitur vobis pro corollario phirula una aut altera chartæ emporeticæ, quam bibulam dicimus.

Men. Quæ est horum nominum ratio? Nam sæpe dubitavi.

Mag. Emporetica de Græco venit, ab involvendi mercibus: & bibula, quod atramentum absorbent: ita non erit vobis opus furfuribus, aut fabulo, vel pulvere de parietè eraso. Sed omnium optimum est: quum per se literæ excutiantur: eo enim modo diuturniores fiunt. Proderit tamen emporetica, quam sub manu extendatis, nè sudore, aut sordibus maculetur papyri candorem.

Man. Cedo jam nobis, si videtur, exemplar

Mag. Primum abecedarium, deinde sillabatim, tum

ver-

verba conjuncta, ad hunc modum: discite puer, quibus fias sapiētiōr, & proinde melior. Voces sunt animorum signa inter præsentes, literæ inter absentes. Hæc effingite, & credite huc a prandio, vel cras, ut scripturam vestram emendem.

Man. Faciemus: interea commendamus te Christo.

Mag. Et ego vos eidem.

Men. Secedamus, ut absque interventu sodalium, & interpellatione meditemur quæ à Magistro hoc accepimus. *Man.* Placet mihi, ita fiat.

Men. Ventum est, quo volebamus: affideamus in his faxis. *Man.* Etiam, sed adversè à Sole.

Man. Mutua mihi dimidium chartæ folium, quod reddam cras. *Man.* Sufficit tibi hoc frustulum?

Man. Huius non capiet sex versus ex meis præsertim.

Man. Scribe in utraque facie, & duc versus densiores: quid necesse habes tam magna interstitia relinquere?

Man. Egone? Vix intervallum est ullum: nam literæ sese utrinque attingunt, præsertim quæ longos habent apices, aut pedes, ut b, & p. Sed quid tu? Jamne duos versus exarasti? Et quidem eleganter, nisi quod sunt pravi.

Man. Scribe tu seorsum, & tace.

Man. Enimverò penna, & atramento hoc scribi nullo pacto potest. *Man.* Quid ita?

Man. Non cernis, ut penna respergit chartam atramento extra literas?

Man.

Man. At atramentum meum adeo est crassum, ut non possit esse credas: aspice amabo, ut heret in summa crena, nec ad characteres formando defluit. Quam igitur utrique incommode medemur? Tu de cuspidibus pennæ rescinde scilicet pello, quoad atramentum commodè colligitur in literas: ego in atramentarium, quo sit atramentum liquidius, instillabo guttas aquæ aliquot.

Men. Inmerito potius.

Man. Oh, ne lotium foetebit atramentum ipsum & quicquid scripseris: nec faciliè deinceps odorem hunc elueris, è periculo. Optimum esset acetum, si haberes ad manum: nam hoc sua statim disfragat densum atramentum.

Men. Verum: sed periculum est, ne acrimonia sua chartam penetret.

Man. Nihil tale metuas: hæc charta maximè omnium continet atramentum, nè effluat.

Men. Extremæ hujus tux chartæ oræ inequales sunt, rugatæ, & asperæ.

Man. Demarginato chartam aliquantum forficibus: nam hoc est etiam elegantius: aut citra eam asperitatem scribendo subsiste. Tibi semper levissimæ offensiones satis magno impediunt sunt, nè pergas: quicquid est in manibus abjicias illico.

Man. Redeamus jam ad Præceptorem.

Man. Videtur tibi tempus?

Man. Metuo, nè præterierit jam tempus: nam

Solet maturè cœnare.

Man. Eamus: ingredi tu prior, qui habes ministerium cordis.

Men. Imò tu potius, qui minus frontis.

Man. Vide nè quis ab illo exeat, qui deprehendat hic nos jocantes, & lascivientes. Pulsemus fores annulo, & si patentes: nam hoc fuerit Marbanus. Atat?

Puer. Quis istic? Recta introeas, quisquis sis.

Man. Nos sumus, ubi est Institutor?

Puer. In conclavi.

Men. Omnia sint tibi fausta Præceptor.

Mag. Feliciter veneritis.

Men. Effinximus quinquies, aut sexies tuum exemplar in eadem charta, referimus hoc opus nostrum ad te emendandum.

Mag. Rectè facitis. Ostendite: post hac relinquitte majorem intercapedinem versuum, ut sit ubi ego possim corrigere vestra errata ad emendationem. Hæ literæ sunt admodum inæquales, quod est in scribendo fœdum. Animadvertite, quanto m, majus est, quam e, & o, quam orbis hujus p, nam literarum corpora omnia oportet esse æqualia.

Men. Quid quæso vocas corpora?

Man. Medio in literis, præter apiculos, & pedunculos, si quos habent: apices habent b, & l: pedes p, & q. Jam in eodem m, crura sunt imparia: primum brevius est medio, & nimis

mis magnam caudam trahit, sicuti & illud nec satis imprimitis pennam chartæ vix haret atramentum, nec dignoscas, quæ sint in menta. Quod literas has transformare tentas in alias, erasis particulis cuspide scalpe magis deturpasti scripturam: satius fuisse tenuem lituram inducere, tum, & quod perest verbi in fine versus transferre in caput sequentis, modò integre sint semper syllabæ quæ secari non patitur lex latinæ scriptionis. Augustum Cæsarem produnt memoriæ non litum verba dividere, nec ab extrema parte versus abundantes literas in alteram transferre, sed ibidem statim jubicere, & circūducere.

Man. Nos id libenter imitabimur, quoniam exemplum est Regis.

Mag. Rectè facitis: quomodo enim aliter approbaretis vos, ex illius esse sotos sanguine? Sed non conjugatis omnes literas, nec omnes in parietis. Sunt quæ vinciri inter se postulant, ut caudatæ cum allis, velut a, l, ut iterum haltatæ, ut f, & t. Sunt quæ recusent, nempe orbiculatæ, p, o, b. Quantum poterit recto capite scribite: nam inflexo atque incurvum defluunt humores ad frontem, & oculos: undè morbi nascuntur multi, & videntur imbecillitas. Accipite alterum exemplum, quod ex primatis cras Deo propitio.

Sed

Ed propera, nec te venturas differ in horas, non est hodie cras minus aptus erit. Et aliud. Currant verba licet, manus est velocior illis, Nondum lingua suum, dextra peregit opus. Interea optamus te bellissimè valere.

VESTITUS, ET DEAMBULATIO.

Matutina.

Bellius, Maluenda, Joannius, Gomezulus.

Mal. **N**Empè hoc assidue? Jam clarum mane fenestras intrat. Stertimus, in domitum, quod despumare falernum sufficiat.

Bel. Apparet profectò insanire te: nam alioquin nec tam multò manè esses expectectus, nec versus funderes, & quidem satyricos, quò manifestius rabiem tuam patefacias.

Mal. Accipe ergo epigrammatorios, edentulos, & falsos, surgite: jam pueris vendit jentacula pistor, christateque sonant undique lucis aves. *Ed.* Istud de jentaculo citius mihi somnum excuteret, quam clamores tui.

Mal. Festivissimus nugator: precor tibi felicem hunc diem.

Ed. Et ego tibi faustam noctem, & bonum cerebrum, ut simul, & dormire possis, & soluta oratione loqui.

Mal. Quæso te serio responde, si modo serio potes, inquam loqui, quam horam censes nunc esse? *Ed.* Medium noctis, vel plus paululum.

Mal.

Mal. In quo horologio? *Bel.* In meo domestico.

Mal. Ubi tandem est tuum horologiū domesticum? Tu ut horologium unquam habueris, aut spexeris, cui omnis hora est semper dormiendi, ludendi, studendi vero nunquam?

Bel. Atqui hic ego habeo horologium meum.

Mal. Ubi ostende. *Bel.* in meis oculis: vide, nulla vi aperiri possint: ob dormi rursus obdormiro, aut certè tace.

Mal. Quid malum est carosis hæc: sed verius thargus, & mors quædam? Quandiu putas nos jam dormisse?

Bel. Horas duas, vel ad summum tres.

Mal. Ter ternas. *Bel.* Qui fieri istud potest?

Mal. Gomezule, i currito ad solarium Franciscanorum, & contemplare quota sit hora.

Bel. Apage solarium, quum Sol nondum sit ortus.

Mal. Ortus verò? Aperi fenestram istam vitream: heus tu puer, ut verberet Sol ujus oculis suis radiis: plena sunt jam sole omnia, & umbræ minores.

Bel. Quid tibi est rei cum ortu Solis, & occidente? Sine illum priorem te surgere, cui majus est conficiendum iter diurnum. Gomezule, curre, & sis contendito ad Divi Petri, ibi inspicito, & in horologio machinali quæ sit hora, & in gnomine.

Go. Utrumque sum intuitus: in solario parva abest umbra à secundalinea; in horologio digitali

ortus indicat horam paulò plus quintam.

Mal. Quid narras? Aliud ergo agendum restat tibi. Ut hic fistas mihi fabrum ferrarium ex vico lapideo, qui forcipe disjungat has palpebras tam affixas. Dic ei, revellendum esse è foribus seram aliquam, cujus sit amissa clavis.

Go. Ubinam habet? *Mal.* Iste verò senio accerseret. Desine jam nugari, & surge.

Bel. Surgamus tandem, quando ita obstinasti apino. Vah, quam es odiosus sodalis: exuscita me, Christe, ex somno peccati ad vigiliam justitiæ, transfer me ex nocte mortis ad lucem vite. Amen.

Mal. Fœliciter tibi procedat hæc lux.

Bel. Et tibi hæc eadem, & aliæ quamplurimæ lætæ, ac faustæ: hoc est, ut eam ita transigas, nè cuius virtutem lædas, nè quis tuā. Puer adfer mihi subuculā mundā, nā hanc jā totos sex dies gestavi: hem arripe pulicem illū saltitantem. *Go.* Omitte nunc venationē pulicarem: quantulum erit, pulicem unum in cubiculo hoc extinxisse?

Mal. Quantum guttam unam aquæ? Dilige huic adimere. *Bel.* Imò vero mari ipsi * *Muscari.* Decano Nolo hanc subuculam colorem seraceari rugato, sed alteram illam plaurum scopala: nam rugæ hæc quid aliud sunt vocantur? In hoc tempore, quam nidi, aut re-go. *V. donec,* ceptacula pediculorum, & pulicum? sunt calceolus. Inepte, exites repente dives, la linrei.

Interpula

habebis pecus albū, & pecus nigrum. *est indus*
Bel. Peculium numerosum magis, quam *subucula*
 quæstuosum: & comites, quos mal-*proximū*
 lem semper videre in vicinia, quam quod *pro*
 domi meæ. Jube famulam refuere *hiemen*
 latera hujus subuculæ, & quidem *statur*
 filo serico.

Go. Non habet.

Bel. Lineo igitur, aut laneo, aut etiam si *vulgo* *ut*
 ita lubet ei, sparteo: nunquam famu-*lutum.*
 la hæc habet, quod est opus: quod **estuadiu*
 vero non est opus affatim. Te verò *panus* *len*
 Gemezule nolo ego esse divinatorem: *qui in E*
 exequere mandatum meum, & renun-*tumnia*
 cia: nè arioleris, quid sit futurum. *xitur.*
 Excute pulverem, è feminicruralibus **Vincul*
 concussu: hinc purga diligenter **vestiariu*
 muscario illo setaceo **Udones da-* *sūt adstr*
 to itidem mundos: nam hi sunt jam *gmenta.*
 exudari, & pædore olidi. Phy, amo-**fustanic*
 ve eos isthinc continuo, offendit me *panus* *ex*
 fœtor gravissimè.

Go. Vis **interulam*?

Bel. Non, nam ex luce Solis colligo di-*inGerman*
 em fore calidam: sed cedo mihi to-**Caprip*
 racem illum dimidiis manicis **sericilia q̄ vulg*
 gausapani, & tunicam simplicem **fus-* *undulata.*
 radicam, cum **vinculis vestiariis* **Uncinuli*
 oblongis.

Mal, *globuli*

Mal. Imò **fustanicam.* Quid isthuc rei *ocelli*; *hoc*
 est? Quonam ire cogitas, ut tam or-*omnia sunt*
 nes te præter morem tuum, prefer-*quibus ad*
 im quum sit dies profestus, & poscis *pectus*, &
 sigulas devictorias castrenses? *manicas.*

Mal. Et tu cur induisti bombycinam le-**Fustanica*
 vè, recentè ab officina: quū habeas pannus *ex*
 capripiliā, & damascenā detritā? *gossipio,*

Mal. Dedi hæc resarcienda. *qui textur*

Mal. Ego verò in hisce meis magis com-*in Germa-*
 moditatem spectro vestitus, quam *nia.*

Mal. Ornatum: **uncinuli* isti, & orbicu **Caprip*
 li sunt laxati: tu improbe, incon-*lia,* *qua*
 siderate semper dissolvis. *vulgo un-*

Mal. Ego potius utor globulis, & ocel-*dulata.*

Mal. his, quod est decentius, & minus **Vncinuli*
 in induendo, & exuendo molestum. *orbiculi*

Mal. Non est idem omnium iudicium *ocelli*; *hoc*
 in his, ut in reliquis omnibus. *omnia sunt*

Mal. Pectorale hoc tunicæ condito in *quibus ad*
 arcam, nec proferas tota æstate astri-*pectus*, &
 gmenta hæc strenuè sunt exarmata *manicas*

Mal. suis ferris: limbus hic est dissutus, *vestes ad-*
 & discerptus, cura resarciendum: *stringuntur.*

Mal. sed vide nè assuantur de formes
 commissuræ.

Mal. Non poterit id perfici ante sesquihoram.

Mal. Affige ego acicula, ne pendeat: dato peris-
 celides.

E

Go.

Go. Adsunt: calceolos cum crepidis longi ob-
guli paravi tibi, pulvere bene excuso.
Be. Calceos potius exterge situ, ac nitida.
Mal. Quid est ligula in calceo? De qua inter Gr-
maticos fuit controversia peracerba ut solet
omnibus, dicendum esset ligula, an lingua.
Bel. Illa affuitur calceis Hispanicis in summa pla-
ta, hic non habent.
Mal. Et in Hispania jam desuescunt apponen-
calceatu Gallico.
Bel. Accomoda mihi tuum pectinem eburneum.
Mal. Ubi est tuus ligneus, & quidem Parisien-
Bel. Non audisti me heri objurgantem Gomezum.
Mal. Objurgare vocas tu ferire?
Bel. Hoc illud erat: fregerat quinque, aut sex
diodes pectinis ex densis, ex raris penè omnes.
Mal. Legi nuper scriptorem quemdam præciper-
ut eburneo pectine pectamus caput quadragi-
ducto à brechmate ad verticem, & inde ad
occipitium. Quid agis? Hoc non est pectere
sed mulcere: cedo pectinem.
Bel. Neque isthuc est pectere, sed radere, aut ve-
rrere: credo habere te caput testaceum.
Mal. Et ego te butyraceum: adeò non aude-
attingere.
Bel. Vin tu igitur, mutuo arietemus capita?
Mal. Nolo tecum contendere infania, nec commi-
tam bonam mentem meam cum tua dementia.
Ablue jam tandem manus, & faciem: sed os
potissi-

potissimum, ut mundius loquaris.
Be. Utinam adeò cito animum purgarem, ut ma-
ius, dato malluvium.
Mal. Confrega paulò diligentius nodos istos ma-
nus, quibus hærent sordes densissimæ.
Be. Falleris: nam puto esse potius decoloratam
pellēm, & rugatam. Abjice has mallurias Go-
mezule in cloacā illam, & cedo mihi reticu-
lum, & pileum clavatum: affer jam ocreas.
Go. Itinerariae ne?
Be. Non sed urbanas.
Go. Vis cucullionem, an pallam?
Be. Sumus foras prodituri?
Mal. Quid nī?
Be. Adfer igitur lacernam.
Mal. Prodeamus jam tandem, nē amitamus, &
manibus deambulandi tempus.
Be. Duc nos Christe per vias tibi gratas, in ono-
mine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.
Be. O quam formosa aurora! Verè rosea, & (ut
Poetæ vocant) aurea: quam gaudeo me sur-
rexisse. Exeamus Urbe.
Mal. Exeamus: nam ego hac tota hebdomade
ex pedem porta non extulit: sed quò ibimus
Primum? Indè quā?
Be. Ad arcem, an ad moenia Cartusiana?
Mal. An potius ad prata Divi Jacobi?
Be. Minimè illuc de mane ad serum potius.
Mal. Ad Cartusianos ergo, per Franciscanos, &
Bis-

Bisthum, inde per portam Bruxellensem
 tum redibimus per Cartusianos, ad rem divi-
 nam. Ecce tibi Joannium. Sis Salvus Joanni.
 Joc. Et vos plurimum. Quid isthuc est in solitum
 Tam bonè mane surrexistis?

Bel. Ego verò arctissimo somno eram consopitus
 sed Maluenda hic clamando, & tundendo
 avellit me è lectulo.

Joc. Rectè fecit. nam totum te reficiet, ad re-
 creabit hæc deambulatio. Eamus ad pomœrium
 o admirabilem, & adorandum artificem tan-
 tæ pulchritudinis! Non immerito vocatur
 opus hoc Mundus, & à Grecis Cosmos, qui
 si ornatus, & elegans.

Mal. Ne contentè deambulemus, sed lentè, ac mo-
 deratè. Conficiamus quæso in hac mœniali an-
 bulatione duos, aut tria spatia, ut ociosius, &
 liberior tam decoram speciem contemplemur.

Joc. Attende: nullus est sensus, qui non egregiè
 aliqua voluptate perfundatur: oculi primum
 quæ varietas colorum, qui vestitus terræ, &
 arborum, qui tapetes, quæ picturæ comparat
 huic possunt? Hæc sunt naturalia, & vera
 illa altera ficta, & falsa. Non injuria * Vate
 ille Hispanus, Majum appellavit pic- * Vates
 torem mundi. Jam aures: qui con Hispanus
 centus avium, & potissimum lusci Joannes,
 nix? Ausculta eam, è salice, à qua Mena.
 (ut Plinius inquit) perfectæ musicæ

sciën-

scientiæ modulatus editur sonus. Animi ium te
 accurratè, & annotabis varietates omnium so-
 norum: nunc non interquiescit, sed co- nua
 spiritu in longum æquabiliter, sine mutatione:
 nunc inflectitur: jam minutius, & concisius
 canit: nunc intorquet, & quasi crispat vocem:
 nunc extendit, jam revocat: alias longos
 concinit versus, quasi heroicos: alias breves,
 ut Saphicos: interdum brevissimos, ut Ado-
 nicos. Quin etiam quasi Musicæ ludos, & scho-
 las habent: meditantur aliæ juniores, versusque
 quos imitentur accipiunt: audit discipula in-
 tentione magna (utinam nos præceptores nos-
 tros pari) & reddit, vicibusque reticent.
 Intelligitur emendatæ correctio, & in docen-
 te quædam reprehensio. Sed illas ducit natu-
 ra recta, nos voluntas prava. Adde his, qui odor
 spirans undique, sive ex pratis, sive ex segetibus,
 sive ex arboribus, etiā ex ipsis agris cessantibus,
 & squallidis. Sapor, quidquid ori admoveas, vel
 ex ipso aere, qualis primi, & tenerrimi
 mellis.

Mal. Hoc puto esse quod à nonnullis audiui,
 apes consuesse mel suum colligere mense ma-
 jo ex cælesti rore.

Joc. Ea fuit multorum opinio. Si aliquid vis dari
 tactui, quid mollius, aut salubrius hæc aura
 ubique spirante, quæ salutari spiritu per venas,
 & universum corpus sese insinuat? Venerit
 mi-

mihî nunc in mentem versuum aliquod Virgili de vere, quos utique cantillabo, si me testis ferre voce mea non olorina, sed angorina: tamen si hanc malo, si non alias Cygnus canit dulce, nisi fato suo proximus.

Bel. Ego quidem ut pro me respondeam, vehementer eos versus aveo audire alicumque voce modo etiam exponas eos nobis.

Mal. Nec ego ab hoc dissentio.

Non alios prima crescentis origine mundi

Illuxisse dies, aliorum habuisse tenorem

Crediderim: ver illud erat: ver magnus agebat

Orbis; & hybernis parcebant flatibus Euri:

Quum primum pecudes lucem hausere virumque

Ferrea progenies duris caput extulit arvis:

Imisseque fere sylvis, & sydera celo.

Nec res hunc tenera possent perferre laborem,

Si non tanta quies iter, frigusque calorem

iter; & exciperet cali indulgentia terras.

Bel. Non satis intellexi.

Mal. Ego ut reor multo minus.

Joc. Ediscite nunc eos, alias intelligetis: sunt enim desumpti ex intima Philosophia, ut alii vatis illius permulta.

Mal. Queramus ab Orbillo literatore, quem habemus obvium.

Joc. Imo est homo non admodum obviuus: salutemus modo, & sinamus abire hominem rabiosum; & plagosum, ingentis supercilii imbutum

tam magis literis quam eruditum: tamen si persuaserit sibi serio, se esse literatorum alpha. Cæterum diximus de corpore: quid porro animum, & mentem? Quantopere exhilarat, & exitat hujusmodi aurora? Nullum est tempus ad edicendum æquè idoneum, nullum ad percipiendum, continendumque, quæ audias, quæque legas, nec aliud ad meditandum, & excogitandum, quocumque applicaris animum: non immerito quidam dixit: aurora gratissima Musis.

Bel. Sed ego jam extimulor appetentia, redeamus domum tentatum. *Mal.* Quid tandem?

Bel. Panem, butyrum, cerasa pruna cereola, quæ tantopere videntur nostris Hispanis placuisse, ut illarum nomine pruna omnia nuncupent: vel si non hæc non sint domi, decerpemus folia aliquot buglossæ, & salviæ, quæ addamus butyro. *Mal.* Bibemus vinum?

Bel. Minimè verò, sed servisiam, & quidem tenuissimam ex flava ista Lovaniensi, vel aquam puram & liquidam, haustam ex fonte, Latino, aut Græco.

Mal. Quem tu fontem Latinum vocas, quæ Græcū?

Bel. Illum qui juxta portam est, Græcū solet nominare Vives: ulteriorem illum, Latinum: causas ipse reddet tibi, quum illum convenies.

DOMUS.

Jocundus, Leo, Vitruvius.

Joc. Est tibi notitia cum insulario amplæ, atque elegantis hujus insulæ? In

Leo. In primis, & est affectu patris mei admodum propinquus.

Joc. Rogemus eum, ut nobis eam omnem pate-
ciat: nam ferunt nihil fieri posse amoenius
nec delectabilius.

Leo. Adeamus, pulsemus fores tintinabulo,
irrumpamus inexpectati. Atat. *Vitruvius Insu-*

rius. Vit. Quis isthic? *Leo.* Ego sum.

Vit. O salve multū, pusio, dulcissimè: undè tu nū-

Leo. Eludo. *Vit.* Qua igitur gratia hūc?

Leo. Sodalis hic meus, & ego, vehementer cupi-

mus hasce ædes visere.

Vit. Nunquàm spectasti? *Leo.* Non totas.

Vit. Ingredimini. Heus puer adfer mihi claves
tiorum domus. Primum hoc est vestibulum
patet semper interdū, absque janitore
quod nec intra domum est, nec tamen extra
noctu clauditur. Contemplamini portam mag-
nificam, valvas, è robore munitas ære
utrumque limen, & infernum, & supernum ex
marmore alabastrite. Olim Hercules solebat
prefigi ostio domus, ille Allexicacos, hic e-
Christus, verus Deus: nam Hercules erat
erudilis homo, & maleficus: hoc custode
nil mali ingreditur in ædes.

Joc. Uden, ó despotes autos. *Vit.* Quid dixit Græce?

Joc. Quod cur tam multi ingrediuntur mali.

Vit. Etiam si mali ingrediantur, nihil tamen in-
ferunt mali. *Leo.* Non utimini cardinibus?

Desi-

Vit. Desit iste mos apud quasdam nationes Sequi-
tur ostium atrii, quod atrienfi servus custodit,
præcipuus in familia, ut mediastimus extremus.
Tum atrium spatiosum ad deambulandum,
multæque, ac variez in eo picturæ.

Joc. Quænam quæso?

Vit. Illa est Cœli facies ichnographica: illa terre
& maris ortographica, illa orbis nuper His-
panis navigationibus aperti sciographica: in
tabella illa est Lucretia se interficiens.

Joc. Quid quæso dicit? Nam moriens, ut videtur
loquitur.

Vit. Multæ hoc mirantur, quia non cuique tan-
tum dolet. *Joc.* Intelligo, quid dicat.

Leo. Quid sibi vult tabella illa tam variè delineata?

Vit. Ea est graphis ædificii: reduc à tabula hac velū

Joc. Quid hoc est rei? Vetulus fugens papillam
feminæ.

Vit. Non legisti exemplum hoc apud Valerium
Maximum titulo de pietate?

Joc. Legi quid dicit illa?

Vit. Nondum tantum rependo, quantum accepi.

Joc. Quid ille?

Vit. Juvat genuisse. Ascendamus has scalas coeli-
des: singuli gradus lati, ut cernitis, ex singu-
lis sunt saxis marmoris Basaltis. Hæc prima
contignatio, habitatio est domini: cœna-
culum superius hospitale est, non quod he-
rus meus* faciat cœnaculariam, quod absit:

sed

- sed paratum est hospitibus amicis * *Facere*
 ornatum, semper instructum, & va. *cenacula-*
 cum, nisi cum adsunt hospites: *riam, loca-*
 hoc est triclinium. *re cenacu-*
Joc. Bone Christe, quæ fenestræ specu- *la, & in-*
 lares, quam scite depicte pictura *quastum*
 sciographica? Qui colores, quam *facere.*
 vividi? Quæ tabule, quæ signa, quæ coassatio
 Quænam est historia vitrearum?
Vit. Fabella Griselidis, quam apte, & ingeniose
 confinxit Joannes Boccacius: sed herus meus
 decrevit addere rei fictæ rem veram, de Ge-
 delina Flandrensi, & Catharina Angliæ Regi-
 na, quæ superat inventum Griselidis. Sig-
 sunt, primum illud Pauli Apostoli.
Joc. Quod est lemma?
Vit. O quantum tibi nos debemus, tu Christo.
Joc. Quid ipse loquitur?
Vit. Gratia Dei sum, id quod sum: & gratia
 Dei in me vacua non fuit. Alterum illud est
 Mutii Scævolæ.
Joc. Nec is est mutus, etiam si Mutius: quid mutus?
Vit. Non incendet, inquit, me hic ignis, quoniam
 alius major ardet intus. Tertium signum est
 Helenæ: titulus est: utinam fuisset semper
 talis, minus nocuissem.
Joc. Quid signat sæcus ille seniculus recaluafter,
 indice ad Helenam verso?
Vit. Homerus est: dicit Helenæ: quæ malè tu
 fe-

- fecisti, ego bene cantavi.
Joc. En lacunar est deauratum, admixtis margaritis
Vit. Margaritæ quidem sunt, sed pretiæ exigui.
Joc. Quò spectant fenestræ?
Vit. Hæ in hortos, illæ in impluvium. Hæc est die-
 ta, seu æstiva cœnatio: en vobis cubiculum,
 & conclave. Cubiculum ornatum est taperibus,
 pavimento contabulato, floreis tecto: en
 imagines aliquot Divæ Virginis, & Christi
 Servatoris. Illæ altere sunt Narcissi, Euriali,
 Adonidis, Polyxenæ, qui dicuntur fuisse
 formosissimi.
Joc. Quid scriptum est in limine superiore ostiis?
Vit. Recipe te in portum tranquillitatis effectuum.
Joc. Quid in interiore poste forium?
Vit. Né induxeris in portum tempestatem. In con-
 clavi illo clauso adservantur fere * prima ut-
 ensilia. Hoc alterum membrum est * *Privata*
 hybernium: vides omnia, obscuriora, *utensilia*
 & magis tecta: tum hypocaustum. *quæ parata*
Joc. Amplius mea sententia, quam *servantur,*
 pro cœnatione. *cum usus*
Vit. Non animat vertis etiam cubiculū poscar.
 interius eodem vaporario excalesceri?
Joc. Dicunt cubacula esse calidiora, ubi nullum
 sit fumale. *Vit.* Non solent esse in æstuariis.
Joc. Quæ est illa camera, tam eleganter fornicata?
Vit. Larrarium, seu sacellum, ibi agitur res divina.
Joc. Ubi Latrina

Vit. Supernè in granario habemus foricam, ne oleat: in cubiculis enim scaphis utitur herus meus, & trullis, & matulis.

Joc. Turriculæ illæ, & pyramides, & pilæ, & indices ventorum, omnia qua venustate, quam admirabili arte!

Vit. Descendamus: hæc est culina, hoc promptuarium, hæc cella vinaria, illa penuaria: in qua mirè infestamur rapacitate furum.

Joc. Qua tandè est huc furibus ingressus? Omnia vobis deo probè clausa, & fenestras cū clatris ferreis.

Vit. Per rimulas, & foramina.

Leo. Mures ergo sunt, & mustellæ, quæ vobis universam penum diripiunt.

Vit. Illud est posticum domus, clausum semper duabus seris: affixa, & pensili, nisi quum est Dominus.

Leo. Cur fenestræ hæ non habent cancellos?

Vit. Quoniam rarò aperiuntur: spectant enim angustum angiportum, ut cernis, & obscurè raro quisquam hic assidet, aut profert caput: idè & clathrare eas statuit herus meus.

Leo. Quibus clathris?

Vit. Fortasse ligneis, nondum est certum: interea repagulum hoc sufficit.

Joc. Quam amplæ columnæ, & porticus plenæ maiestatis! Vide ut atlantes illi, & Caryatides speciem præferunt enitentium, ut fulciant ædificium nè ruat, quum nihil agent.

Tales

Leo. Tales sunt multi, qui magna videntur prestare, cum otiosi, & segnes vivant: fuci, fruantes alienis laboribus. Sed quænam est domus illa inferior huic adjuncta, tam malè materiata, & rimosa?

Vit. est vetus edificium, quod quia dūcebat rimas, & vitium faciebat ingens, herus meus decrevit hanc alteram à fundamentis erigere: illa nunc nidulatio est avium, & habitatio murium: sed breviter eam demoliemur.

SCHOLA.

Simon Tyro, Spudans.

77. Quam elegans gymnatorium, & magnificentum! Haut esse in Academia hac reor ullum præstantius.

Leo. Rectissimè judicas: adde etiam, quod magis ad rem facit, nec alivi esse eruditiores Magistros, aut prudentiores, quique majore dexteritate tradant doctrinam.

78. Oportet igitur magna hic fieri diciplinarum operæpretia.

Leo. Et quidem magnis compendiis discendi.

79. Quanti docent?

Leo. Amove te hinc ocyus cum interrogatione ista tam prava, tamque importuna: in re tantimomenti inquirendum est de mercede? Nec ipsi qui docent, paciscuntur: nec discipulos convenit id vel cogitare: ecquod pretium potest esse par? Nunquamne Aristotelicum

illud

illud fando audivisti, Diis, parentibus, & Magistris, parem gratiam non posse rependi. Deus creavit totum hominem, parens genuit corpus, Magister format animum.

Ty. Quid docent isti, & quandiu?

Spu. habent sua singuli auditoria separata: & sunt Doctores varii. Alii prima elementa artis Grammaticae laboriosè, atque ærumnosè pueris toto die ingeminant: alii penitiora tradunt artis: alii Rhetoricen, Dialecticen, & reliquas disciplinas enarrant, quæ liberales, seu ingenue dicuntur. Ty. Cur eo nomine?

Spu. Quia illis decet unumquemque ingenuum imitari: contra, quæ sunt illiberales, circumlocutione, sordidæ, quæ vel labore corporum, vel manibus excercantur, servis potius congruunt, & hominibus, qui ingenio parum valent. In istis sunt alii tyrones, alii Batallarii.

Ty. Quid isthuc verbi est?

Spu. Et tyrones, & batallarii ex militia sunt nomina desumpta. Tyrò vetus est verbum, de eo qui in militia exerceeri incipit: batallarius Gallico nomine dicitur is miles, qui jam semel prælio (quod illi batallam vocant) interfuit: collatis signis, & manum conferuit cum hoste: ita in palestra literaria batallarius connumerari. Luteriæ, is, qui publice de arte quapiam disputasset. Hinc designantur Doctores, quos à licentia Licentiatos appellant, melius

de.

designati dicerentur: postremo Docturam adipiscuntur, imposito in celebritate, & Academia pileo: ut quasi donetur libertate, & summo meritis. Is est hic supremus honor, & summus dignitatis gradus.

Quis est ille in tanto comitatu, quem clavarii præcedunt cum clavis argenteis? Is est Rector Academiæ: multum sectantur Officii gratia.

Ty. Quoties in die docentur pueri?

Spu. Aliquot horis: una penè antelucana, duabus matutinis, & duabus pomeridianis. Ty. Tandiu?

Spu. Ita fert mos, & vetus Academiæ institutum: quin & discipuli duabus horis, quæ à Magistris acceperunt, retractant, & recolunt, & quasi mansum cibum ruminant.

Ty. Tantis clamoribus? Spu. Nunc se exercent:

Ty. Ad quidnam? Spu. Ad discendum aliter.

Ty. Imò verò ad clamandum: videntur enim non disciplinam meditari, sed præconium. Et ille alter planè furit: nam si haberet sanum cerebrum, nec ita vociferaretur, nec gesticularetur, nec se torqueret.

Hispani sunt, & Galli paulò ferventiores: & ut sunt diversorum dogmatum, tanto ardentius concertant, quasi pro aris, & focis, ut dicitur.

Ty. Quid? Doctores hic sequuntur diversa scita?

Spu. Interdum tradunt placita contraria.

Ty. Quos Autores interpretantur?

Spu.

Spu. Non eosdem omnes, sed ut quisque est peritia, & ingenio præditus. Eruditissimi, & acerrimo iudicio scriptores sibi sumunt optimos quosque, & eos quos classici vos Grammatici appellatis. Sunt qui ex ignorantia meliores ad proletarios descendunt, atque etiam capite censos. Ingrediamur, ostendam vobis publicam gymnasii hujus bibliothecam. Hæc est bibliotheca, quæ ex magnorum virorum præcepto ad ortum æstivum spectat.

Ty. Papæ, quantum librorum, quantum bonorum Authorum, Græci latini, Oratores, Poetæ Historici, Philosophi, Theologi, & imagines Authorum.

Spu. Et quidem quantum effici potuit ad vivum expressæ, atque eò pretiosiores: foruli omnes, & plutei querni, aut cupressini, cum suis extenuis: libri ipsi plerique omnes membræcei, & variis coloribus miniati.

Ty. Quis est primus ille rusticano ore, naso repando?

Spu. lege titulos.

Ty. Socrates est, & dicit: eum in bibliotheca colloquor, qui nihil scripsi?

Spu. Respondent sequentes, Plato, & Xenophon: quia quod alii scriverent, dixisti. Longum esset persequi singulos.

Ty. Hem, qui sunt illi abjecti in grandi illa strue?

Spu. Catholicon, Alexander, Hugotio, Papias, Sermonaria, Dialecticæ, & physicæ sophisticæ

hi-

hi sunt, quos capite censos nominabam.

Ty. Imo capite diminutos.

Spu. Soluta sunt omnia, tollat qui volet, molestus nos liberabit onere.

Ty. Vah, quorū asinis esset opus ad istos asportandos!

Spu. Miror non esse ablatus, quum tanta sint ubique asinorum frequentia. Aliquando in eundem cumulum conjicientur Bartoli, & Baldi, & hujus farinæ homines. *Ty.* Imo furfuris.

Spu. Non id esset humanæ tranquillitati damnosum.

Ty. Heus, quid rei sūt illi in tā fluxis cucullionibus?

Spu. Descendamus. Batallarii sunt, qui in palæstram ingrediuntur altercatoriam.

Ty. Quæso introduc nos illuc.

Spu. Ingredere, sed tacite, ac reverenter. Aperit caput, & spectat attentus singula: nam magnis de rebus differitur, & quas plurimum conducit cognocere. Ille, quem sedentem aspicias sublimem solum, & præses est certaminis, & contentionum Decretor, quasque agonothesia. Primum ejus munus est loca concertantium designare, nè ulla sit confusio, aut perturbatio præire volentium.

Ty. Quid sibi vult pellicum epitogium?

Spu. Ea est ephestris Doctoralis, insigne ordinis, ac dignitatis illius. Homo est in paucis eruditus: quique, & in lectione candidatorum Theologiæ primas tulit, & ad eum doctissimus quisque primas defert ex hoc ordine.

F

Et

Ty. Et baldum ajūt lectum esse primum suo anno.
Spu. Is verò vicit competitores omnes ambitu, & astu, non scientia.

Ty. Quis est macilentus ille, & pallidus, quem reliqui impetunt?

Spu. Is est propugnator, qui impetum omnium sustinet: & ex immodicis Vigiliis maciem, ac pallorem contraxit: magnos is habet in re Philosophica: & Theologica progressus. Haud tace, jam, & ausculta: nam qui nunc oppugnat acutissimè, ac subtilissimè solet excogitare argumenta, & acerrimè urget propugnatorem omniumque sententia cum summis in hac disciplina comparatur, & sæpè adigit certatorem ad recitandum. Perpende quomodo ille conatus est eludere, quomodo alter confutavit validè, ratione inconfutabili, & quam ille diluere non poterit: jam, & jaculur hoc est inevitabile, argumentum hoc est plani Achilles invicibilis, jugulum petit: non poterit propugnator se tueri, statim dabit manus nisi subterfugium aliquod mittat ei Divi aliquis in mentem. Hem profligata est qualitas, solertia decretoris. Jam solvo tuam linguam loquere quantum voles: nam iste, qui nunc impugnat, vappa est, pugione pugnat plumbeo, & altius tamen clamat quam ceteri. *Observa videbis eum apugna raucum discedere: hoc est ei perpetuum: & quantum cumque*

cunque repulsa sint ejus tela, urget nihilotenus pertinaciter quidem, sed inefficaciter: nec unquam vult habere argumentum suum pro derelicto, nec acquiescere, vel defendentis responsione, vel decreto præsidis. Is qui nunc certamen ingreditur, delicatulè petit veniam à decretore, comiter præfatur argumentatur invalidè discedit semper fessus, etiam anhelans, tanquam arduo munere fortiter perfunctus. Discedamus.

CUBICULUM, ET LUCUBRATIO.

Plinius, Epictetus, Celsus, Didymus.

Pli. **H** Ora est à meridie quinta: heus Epictete, claude mihi fenestras istas, & infer huc lumina ad lucubrandum. *Ep.* Quæ lumina?

Pli. Interèa dùm hi adsunt, candelas seveas, aut cereas: ubi recesserint tolletis eas, & statuetis hic mihi lychnuchum.

Cel. Quorsum id? **Pli.** Ad lucubrandum.

Cel. Quin fludes potius de mane? Tùm enim videtur, & temporis ratio, & qualitas corporis invitare, quum est minimum vaporum in cerebro, peracta concoctione illa evaportoria.

Pli. Etiam hæc hora tranquillissima est, quum quiescunt, & silent omnia, atque iis qui prandent, & coenant non incommoda. Nam sunt qui coenant tantum more prisco: alii prandent solum ex placitis recentium Medicorum:

alii, & prandent, & cœnant more Gothico?
Cel. An non ante Gothos erant prandia?

Pli. Erant, sed levia, Gothi morem invexerunt,
 bis in die saturum fieri.

Cel. Quade causa Plato mensas Syracusanas dam-
 nat in quibus quotidie exaturantur bis.

Pli. Ex eo colligas, fuisse rarissimas.

Cel. Sed Missa isthæc faciamus. Cur lucubras ad
 lychnum potius, quam ad candelam?

Pli. Propter flammam æquabilem, quæ minus le-
 dit oculos. Illa enim crispatio myxi officit ocu-
 lis, & sevi odor inamœnus est.

Cel. Utere cereis, quorum odor non est ingratus.

Pli. Myxus est in his magis tremulus: nec vapor
 salubris: & in cœvaceis ellychnium est lineum
 plerumque, non xylineum: ut propolē isti ex
 rebus omnibus quærunt compendium cum
 fraude. Infunde oleum in lucernam hanc,
 profer acu myxum, & exfunga.

Epi. Quā hæret fungus acui! Signum dicunt esse
 pluvix, quemadmodum est apud Virgilium:
Scintillare oleum, & putres concreescere fungos.

Pli. Adfer etiam furcinulam, & emunge cande-
 lam hanc: ne projicias fungum in pavementum,
 ne fumiget: sed opprime intra furcinulam,
 quando est contexta. Profer mihi pallam lu-
 cubratoriam, prælongam illam pellitam.

Cel. Ego te tuis libris commendabo. Minervam
 tibi opto propitiam.

Pau-

Pli. Paulum malim: vel quod dicere debui Chris-
 tum Jesum, Dei sapientiam.

Cel. Fortasse Christus Minervæ fabula adumbra-
 tur, quæ ex Jovis cerebro sit nata.

Pli. Statue mensam super tibicines in cubiculo.

Epi. Mavis mensam, quam Pluteum?

Pli. Etiam hoc quidem tempore: sed pone supra
 mensam pluteolum.

Epi. Stabilem an volubilem?

Pli. Quem males. Ubi est Didimus meus ab studiis?

Epi. Eo illum accersitum.

Pli. Et huc adducito puerum exceptorem: nam lu-
 bet aliquid dictare. Da mihi illos calamos, &
 pednas duas, aut tres cannæ amplæ, & the-
 cam pulverariam. Profer mihi ex armario Ci-
 ceronem, & Demostenem: tum ex pluteo co-
 dicem excerptorium, & regesta majuscula: au-
 din? Et mea schedia, in quibus libet nonnulla
 expolire.

Di. Non arbitror esse schedas tuas in pluteo, sed
 in scrinio conclavis.

Pli. Id verò ipse scrutator. Adfer mihi Nazianze-
 num. *Di.* Non nosco.

Pli. Liber est minimè spissus, confusus, & tectus
 membrana ruditer. Adfer quoque codicem
 quintum à primo. *Di.* Quod est lemma illius?

Pli. Xenophontis commentarii: liber est expoli-
 tus, tectus corio cū uncinulis, & umbilicis cupreis.

Di. Non invenio.

Nunc

Pli Nunc memini: in quarto loculamento eum re-
posui, illinc prome. In eo loculamento non
sunt nisi libri soluti, & rudes quales recent
adferuntur ab officina.

Di Ecquod corpus Ciceronis poscis? Nam sum
quatuor. *Pli* Secundum.

Epi Nondum est relatum à librario glutinatore,
cui dedimus nudius, ut puto, quintus.

Di Quam placet tibi hæc penna?

Pli Non sum in eo valde sollicitus, quæcumque
in manus venit, ea sic utor tanquam bona.

Di Hoc habes Ciceronis.

Pli Conquiesce: reclude mihi Ciceronem: aper-
evolve adhuc tria, aut quatuor folia ad quat-
tum Tusculanarum questionum: quære ibi de
mansuetudine, & letitia.

Epi Cujus sunt hi versus?

Di Ejus ipsius, quos de Sophocle vertit: quod
facit sanè lubens, ac proinde sæpè.

Epi Erat credo ad carmen cōponēdum satis aptus.

Di Aptissimus, ac facilissimus: nec ut illo sæcu-
lo infelix contra quam existimant plurimi.

Epi Sed tu quomodo intermisisti studia Poëtice?

Pli Aliquando repetemus successivis horis, ut
spero: nam habet multum levamenti ab stu-
diis gravioribus. Defessus sum jam studendo
meditando, scribendo, sterne mihi lectum.

Epi in quo cubiculo?

Pli In lato illo, & quadrato, & tolle ex angulo
ana-

anachiterium: transfer in cœnationem: pone
super culcitram plumeam alteram tomenti la-
nei. Vide ut fulcra lecti sint satis firma.

Epi Quid refert tua qui non cubas in alterutra
spondarum, sed in medio? Sed salubrius foret,
si lectus esset durior, & qui corpori resisteret.

Pli Tolle cervical, & pro eo repone pulvinos duos:
& in hoc æstu malo plagam illam, quam arcta
isthec lintea. *Epi* Sine Iodice? *Pli* Etiam.

Epi Algebis: nam surgis ab studiis extenuato
corpore.

Pli Injice ergo peristroma aliquod leve.

Epi Istud? Nullum aliud stragulum?

Pli Nullum: si sentiam frigus in lecto, poscam
plus vestium: aufer illa peripetasmata: nam
ad culices excludendos malo conopæum.

Epi Culices paucos hic sensi, pulices, & pedicu-
los satis multos.

Pli Ego verò miror te aliquid sentire, qui sic
dormias, & stertas.

Epi Nemo dormit melius, quam qui non sentit:
quam malè dormit.

Pli Nihil horum animalculorum quibus per ælla-
tens in cubiculis infestamur, tam movet nau-
seam, quam cimices odore illo teterissimo.

Epi Satis bonus proventus est eorum Lutetie, ac
Lovanii:

Pli Ist genus ligni, quod illos creat Lutetie, &
Angilla Lovanii. Colloca hic mihi horologium
excl-

excitatorium, & obicem infigito ad horam quartam matutinam: neque enim volo diutius dormire. Excalcia me, pone hic sellam plicatilem in qua sedeam: matula in scabello sit mihi juxta lectulum parata: nescio quid hic olet male: suffias paulum thuris, aut juniperi. Cane hic mihi lyra aliquid lectum ingredienti, more Pythagorico, ut citius obdormiam, & somnia sint placidiora. EPICT.

*Somme, quies rerum, placidi sine somne Deorum.
Pax animi, quem cura fugit, qui pectora longis
Fessa ministeriis fulcis, reparasque labori.*

CULINA.

Lucullus, Apitius, Pistillarius, Abligurinus.

Luc. ES tu popino? *Api.* Sum. *Luc.* Ubina agis?

Api. E In popina galligalinacei: num eges me?

Luc. Etiam, ad nuptias.

Api. Sine me domum transcurrere, ut precipiam uxori puemadmodum sint tractandi ganeones, quos scio non solere in Civitate deesse, tum etiam adventores.

Luc. Audin tu? Reperies me in vico lapideo, in aedibus sutorum. *Api.* Continuó adero.

Luc. Bene est, ingredi culinam.

Api. Heus Pistillarie, & tu Abligurine, ignem inlare extruite sub fumali grandibus lignis, & quantum fieri poterit acapnis.

Pis. Putas te esse Romæ? Hic Tabernas coctilitias

non

non habemus, è quibus ligna coctilia promuntur: habebis benè arida.

Api. Ni ita sit, tu Abligurine suffitor perdes oculos sufflando.

Abli. Imò vivam largius, væ vino.

Api. Væ aquæ. Nam vinum hodie non attinges, si nimis sanus: nolo mihi evertas ollas, & auxillas confringas, & cibos corrumpas.

Abli. Non vult ardere hic ignis.

Api. Injice fasciculum aliquem sulfuratarum, & fomitem frustula aliquot cum his affulis.

Abli. Extinctus est prorsum.

Api. Transcurre ad ædes proximas cum batyllo, & adfer nobis torrem aliquem pregrandem, & prunas benè incensas.

Abli. * Metallarius est illic dominus, *rius*, qui nec finet carbonem unum sub forna- *vulgo* *Al-* *cibus* sibi detrahi, citius oculum. *quimista.*

Api. Non est metallarius, sed metallicida: ito ergo ad furnum. Quid adfers? Titionem magis quàm torrem?

Abli. Non habebant prunas carbonis.

Api. Quid malum carbonis? Cespitem hic dixeris. Tu furcilla hac move ligna, & agita fomitem, ut ignem concipiat: fume pyrolabem asine.

Abli. Quid rei est isthuc verbum?

Api. Forfex ignaria pruniceps.

Abli. Quid mihi cum verbis Grecanicis? Quasi esint Latina. *Api.* Etiamne asini sunt Grammatici?

Quid

Abli. Quid mirum, quum & Grammatici sint asini.

Api. Fac finem altercandi: volo carbones aliquos, aut cespites accendas mihi in hoc foco, ad te-
tuacia lente incoquenda: suspende ahenum ad
ignem, nè desit aqua calida: tum in cacabum
inijce, armum illum vervecinæ, cum bubula
salita: cucumam igni admove cum vitulina, &
agnina: in chytropode elixabimus orizam.

Abli. Quid pulli? *Api.* Coquentur in auxilla ærea,
quæ stanno est illita, quo sapor sit gratior: sed
non tam maturè, verus proferes sub nonam
& pinguaria. Luciū hūc fines in aqua * *Pinguia*
lucitare paulisper, tum exenterabis. *ria*. in qua

Abli. Carnes, & pisces in eadem mensa? *decidit pin-*

Api. Maximè, more Germanico. *gue carni-*

Abli. Atqui hoc non placet Medicis. *um*, cum

Api. Medicinæ non placet, Medicis pla- *assantur.*

cet. Ego stupidum hunc Grammaticum tan-
tū esse existimavam, Medicus etiam est.

Abli. Numquāmnè de quæstione illa audivisti, utrum
sint in Civitate plures Medici anstulti?

Api. Quis te detruxit in culinam, quum sis tam
saperda? *Abli.* Adversa mea fors. * *Saverda,*

Api. Imò, quod manifestum est, segni- *vox Varro*
ties tua & socordia & gula, & lu- *nis ex Non*
cracitas, & ingluvies, & animus *sapientem*
degener, ac abjectus: ideò ambu- *& venusti*
las nudis pedibus, semiamictus *per meta-*
veste obsoleta, & natibus brevior. *phoram sig-*
Quid *nificat.*

Abli. Quid tibi cum mea paupertate?

Api. Nihil omninò nec velim esse. Sed ad rem, nè
præter rem plura quam oportet: satisne sunt
hæc iussa, superque infixa, & inculcata? Sci-
licet vobis nunquam satis. Da mihi meam
braccam: nam foras lubet prodire, continuo
adero: cedo tudiculam, insigne artis nostræ:
hoc est meum fulmen, & tridens

Pis. Heus Abligurine, statue hydrias illas in urna-
rio & hanc bubulam abluito diligenter, &
confricato in labro.

Abli. Etiamne tu hic quoque imperas? Unus Im-
perator unis Castris sufficit, culinæ uni unus
non sufficiet? Facito ipse: tu es acrior exactor
operæ, quam ipse Magister culinæ. Non voca-
bo te posthac pistillarium, sed stimulū acutū.

Pis. Imò voca me * *onocentron.* Frange
tu ergo vitulinam hanc in epixenio. * *Onacen-*
Comminue paululum hujus casei, ut *trom. asini*
spargamus per hanc offam. *stimulum.*

Abli. Quomodo, manu?

Pis. Non, sed tyrocnesti. Instilla hūc guttas aliquot
olei ex lecytho. *Abli.* Dicisne ex hoc capface?

Pis. Statue hic mortarium. *Abli.* Quod illorum?

Pis. Illud æneum cum pistillo ejusdem metalli.

Abli. Qua gratia?

Pis. Ad terendum petroselinum hoc.

Abli. Satius est in pilla id fieri marmorea, pistillo
ligneo. *Pis.* Quæso cantilla, sicut contuevisi.

Ego

Abli. Ego nolo Cæsar esse, ambulare per Britannos, Scythicas pati pruinas.

Vt sapiant fatuæ Fabiorum prandia betæ.

O quam sæpè petet vina piperque coquus.

Pi. Fabiorum, an Fabrorum?

Abli. Quære à Ludimagistro loripede, & pro Fabris referas egregium colaphum in gena, vel in bucca. *Pi.* Sic est homo?

Abli. Vir strenuus, & fortis, & manu promptus: celeritate manuum compensat linguæ tarditatē.

Pi. Cedo urnulam cervisiarum: exsiccatum habeo palatum, guttur, fauces. *Abli.*

Et gravis attrita pendebat cantharus ansæ.

Claudere quæ cœnas lactuca solebat avorum,

Dic mihi, cur nostras inchoat illa dapes?

Filia Picenæ venio lucanica porce.

Pultibus hinc niveis grata corona datur.

Api. Unde tu didicisti adeo rapsodein?

Abli. Inservivi nuper in Calabria Ludimagistro cuidam poetaastro, qui sæpè numero cœnam aliam non dabat mihi, quam cantillationem centum versuum, quibus mirificum ajebat saporem inesse. Ego verò paulum panis, & casei maluissem: aquæ erat satis domi, & licebat nobis de puteo bibere ex animi sententia: indè ego quum esuriens concessissem cubitum pro epulis versus illos ruminabam, & concoquebam: nec mihi aliud visum est remedium ad bulimiam illam depellendam, quam

quam culinariam arripere.

Api. Quæ illi præbas ministeria?

Abli. Quæ Cæsar Reipublicæ: ego eram illi omnia eram illi à consiliis, etsi nihil unquam egeret consilio: à secretis, quum nihil haberet secreti, né latrinam quidem: ego fundebam ei aquam lavandis manibus, quas nunquam abluebat: ego serbavam ejus thesaurum.

Api. Quem thesaurum?

Abli. Schedas aliquot pessimarum cantillenarum, quastineæ excédebant, & opici mures arrodebāt

Api. Imò docti mures, qui malis poematis dentem infigebant.

TRICLINIUM.

Aristippus, Lurco.

Aris. Quid tu tam serò surgis, & quidem semisomnis? *Lur.* Mirum est me esse toto hoc die experrectum, adeo heri edimus, & bibimus.

Aris. Imò ut apparet devorasti, ingurgitasti, obruisti te epulis, & vino: sed ubinā onerasti celocem?

Lur. Apud scopam in convivio.

Aris. Quin potius more Græcò Symposion vocaris, quam Latino verbo convivium?

Lur. Bucca buccam impellebat, intrituræ, & condimenta vellicabant, atque instigabant deficientem stomachum, & appetentiam non patiebantur delassari.

Aris. Refer quasi ordine omnia, ut vel auditione
ipfa

ipsa videar mihi interesse, & quasi vobiscum potare: ut ille qui in caupona Hispaniæ duos grandes panes comedit ad odorem perdicis assæ, quo adore utebatur pro opsonio.

Lur. Quis enarrarit omnia? Majus negotium id fuerit, quam, vel emisse, vel apparasse, vel quod omnia superat, comedisse.

Aris. Affideamus in hoc saliceto, ad crepidinem hujus ripulæ: & quando sumus otiosi, pro collocatione aliis de rebus utemur hac ipsa: grām erit nobis vice pulvinorum: innitere hac ulmo.

Lur. In herba, an non humor nocebit?

Aris. Quid? Infanis? Humor in ortu caniculæ.

Lur. Antea recusabam, num animus prurit mihi recensere tibi, plusquam postulas: de convivio solum quærebas, accipies etiam de Domino, & de triclinio: rogabas ut loquerer, efficiam ut mox pauló silentium roges, indicas, imperes: ut Arabius tibicen, qui ad canendum obolo conducitur, ad tacendum tribus.

Aris. Tu veró quantum libuerit, non eris molestus; quandoquidem in opaco loco concedimus & orationem tuam carduelis, illa vel adjuvabit, vel ad armoniam moderabitur: ut orationem C. Gracchi servus fistulator.

Lur. Quid isthuc est rei?

Aris. Postquam tu feceris narrandi finem, audis de Gracchis, & Gracculis, & de Græculis.

Lur. Deambulabamus fortè transverso foro ego,
&

& Thrasybulus, nacti plusculam otii quam solemus: adjunxit se nobis Scopas. Is à nobis post primas salutationes, & blandum congressum, scēpit vehementer contendere, ut postero die, qui hesternus fuit, apud se essemus: excusare nos primum, alius, alia: ego autem vadimonium grave, & apud Prætorem valdè irritabilem. Sed ille, ut libenter ostendat suam magnificentiam, quasi de capite ageretur, orsus est accuratum sermonem: quid multa? Addiximus, nè molestus esse pergeret.

Aris. Scin, quænam fuerit causa conviyii?

Lur. Quæ tandem quæso?

Aris. Est quidem ipse homo locuples, ornatus argento, veste, suppellectile: sed emerat Phialas argenteas tres deauratas, & pateras sex: perisset pretium, ni aliquos invitasset, quibus ostentaret: & alioqui eum ille existimat esse divitiarum fructum: habetque uxorem, à qua excitatur ad profusionem, quam illa magnificentiam nuncupat.

Lur. Heri ergo sub meridiem convenimus in ejus triclinium. *Aris.* Qualis erat cœnatio?

Lur. Hypæthra, in opaco frigore: omnia sanè apparata, ornata, exculta: nihil deerat ad elegantiam splendorem, & lautitias. Planè primo ingressu exhilarati sunt omnium oculi, & animi, aspectu illo pulcherrimo, atque amœnissimo. Erat abacus ingens, plenus bonis vasis materiæ

omnis: ex auro, argento, christallo, vitro, è ebo-
re, murrha: alia etiam vilioris materiæ, stan-
nea, cornea, ossea, lignea, testacea, seu figuli-
na, in quibus ars commendabat vilitatem sub-
stantiæ: nam erant toreumata permulta, om-
nia expolita, extersa, fulgor pene præstinge-
bat oculos. Illic vidisses duo magna malluvia
argentea, oris deauratis: umbilicus erat aureus
cum insignibus illius. Habebat utrumque mal-
luvium suum gutturnium, quorum epitomium
erat deauratum: stabat, & alterum aquimi-
narium vitreum, fistula deaurata cum pollubro
figlino, operis Malacensis, probè sandaracato.
Phialæ omnis generis, & argenteæ duæ ad
vinum generosissimum.

Aris. Ad usum meum ampullas vitreas malim, aut
etiam testaceas, ex iis quæ lapideæ dicuntur.

Lur. Quid facias? Ita est hominum ingenium:
non tam in his quæritur commoditas, quam
opinio divitiarum.

Aris. Isti opulentissimi sæpius videntur aliis tales,
sibi inopes: ideo nullus finis præferendi, & in-
gerendi oculis, præsertim qui nullam habent
aliam bonam artem, qua fidant. Sed perge.

Lur. Erat cymatium abaci tapete villosa tectum,
ex Turcica usque allato, positæ erant duæ
mensulæ procul ab abaco, cum quadris, & or-
namentis argenteis: unicuique additum erat suum
salinulum, cultellus, panis, & mantille.

Sub

Sub abaco refrigeratorium, & ænophora gra-
dia. Tum sedilia varia, sellæ, bissellia, & do-
minæ sella plicatilis parata, visendi operis,
cum pulvino serico, & suppedaneo.

Aris. Pone tandem mensam, & explica mappam:
nam mihi intestina præ fame rugiunt.

Lur. Erat mensa cibila ingens segmentata operis
reticulati antiqui, quæ fuerat Principis Dicæarchi.

Aris. O mensa antiqua, quam dispari domino
dominaris!

Lur. Illam ipse emit in auctione satis magno, so-
lum quod illius fuisset, ut aliquid haberet
Principis. Datur aqua lavandis manibus: pri-
mum magnis recusationibus, & invitationibus
mutuis, & cedendo invicem.

Aris. Idem factum est in concessu, quum quisque
se inferiorem altero faceret illum extolleret
commitate arrogantissima, quum unusquili-
bet potiorem se reliquis omnibus censeret.

Lur. Sed dominus jure suo distribuit loca, sacrata
est mensa à puerulo breviter, & perfunctorie,
& non sine rhythmo. Quod appositum est, &
apponetur, Christus benedicere dignetur. Ex-
plicat quisque suum chiromactrum, & injicit
super humerum sinistrum: hinc cultellulo re-
purgat panem, si quid non satis putet à minis-
tro purgatū: nam decrustatus erat appositus.

Aris. Sedebatis cōmodè? *Lur.* Nunquā cōmōdius.

Aris. Non potuistis malè prandere: nam reliqua

G

fat

fat scio suppeditatum iri redundanter, si quomodo fuerant in macello.

Lur. Nusquam verius, copiaque ipsa nocet. Asta mensæ structor, cultellos, & furcinulas componens: ingreditur magna pompa architriclinus cum longo agmine puerorum, & exoletorum, qui gestabant fercula primi missus.

CONVIVIUM.

Scopas, Simonides, Crito, Democritus, Polæmon.

Sc. Ubi nobis Simonides?

Cri. Illico dixerat se venturum, simul ac convenisset debitorem apud forum.

Sc. Rectè habet: à debitore facilius se extrahit, quam à creditore. *Cri.* Qui isthuc?

Sc. Sicut in victoria velli conditiones fert victor, non victus. Nam à debitore, cum ipse idem velit: à creditore, cum alter. Sed convenientissime omnes, ut erat condictum, relicta domi severitate, afferentes vobiscum hilaritatem, lepores, venustates, gratias?

Cri. Planè ita spero: & erimus, sicut monet M. Varro, Velli homines.

Sc. Reliqua meæ curæ sunt.

Cri. Ecce tibi Simonides. *Sc.* Feliciter.

Si. Et vobis faustè. *Sc.* Expectatissime.

Si. Planè rusticanè: nam ad prandendum eram invitatus, non ad expectandum. Sed quæso, fui vobis diu in mora? *Sc.* Non valdè.

Cur

Si. Cur non accumbebatis sine me? Effetis saltem procemiatum de fructibus, quibus ego non admodum capior.

Sc. Bona verba, te absente affedissemus?

Cri. Satis comitatum: exordiamur jam opus. Optimum panem, & levissimum: non plus habet ponderis, quam si esset spongia: siligineus est setanius: industrium habetis pollintorem.

Sc. Rocius est pitrini curator.

Si. Nunquamne in id conjicitur?

Sc. Absit, tam frugi servus?

Dem. Adfer mihi autopyrum.

Si. Mihi verò secundarium, aut typhaceum.

Sc. Cur talem?

Si. Quoniam audiui, & ita sum expertus, minus me esse cum panis non est sciti saporis.

Sc. Heus puer adfero ei panem cibarium, & vulgarem etiam ex atro, si ita mavult: ita demum jucundissimè convivabimur, si quisque quod maxime collubrum erit sumperit.

Pl. Panis hic, quam tu tantopere probas, spongiosus, aquaticus est: malo densiorem.

Cri. Mihi verò non displicet spongiosus, modò né sit speusicius: hic verò etiam hectas attollit, quod focacei solent facere: cum sit, ut satis apparet, fornaceus.

Pl. Cibarius hic panis, & acerosus est, & acetosus, typhaceum dicas.

Sc. Sic consueverunt nostri agricolæ triticum omne

omne, quod important, acerare prius in villa, & miscere multis generibus seminum saporem autem ex fermento est nimio.

Pol. Nullum hominum genus est hoc fraudulentius: non malè faciunt, nisi cum nesciunt.

Cri. Panis hic non est satis fermentatus.

Dem. Putate hodie Judæum, qui azymovescebantur jussu Dei.

Cri. Id quidem, quod homines essent pessimi: unde interdicta est illis suilla, qua nihil palato gratius, nec si moderatè sumas, salubrius. Et quidem azyma jussi sunt comedere cum lacticis agrestibus, quæ sunt perquam amaræ.

Pol. Illa omnia sensus habent altiores, omittamus hæc.

Sco. Et quidem disputationem de pane. Si de optionis fuerit tanta controversia, magna erit in toto convivio discordia.

Cri. Accidet nimirum, quod Horatius inquit.

*Tres mihi convivæ propt' dissentire videntur,
Poscentes variò multum diversa palato.*

Sco. Appone lances illas, & tympana cum cerasis, & prunis, & malis granatis, & persicis pomis, & persicis præcocibus.

Pol. Cur M. Varro dixit, convivæ non debere excedere numerum Musarum, cum de eo numero non constet? Alii enim ponunt tres, alii sex, alii novem?

Cri. Dixit tanquam si constaret esse novem: & ita erat vulgo receptum; unde Diogenis jocus

in

in ludimagistrum, qui paucos haberet discipulos, depictas autem Musas in ludo: Præceptor inquit, Syntais Musais multos habet discipulos.

Dem. Sed estne verum, Persas pomum hoc, quod apud ipsos esset lethale, invexisse in Græciam, ad pestem eorum, quibuscum bellum gerebant?

Cri. Sic accepi. *Dem.* Admirabilis est in ingeniis terrarum varietas.

Cri. India mittit ebur, inquit Virgilius, molles sua thura Sabæi. Hem cydoniperfica.

Si. Novum infitionis inventum, priscis incognitum: cedo nobis pateram illam cum ficis duricoriis, qui sunt (ut nostis) prodromi.

Sco. Satis est fructuum: expleamus nos rebus aliis salubrioribus corpori. *Cri.* Quid his salubrius?

Sco. Nihil: si salubre, & sapidum idem sunt, sicut in meridiano somno.

Cri. Ego condono illis nocumentum propter oblectamentum.

Sco. Non meministi versiculum Catonis: *Pauca voluptati debentur, plura saluti?* Dato singulis singulas gabatas cum jure carniū, ut sorbeant. Id verò, & calefaciet intestina, & blandè abluet ad molliendum ventrem.

Si. Profectò puer amo te de suilla hac salita: ò pernam sapientissimam! Majalis est. Brassicas illas cum larido, si vis mihi auscultare, redde quoquo, per hoc quidem temporis, aut serva in brunam. Lucanicæ hujus scinde mihi buccas

ceam

ceam unam, aut alteram, quò suavius abibam
primum cyathum.

Cri. Pareamus Medicorum consilio, admonentium
ut porcina addatur merum: funde vinum.

Sco. Sequitur actus fabulæ, fortassis hoc anni tem-
pore præcipuus. Spectatæ hujus actus appara-
tum: primum omnium à caliculis cultos abaci
scyphos exposuit vitreos crystallini vitri, cum
vino albo purissimo: aquam putes solo aspec-
tu. * San-Martinum est, & partim * *San Mar.*
Rhenense, non infectum, ut solet *tinium* ex
in Belgia; sed quale in media Ger- *illo Hispa-*
mania bibitur. Oenophorus relevit *nia oppido*,
hodie serias duas: alteram vini

heluelli, seu flavi ex agro Parisiensi, alteram
sanguinei Burdagalensis. Habetis in apiroto
alia parata, fuscum, Aquitanicum, & nigrum è
Sagunto: petat quisque ex sententia palati sui.

Cri. Quid potest auntiari lætius? Ut nihil est du-
cius quam perire siti Ego verò mallem opti-
mam nobis aquam pro pexisses hunc nunci-
um audivissem libentius, quàm de vino.

Sco. Nec ea deerit.

Si. Nuper cum essem in Urbe Roma, bibi apud
Cardinalem quendam vina generosissima om-
niferariam saporis (nam eram præfecto cellæ
vinariæ, perquam familiaris) vinum dulce,
acutum, lenè, suave, austerum.

Dem. Mihi vehementer placet aigleuces.

Sic

Pol. Sic ferè Belgicis fœminis.

Si. In pagis quibusdam Gallia floces apponuntur:
secundarium autem vinum, & territarium,
habent in deliciis: sed ea villa sunt magis quàm
vina: & alioqui vinum Gallicum toto genere,
nec aquam, nec ætatem fert: itaque paulò post
quam est diffusum, bibitur: quippè post an-
num inclinat illico, & fit dubium, tum fugiens,
& acuit: quod si manserit diutius, emucet, &
in vappam vertitur. Hispanum vinum, & Ita-
licum benè fert, & aquam, & ætatem.

Dem. Quid rei est vinum fugiens? Videntur pro-
bè dolia, & obseretur cella, imò, & domus
claudatur, si sit opus.

Pol. Ut poma fugientia, quæ etati cedunt, nec
servantur, & discedere vulgo dicimus: cujus
contrarium est vinum consistens.

Dem. Funde mihi prius aquam ad dimidium cali-
cem, super hanc infundes vinum more veteri.

Cri. Imò, & hodierno multarum gentium. Galli,
& Germani contra faciunt.

Dem. Quæ nationes volunt bibere aquam vina-
tam, quæ addunt vinum: quæ vinum aqua-
tam, vino superinfundunt aquam.

Cri. Quæ verò vino aquam non adfundunt, quid
bibunt? *Dem.* Vinum purum patum.

Cri. Etiam nisi prius sit à vinario irrigatum.

Pol. Baptizare id vocant, ut vinum sit Christianū:
ea erat meo tempore elegantia Philosophica.

lli

Dem. Illi baptizant vinum, & se ipsos exbaptizant.

Pol. Pejus agunt, qui injiciunt calcem, sulphur, mel, alumen, & alia dicta tetriora, quibus nihil est corporibus perniciosius: in quos publice deberet animadverti, ut in latrones, aut sicarios: inde sunt enim incredibilia morborum genera, & potissimum arthretica.

Cri. Ex conspiratione cum Medicis id agunt, utrique rem augeant.

Dem. Nimis mihi porrigis plenum calicem: deple queso te aliquantū, ut sit locus aque infundēde.

Cri. Funde mihi in scyphum illum coloris castanei: quid rei est?

Sco. Nux prægrandis indica, ab labris argento circumclusa: visne in culullo illo ligni hebeni, quod ferant esse saluberrimum? Nè ad as tantū aque: nescis vetus verbum: perdis vinū infusa aqua?

Dem. Inò perdis utrumque, aquam, & vinum.

Pol. Malo utrūque perdere, quam ab alterutro perdi.

Sco. Lubetne potare more Græco ex illis pateris, & capacioribus poculis?

Cri. Minimè verò: admonebas nos modo antiqui proverbi, vicissim admoneo te præcepti Paulini: Nò ite inebriari vino, in quo est luxuria: & Servatoris nostri: videte ne graventur corda vestra crapula, & ebrietate. Unde est hæc frigida tam pura, & pellucida?

Sco. E fonte proximo.

Cri. Ad vinum diluendum malim cisternam, modo defæ-

defecatissimam. *Dem.* Quid putealem?

Cri. Usibus lavandi aptior est, quam bibendo.

Pol. Fluviatilem commendant plurimi.

Cri. Rectè, si fluant omnes per venas auri, ut fere in Hispania, & sit quieta, & liquida.

Sim. Mihi verò in phiala illa samia adfer aliquantum cerviciæ, quam puto refrigerando corpori hoc æstu utilissimam.

Sco. Ex qua tandem cervisia?

Sim. Ex tenuissima: nam aliæ nimium incrassant spiritus, & reddunt obesum corpus.

Pol. Mihi item dato, sed in vitro illo terete.

Sco. Curre ad culinam: quid illi cessant? Quin mittunt missum alium? Vides jam hinc neminem attingere. Adfer pullos galinaceos elixos cum lactucis, buglossa, hortensi, & intybo: verbecinam quoque, & vitulinam.

Cri. Adde etiam in scutulis paulum sinapis, aut petroselinati.

Dem. Violenta res videtur sinapis.

Cri. Non admodum congruit biliosis iis, tamen qui crassis, & frigidis humoribus redundant, aut inutilis.

Pol. Idcirco sapiunt populi septentrionales, quibus illa est magno usui, præcipuè cibus crassis, & duris addita, ut bubulæ, & fassamentis.

Sco. Hoc loco existimo pultes, & prisanas venturas in tempore, leucophagum, similaginem, amyllum, oryzam, vermiculos; edat quisque ex quibus velet.

Dem. Vidi, qui * à vermiculis hujus- * *Vermiculi*, modi vehementer aborrerent, *vulgo fidei*, quod autumarent collectos fuisse ex terra, aut cœno, & vixisse aliquando.

Cri. Scilicet metuebant, nē in aqualiculo suo reviviscerent. Oryzam ferunt nasci in aqua, mori in vino: cedo igitur vinum.

Dem. Nē bibe statim à cibo calido, in termisce prius frigidi aliquid, & solidi. *Cri.* Quid?

Dem. Crustam panis aliquam, vel turundam unam, aut alteram carniū.

Sim. Vah, pisces cum carnibus in eadem mensa. Mare miscetur terræ: hoc vetant Medici.

Scò. Imò hoc placet Medicis.

Sim. Credo, quia illis utile.

Scò. Cur ergo vetant Medici?

Sim. Erravi, à medicina prohiberi dictum oportuit, non à Medicis. Sed qui sunt pisces isti?

Scò. Appone ordine: primum lupum illum asinum cum aceto, & capparibus: tūc passeris elixos cum succo lapathi acuti soleas frixas, lucium recentem, & capitonem: lucium salitum servi tibi thynnū asinum recentem, & thynnū in salsamento, menas recentes frixas,

* crustulata, in quibus insunt muli * *Crustulata*, barbati, murenæ, & trutte multis *quæ vulgo* conditæ aromatis, gobios frixos, *pastilli*.

camaros, & caneros elixos. Admisce servitellas cum in tritis alliato, piperato, erucato

Ego

Sim. Ego verò de piscibus loquar, non edam.

Cri. Si philologus cœperit de piscibus movere controversiam, hoc est de re incertissima, & controversissima, incipite nobis lectulos insternere: hic erit cubandum.

Scò. Nemo dignatur, vel gustare, tolle hæc.

Sim. Atqui convivia olim Romæ lautissima, & ut ipsi soliti erant dicere, pollucibilia, ex piscibus constabant.

Cri. Ita sunt mutata tempora: etsi hoc etiam nunc durat apud quosdam.

Scò. Importate assa, pullos, perdices, turdos, anaticulas, querquedulas, palumbulos, cuniculos, lepuculos, vitulinam, & hædinam, & intinctus, seu embammata: acetum, omphacium, oxypora, mala etiam medica, & cytronia, & olivas Balearicas condititias, quassas, & in muria asservatas.

Dem. Non adsunt Bethicæ?

Scò. Magis sunt saporis sciti Balearicæ.

Cri. Quid fiet grandibus illis belluis anseri, cygno, pavoni?

Scò. Ostende tantum, & refer in culinam.

Col. Hem pavonem. Ubi est Q. Hortensius, cui erat in deliciis?

Sim. Tolle agninam. *Scò.* Cur tolletur?

Sim. Quia est insalubris: ferunt eam non aliam exire quam qualis intravit.

Cri. Vidi quendam devorare ossa olivarum struthionicè.

Ex

Sc. Ex quibus caribus sunt * arto- * *Artocrea*
creæ istæ?

Cri. Hæc est ex cervina.

Sc. Hæc ex damica, illa est, ut puto, aprugna.

Cri. Condituras ipsas malim quam carnes.

Sim. Plane ita est, etiam res amaras condimentum reddit suavissimas.

Cri. Et quid est vitæ totius condimentum.

Dem. Æquus animus.

Cri. Aliud quiddam ego proferam amplius, & augustius. *Dem.* Quid tandem hoc meo?

Cri. Pietas: sub qua & animi æquitas comprehenditur, & ad res universas asperas, faciles, medias condimentum aptissimum, & jucundissimum.

Sc. Infunde vinum album Hispanicum in carthesium illud, & circumfer per convivas.

Dem. Quid paras agere? sub prandii finem propinas nobis vinum forte, ac generosum? Dilutius erit posthac bibendum, si consultum cupimus valetudini.

Sim. Rectè mihi videris admonere: frigida enim oportet esse in convivio postrema, quæ pondere suo cibos ad imum ventriculum detrudant, & vapores caput impetentes choibeant.

Sc. Tolle ista, muta orbes, & quadras: da secundamensam, nam nemo extendit usquam manum.

Cri. Adeo voravi initio avidè, ut statim amiserim appetitum.

Dem. Ego item non appetitione, sed impetu feror

feror ad primas dapes, indè me expleo. *Pol.* Nescio quid edi de piscibus, id gustum meum prorsus retudit.

Sim. Tantumne bellariorum apparatus & cupidines, cum nihil superest amplius cupidæ? Pyra, mala, caseus multiplex, sed palato meo congruentissimus est hippax.

Cri. Non reor hippacè esse hunc, sed Phrygiū ex lacte asini, qualis è Sicilia usque advehitur cottomellari forma, & quadra: qui quum frangitur, in laminulas funditur, sive phyluras.

Dem. Caseus hic, etsi Britannicus, fistulosus est, non erit mea utique sententia vobis gratus.

Cri. Sed neque hic spongiosus Hollandicus. Parmensis hic est benè compactus, & satis (ut videtur) recens: & ille * Penafellius, * Penafellius, ex illo facile cum Parmensi certarit.

Dem. Non est Parmensis, sed Placentinus. *lo oppido Hispania.*

Cri. Etiam, si placet: vulgo Germanorum suavissimus est caseus vetus, putris, confricatus, & vermiculosus.

Sim. Qui talem edit caseum, sitim venatur, & edit, ut bibat.

Sc. Pistor dulciarius nimium moratur, quin adfert stribilitas, & artolagana testuacia, & sartaginea conspersione in cacabum injecta olei ferventis, melle superfuso.

Cri. Caryotas da mihi aliquot, & ad edendum, & ad

ad servandū fortasse nocte hac nihil edā aliud.

Sco. Cape igitur spathalium hoc integrum: vin ex malogranatis?

Pol. Heus puer, spolia nobis hanc palmam agrestem, & da quod est esui.

Sco. Potionis vos admoneo: scitis Aristotelis esse opinionē, tragemata esse inventa, ut ea nos ad bibendū invitent, ne cibus in arido coquatur.

Cri. Oportet ergo inventorem fuisse, vel nautam, bel piscem, qui adeo timeret ariditatem.

Sco. Adfer ea, quæ solent vocari sigillum stomachi, post quæ nihil est, nec edendum, nec bibendum: buccelatum, cydoniatum, coriandrum faceharo contextum: hoc verò manducandum est, non edendum: sed quod ex manso reliquum est aridum, expuendum. Collige frustra, & reliquias in canistris: adfer aquas odoriferas, rosaceam floris mali medici, moscatam.

Pol. Agamus Christo gratias.

Puer. Agimus tibi gratias Pater, qui tam multa ad hominum usus condidisti: annue, ut tuo favore ad cœnam illam veniamus tuæ beatitudinis.

Pol. Agamus nunc Domino gratias. *Cri.* Age tu.

Pol. Imò agat Democritus, qui in hisce rebus multum valet.

Dem. Gratias tibi non possem agere pro merito, hoc statu reipublicæ: vides enim omnia à Baccho perturbata: sed recitabo quas Diogenes

nyfio egit Diogenes, nam mandavi memoriam tu laventi memoriæ, & linguæ titubanti, in tanta eluvione habebis veniam.

Sco. Dic quidquid, libuerit, scribetur in vino.

Dem. Defatigasti te ipsum, scopa, uxorem, famulos, famulas, vicinos, coquos, pistorum, ut nos magis comedendo, & bibendo dilassares. Socrates sapienter, qui in mercatū celeberrimū ingressus exclamarit: ó Dii immortales, quam multis ego non indigeo! tu contra posses dicere: hæc omnia quotula portio sunt eorū, quibus ego indigeo? Naturæ placent modica, & illis ea sustentatur, ac fulcitur: hæc tam multa, tam varia, obruunt naturam. Merito Plinius: varietas ciborum homini pestilens, pestilentior condimentorum. Referimus hinc domum gravata corpora, referimus animos obrutos, ac demersos cibus, & potionibus, ut nullo hominis officio ritè possimus fungi. Tu ipse iudicato, ecquam tibi gratiā debeamus.

Sco. Hæccine est gracia, quam habetis? Sic rependitis prandium tam opiparum?

Pol. Ita planè: quod enim majus beneficium, quam ut fias sapientior? Tu nos domum remittis planè bruta, nos te domi tuæ volumus hominem relinquere, ut scias consulere tuæ, ac alienæ valetudini, & secundum naturæ desideria vivere, non juxta corruptas ab stulticia opiniones. Vale, & saps.

EBRIETAS.

Asotus, Tricongius, Abstemijs, Glaucia.

Aso. Quid tu dicis Tricongi? Quam laus
nos heri accepit Brabantus illè!

Tri. Mele sit illi, non potui tota nocte quiescere.
Vomui (sit habitus honos vestris auribus)
convolvi me subinde toto lecto, modò ad
spondam internam, modò ad externam
fauces, & stomachum videbar rejecturus.
nunc præ dolore capitis nec oculorum officio
possum fungi, nec aurium. Lamina ponderosa
plumbi videtur mihi in frontem, & oculos
incumbere.

Abf. Frontem, & tempora fortiter astringe fascia
& Rex videberis.

Tri. Seu ipse potius Baccus, à quo institutum
manavit diadematum in Reges.

Aso. Recipe te domum, & edormi crapulam.

Tri. Domum verò? Nihil æque fugio, & aversor
ut domum & uxorem clamorissimam, ea
me nunc aspiceret, longiores haberet Homi-
nias, quàm Chrysostomus.

Abf. Hoccine appellas tu lautè tractari?

Gla. Planè ita est, nā laverūt probè guttur, & fauces.

Abf. Manus verò? *Gla.* Ne semel quidem.

Aso. Imò sæpè vino, & lacte, dum alii in aliorum
pateras immittebamur manus.

Gla. Quid potest dici lautius? Et quidem digito-
pia.

pingui carniū, & embammatis inviscatos.

Abf. Tace per Divos: quis posset absque nausea
rem adeò audire obscenam? Quantò minus
videre aut, de ejusmodi vino, aut lacte gustare?

Aso. Divi vestram fidem, adeone es Abstemi delicatus,
ut hæc nè auribus quidem possis devorare?
Quid faceres palato, ut nos? Sed heus tu Tri-
congi, compotator suavissime, mittamus puerum
aliquē, qui nobis in illa phiala fictili adferat
ex eodem vino? nulla est certior huic veneno
theriaca. *Tri.* Estne hoc exploratum?

Aso. Quid ni esset? Memineris * versus * *Allusio*
quos cantat Colax: ad sanandum ad locum
morsum canis nocturni, sume ex *Plantinum*.
capillis ejusdem canis.

Gla. Narrà quæso de convivio.

Abf. Ne narres, nisi velis me remove, quid
quid habeo in ventriculo, cum ipsis vitalibus.

Gla. Facille igitur paulisper.

Aso. Ego narrabo quam commodissimè, ut nū-
quam sit honos præfandus.

Gla. Incipe obsecro, adverte animum Abstemi.

Aso. O Glaucia mi, ante omnia isthuc ex me habe,
nullum esse hominum genus, quod comparari
possit cum festivo, & largo convivatore. Qui-
dam ostentant eruditionem rerum variarum,
quid est mera nugamenta: alii jactant experien-
tiam, & usu collectam prudentiam, quorsum
quid? Sunt, qui habent quidem opes, sed non
audent

audent expendere: miseri, quid eos juvat aservare? Benignus convivator, ubique prodest, ubique est gratus, vel solus illius aspectus exhilarat tristitiam animi, & discutit, si qua est in eo miseria, sive recordatione convivii, sive spe, atque expectatione: alia omnia quae dicuntur bona animi, nec ego video, & sunt jejuna, atque infrugifera.

Abs. Rogo te Afote, quis est author tam bonae sententiae?

Afo. Ego & omnes mei similes, id est plerique ex Gallia, Belgica à sequana ad Rhenum flumen. Tantum dissentiunt inter nos homuli quidam vel miseri, & præparci, qui Abstemio suum invident cognomen, frugi volunt appellari: vel quidam magna sapientiae opinione suffarcinati, id est inani nomine, quos etiam nos (id est maxima pars hominum, & præcipua) ridemus.

Abs. Quid audio?

Gla. In hoc iste non fallitur, etsi ebriosus: nam nusquam eruditio minus habet præti quam in Belgica: non aliud esse rentur virum eruditione præstantem, quam futura, vel textura.

Abs. Atqui studet hic multi, & non infelici profectu

Gla. Deducuntur à parentibus parvi filii ad scholas: tanquam ad oppificium, quo parent sibi deinceps victum. Ipsi etiam scholastici, dictu incredibile, quam parvi institutores suos faciunt, quam prosequantur honore exiguo, & præmi-

is adeo tenuibus, ut doctores insignes, ac primi nominis tolerare sese vix possint.

Abs. Ista sunt ab instituto sermone aliena: revertamur ad convivium.

Afo. Hoc malim audire: & missos faciamus jam tandem sermones istos studiosos, qui sunt profecto in frugiferi. Nescio quemadmodum vos Itali de eruditione statuatis: mihi, certè res videtur non solum inutilissima, sed etià damnosa.

Abs. Idem videtur bovi, & sui, quod tibi; & nobis quoque videretur, si non plus haberemus mentis quam tu.

Afo. Non esset finis: Itaque audi jam. Primum omnium accubuimus severi, & tristes, sacrata est mensa silentium ubique, & quies, coepimus expedire cultellum quisque suum: speciem præbebamus non invitatorum, sed invitatorum, adeo id diceres facere nos coactos, & faciebamus re vera admodum segniter nondum enim incaluerat animus ardore illo libero, aptat quisque mantile suum humeris, nonnulli etiam pectori, alii de mappa extendunt supergremium: sumit panem, aspicit, volvit, purgat, si quid esset carbonis, aut cinerum decorticat, & hæc omnia lentè, & cunctabundè. Quidam auspicati sunt cœnam à positione: alii priusquam biberent paululum sumpserunt acetarii, & bubulæ salitæ, ad excitandum dormiens palatum, & stimulandum

languidulum: primus scyphus fuit servissæ, ut frigidum cæmentum substerneretur ardori vini. Allatus est sacer ille liquor, primum poculis angustis, & exiguis, quæ magis sitim irritarent, quam restinguerent. Dominus homo festivissimus, qui potiozem in hac tota regione nullum habet, ac ne parem quidem meam utique sententia (quod sit dictum sine cuiusque injuria) jubet adferri pocula capacissima, & coepit ^{opp} largiter potari more Græco, ut dicebat illic philogræcus * quidam, qui Iovani olim studuerat. Ibi * *Philogr.* coepimus loqui, tum incalescere, *Varronis* hilaritas ubique, & risus diffusissimus. *bocabulum.* O cœnæ noctesque Deorum! Aliis aliis præbibimus, & magna æquitate faciebamus paria: nefas erat sodalem fraudare, tali præsertim tempore.

Abs. Merito quum agitur non de calice vini, sed de sensu, & mente, rebus in homine præcipuis. Sed ut hæc de re tam læta, tam festiva tu, & ego colloquamur, primum rogandus es an sis ebrius.

Aso. Non re vera, & facile est cognoscere ex ordine orationis meæ: nam si essem putas me hæc referre potuisse adeo compositè?

Abs. Rectè est: alioqui juxta mimi versiculum, cum absente litigarem. Principio cur non extruitis Templum aliquod in hac regione

Bac-

Bacco, cœlestis hujus liquoris repertori?

Aso. Hoc vestrum est, qui ædem habetis Romæ Sergii, & Bacchi nobis satis est quotidie illi passim sacra facere. Et fortasse erigeremus Templum, si constaret fuisse illum inventorem: nam de ea re audiavi discrepantem inter studiosos quosdam. Sunt qui putant primum fuisse Noam qui vinum biberit, quique sit inebriatus.

Abs. Dimittamus ista, cedo, quod vinum vivebatis?

Aso. Quid nostra refert, quod si vinum, aut cujas? Habeat modo nomen, & color vini, id satis est nobis: delicias illas quærat Gallus, aut Italus.

Abs. Quæ ergo potest esse delectatio, quum id non gustas, quod in corpus ingeris?

Tri. Fortasse nonnulli initio aliquid gustant, integro palato: mox verò depravato ex tanta humoris redundantia, gustum omnem amittunt.

Abs. Siri jam extincta, nulla superest voluptas, quæ tota sita est in satisfaciendo desideriis naturalibus: ita ut tormenti sit genus sine siti bibere, aut sine fame edere.

Tri. Putas nos Abstemi, ad voluptatem potare, aut quod sit jucundum?

Abs. Tantò ergo estis peiores bestiis, quæ aviditatibus naturalibus aguntur: vos neque illuc ducit ratio, & retrahit natura.

Tri. Ducit nos eo sodalitas, & palatim inebriamur imprudentes.

Abs. Quoties estis inebriati, quoties alios ebrios vidis-

vidistis? *Tri.* Quotidie plurimos.

Abs. Non sufficiunt ergo tam multa experimenta ad devitandum rem tam fœdam? Atqui vel lua vel uno experimento fieret cautior.

Gla. At sodales istos, in quorum gratia transeunt ex hominibus in bestias, scis quam habent charos? Dum potant, darent illis præcordia: digressi illinc, vix agnoscunt, vitam, & animam cujusvis illorum nollent redemptam sibi nummo sestertio.

Ab. Quibus ex poculis hauriebatis vinum, & quomodo?

Abs. Primum allata sunt vitrea, pauló post ob periculum sublatis illis exhibita argentea. In vinum injiciebamus á primo herbulas, quod illi suaderet anni tempus: pauló post jus carniularum, butyrum, cremorem.

Ab. O spurcitiem, nebelluis quidem tolerabilem.

Tri. Quanto tu tragicoteron exclames, si scias alios in aliorum pocula manus sordentes immittere. Conjicere ovorum, & pomorum, & nucum putamina, & olivarum, ac prunorum ossa.

Abs. Abstine ab hisce narrandis, si vis, ne mihi hinc in sylvas aliquas fuga abripiam.

Tri. Audi tu in aurem Glaucia. Quidam horum gèstant faciendo itinere cornu venatorium plenum, ut necesse est, pulvere, & stipulis, & floccis, & sordibus aliis: ex hoc bibimus.

Gla. Quid? *Tri.* Quid verò? Vinum.

Gla. Imò verò mentem.

Pla-

Tri. Planè ita est, & post epotam mentem, matulis non admodum mundis sumptis de scanno lecticari, usi sumus pro calicibus.

Abs. Quis fuit convivii exitus tanquam fabulæ?

Abs. Natant vino pavimenta. Inebriati sumus omnes: hospes imprimis, homo strenuus, dejectis sub mensam magna victoria duobus, aut tribus.

Abs. O præclaram victoriam, & de re pulcherrima, ac prædicanda! Sed omnes tamen vinum vicit?

Abs. Etiam *Abs.* Miserum te, quid patas esse ebriū?

Abs. Probe, & ex animi sententia indulcisse genio.

Abs. Cui genio? bono, an malo?

Gla. Si rectè omnia scruteris, nusquam invenies, cui indulgeant: neque enim animo, nec voluptati, nec ulli rei alteri, cui alii indulgent, qui vitiis obtemperant, & pravis animi cupiditatibus: sed inebriari, est sensuum facultates amittere, exire de potestate rationis, judicii, mentis: planè ex homine fieri vel pecus, vel saxum. Quæ deinceps sequantur (etsi nunquam ebrios vidi) tamen facillimum est conjectare: loqui, & nescire quid loquaris: si quid commissum est tibi arcanum maximè celandū, effutire: atque ea dicere, propter quæ te, & tuos, & sæpè patriam, ac provinciam universam in grave discrimen adducas: nulla distinctio, amici & inimici, uxoris, & matris: rixe, jurgia, inimicitiae, plagæ, vulnera, mutilatio, occisio.

Tri. Etiam sine ferro, & sanguine: nam non pau-

ci

ci continuant ebrietatem cum morte.

Gla. Quis non malit domi se cum cane aliquo, aut fele includere, quam cum ebrio? Plus enim mentis est in illis animantibus.

Abs. Post ebrietatem verò cruditas, debilitatio nervorum, paralyfes, arthretici, cruciatus, gravedo capitis, & corporis, totius, hebetatio sensuum omnium: memoria extinguatur, ingenii acies retunditur: undè stupor in tota mente, & ad intelligendum, sapiendumque, & ad eloquendum.

Aso. Jam incipio intelligere, magnum esse malum ebrietatem: posthac dabo sedulam operam, ut bibam ad hilaritatem, non ad ebrietatem.

Gla. Hilaritas est janua ebrietatis: nemo venit ad bibendum eo animo, ut inebrietur: sed bibendo exhilaratur, continuò post sequitur ebrietas: difficile est enim signare hilaritatis metam, atque in ea sistere. Lubricus est gradus ab hilaritate ad ebrietatem.

Abs. Dùm vinum habes in scypho, illud est in tua potestate: dùm in corpore, tu es in illius: habebis, jam, non habes: quum bibis, tractas vinum pro tuo libito: postquam bibebis, illud te tractabit pro suo.

Aso. Quid ergo? Numquamne est bibendum?

Abs. Dùm vitant stulti vitia, in contraria currunt. Bibendum quidem, non potandum: natura sola in hoc docet bruta, hominem non docet.

bit

bit eadem natura ratione adjuta? Edes quum esuries, bibes quum sities: fames, & sitis admonebunt quantum, quando, quatenus edendum, & bibendum.

Aso. Quid si semper sitiam, nec sitim possim mitigare, quin fiam ebrius?

Abs. Bibe, quod inebriare non possit.

Aso. Non fert constitutio mei corporis.

Abs. Quid si tantum esurires, ut exatiari nullo cibo posses, nisi disrumpereris?

Aso. Ea verò, non esset fames, sed morbus.

Abs. Nimirum opus esset medicina ad eam famem tollendam, non dapibus: nonne?

Aso. Quid nî? *Abs.* Eodem prorsum modo, Medico tibi esset opus ad eam sitim, non caupone: & potione de pharmacopolia petita, non de cœnopolio: non est ea sitis, sed moribus, & quidem perniciosus

REGIA.

Agrius, Sophronius, Holocolax.

Agr. Quid est quod tam multi Regem comitantur, tam vario cultu?

Sco. Quin tu potius vultus contemplaris, quam cultus? Magis sunt enim vultus varii, ac diversi, quam cultus, & vestitus.

Agr. Istud quoque de vultibus, quamnam habet causam?

So. Vestiuntur quidem aliàs pro facultatibus, aliàs pro ratione dignitatis, aut generis, sæpè etiam

ut

ut cuiusque est vel ambitio, vel vanitas: multi quoque vestimentorum elegantia utuntur primo hamo, & reti, ad favorem captandum, vel Regibus, vel procerum, animos puellarum, non raro Vultus autem affectus animi sequitur: talis est ferè, qualis interior animi habitus.

Agr. Sed cur tam multi huc conveniunt?

Hol. An non decet ut plurimi sint, ubi est caput & regimen Provinciæ totius?

So. Optimè: sed plerique non adeo rempublicanæ spectant, ut privatam: & sequuntur eum, in cuius manu est regimen non tam patriæ quam fortunarum.

Hol. Quid ni? Quandoquidem omnia sunt per cuncta venialia.

So. Sic judicant illi, quibus animus, & mens nihil omnino est: valetudo autem, & decus corporis viles.

Agr. Quid opus est in hoc tumultu aulico tantæ philosophiæ speculatione? Ego vero malim de vobis intelligere, quinam sint isti tanto numero, tam varia specie, ac forma?

Hol. Ego tibi omnes percensebo ordine: nam Sophronius hic, quantum intelligo, non est admodum in regibus versatus: ego verò committatus omnes regios addii, penetravi, perscrutatus sum, perspexi, gratus semper omnibus, & jucundus.

So. Inde credo parasti tibi cognomen illud Holocolacis.

Rem

Hol. Rem tenes: sed tu Agri ausculta: ille, in quem aures, oculi, mens omnium intenta est, ac defixa, est Rex, caput Reipublicæ.

So. Verè caput, & ideo salus, quum est sapiens, ac probus: pernicies autè, quum malus, aut demens.

Hol. Ille, qui pone sequitur puellus, est filius ejus hæres, quem in aula Græca vocabant *Dispotan*, hoc est Dominum: in Hispania vocant Principem, in Gallia Delphinum. Torquati illi in vestibibus holocericis, & lobrycis, proceres sunt Regni insignes dignitatum militarium nominibus, Principes, Duces, Præsides limitanei, quos Marchiones nominant, Comites, Viri, Barones voce barbara nominantur, equites. Ille est Magister equitum, quem vulgo Comitum stabilem appellant, nomine ex aula Græca sumpto, ubi magnus Connestabulus cognominabatur, sic ut Præfectus maris Admirabilis. Est, & prætorio præfectus, qui non solum palatio præerat, sed etiam satellitio, quem Romuli tempore præfectum celerum nominabant, & satellites ipsos celeres.

Agr. Quinam sunt illi in vestibibus talaribus, magna severitate vultus? *Hol.* Sunt Regii consultores.

So. Istos quos in consilium adhibet Princeps, prudentissimos esse oportet, magni rerum usus, & in decernendo gravitatis, ac moderationis summæ. *Agr.* Qui istuc?

So. Quia sunt oculi, & aures Principis, atque adeo

adeo Regni universi, & eo magis, si cæcus
aud surdus sit Rex, captus suis sensibus
vel ab ignorantia, vel à deliciis.

Agr. Etiamne luscus ille, & ille alter surdaster,
oculi, atque aures sunt Regis?

So. Pejor est cordis cæcitas, & surditas.

Hol. Eos qui sunt à Consiliis, sequuntur Scribae
nec, ii pauci, vel unius ordinis: tum qui pe-
cuniam principalem tractant vel procurant,
coactores, tribuni ærarii, præfectus Fisci,
procurator Fisci, & fisci advocatus.

Agr. Qui sunt juvenes illi comptuli, & festivi, qui
semper Regem sectantur, & astant illi, alii au-
ridentes, alii ore aperto velut admirabundi.

Hol. Hæc est cohors intimorum amicorum, deli-
ciae atque oblectamenta Regis.

Agr. Duos illos ingredientiæ cur affectantur
tam multi vultuosi?

Hol. Quia iis est apud Regem fides præcipua: al-
ter est præfectus sacris scriniis, sive Princeps
Scribarum: alter à secretis arcanis, apud
quem est Regni breviarium: idem est Prin-
cipi à memoria: eaque de causa offerunt
illi quotidie tam multi, ut memoriam illius
de se reficent, ac renouent, quandoquidem
is est Principis memoria. Illi autem qui de-
cunt vultus, sunt litigatores, quique res suas
persequuntur: nec eorum unquam negotii
finem inveniunt, longa contexta seri pro-
cras-

craftinationum. Duo illi, qui deambulabant
in porticu, præfecti sunt, alter cubiculo, al-
ter regio equili: havent hi sub se alios per-
multos cubicularios, & equifones. Sed ingre-
diamur regiam cœnationem.

Agr. Ab, quanta, turba, qui apparatus tam an-
xius, & morosus!

So. Id verò majore cum admiratione fueris intui-
tus, si scias, quam levem ad rem pertinet:
nempè ut sorbeat ovum unum, & pauxillum
vinit bibat nauseabundus.

Hol. Ille est hebdomadæ hujus architriclinus cum
scirpo Indico: pocillator est adolescens ille
structor nondum est ingressus.

Agr. Qui sunt cum Rege pransuri?

Hol. Quisnam esset tam beatus, qui posset epulis
accumbere divum?

So. Atqui olim regiæ mensæ adhibebantur convi-
væ, modò duces exercitati, modò viri claro
genere, aliàs insignes vel usu rerum, vel eru-
ditione, quorum seremone Rex fieret melior,
ac sapientior. Sed Gotthica, & aliorum Bar-
barorū superbia morem hunc nostrum invexit.

Hol. Habent proceres asseclas suos armigeros, exo-
letos, pueros pedisequos, pueros à pedibus,
sive à calcari. Sunt inter eos divites magni-
ficentissimi, qui plerosque excipiunt cœna re-
cta, alii quibus hoc molestum videtur, mit-
tunt amicis sportulas, idque est amicis tenui-
ori-

ioribus utilius : sed recta convivari plurimum habet splendoris.

Agr. Aliud hominum genus videre mihi videor in illo cœnaculo.

Hol. Illud est gynæcium : ibi Regina hœtat cum matronis suis , & puelli : aspice ut ingrediuntur , & egrediuntur ex parthenōne , tantumquam apes ex alveario , juvenes amatores , mancipia Cupidinis.

So. Sæpe & senes , bis pueri.

Hol. Nihil est majoris voluptatis , quàm audire illorum acutè excogitata dicta , vel poemata , cantiunculas , melodias antelucanas , confabulationes cum puellis : videre saltationes , obambulationes , varietates colorum in cultu , habitus & formas vestimentorum : habent pueros amanuenses , per quos mittuntur , & remittuntur mandata : hi verò nuntiant , & renuntiant ultro & citro mandata , qua solertia , diligentia , educatione , Divi vestramidem , nudis capitibus , flexo poplite , atque etiam positis genibus : audire est quotidie videre aliquid novi , inopinati acutè , & subtiliter excogitati , vel dicti , animosè , aut detrectè , aut solutè facti. *So.* Imo dissolutè.

Hol. Quæ felicitas major ? Quis possit ab huiusmodi suavitate diveili ?

So. Colax , Colax , & tu sine amore insanis , & sine vino ebrius es : quæ ineptia potest esse major quam

quàm ista abs te descripta ?

Hol. Nescio qui fiat , ut ex scholis videas plerisque discedere , qui ingressi semel aulam in ea consenescant.

So. Tanquam qui de Circes poculo biberant , amissa mente , & in belluarum ingenium degenerantes , nolebant indè egredi , & ad hominum naturam , ac conditionem redire.

Agr. At hi omnes , quum se ad suam quisque domum receperunt , quid agunt ? Quibus se actionibus occupant , ut saltem fallant tempus ?

So. Plerique omnes nihil magis addunt serium , quàm quod cernis : atque adeo otium illis multorum vitiorum parens est , ac nutricula. Ludunt quidam taxillis , chartis , alveolo , aciebus : alii per occultam detractionem , & artificiosam maledicentiam horas pomeridianas transmittunt , hoc est , quibus domi desident : alii mirificè capiuntur scurris , & planis , in quos sunt profusissimi , cætera præparci , & sordidi. Sed præcipua aulæ corruptela est affectatio uniuscujusque erga alios omnes , quodque pejus est , erga semetipsum : ea efficit , ut nullus unquam nec à se , nec à socio veritatem conducibilem audiat , ni fortè in iurgio : quam is tum parum pro veritate accipit , sed pro contumelia.

Hol. Hic quæstus est nunc multò uberrimus tu cum tua veriloquentia esuries strenuè : ego arri-

artidendo, ac blandiendo, omnia approbando, & laudando, evasi locuples.

Agr. Non possent hæc incōmoda Reges corrigere?

So. Perfacilè, vellent modò. Sed allis hi mores placent, quia suorum similes: alii ipsi eas occupationes areesunt, per quas nunquam vacet recti aliquid, aut sani cogitare. Non desunt, qui remissis animis, & dissolutis, non arbitrantur illius domus, ac familiæ mores ad curam suam pertinere: quæ non pertinent profecto minus, quam ad unumquemque nostrum sua domus privata.

PRINCEPS PUER.

Morobulus, Philippus, Sophobulus.

Mor. Quid agit tua Celstudo Philippe?

Phi. Lego, & edisco, ut ipse intueri

Mor. Intueor sanè, & cum dolore: defatigas te, & maceras generosissimum istud corpusculum.

Phi. Quid ergo agerem?

Mor. Quod alii procures, Principes, viri Nobiles, & opulenti: equitare, confabulari cum puellis Augustæ Matris tuæ, saltare, discere artem tractandi arma, lustrare foliis, aut pila, salire, currere: hæc vides esse studia nobilitatis jucundissima. Quod si tantis oblectationibus fruuntur, qui vix digni sunt ut in familiam tuam admittantur: quid te facere convenit, tanti Principis filium, & hæredem?

Quid

hi. Quid studium litterarum, nihilne prodest?

Mor. Prodest quidem, sed iis qui sunt initiandi Sacris, aut qui ea arte victum sunt sibi comparaturi, quemadmodum aliis sutoria, aliis textoria, & artes cæteræ questuariæ. Surge quæso te, pone libros de manibus, eamus deambulatorum, certè ut respices aliquantisper.

hi. Non licet mihi nunc per Stunicam & cilicem

Mor. Qui sunt hi Stunica, & Sileceus? An non subditi tui, in quos tu habes imperiū, non illi in te?

hi. Stunica est Educator meus, Siliceus autem Institutor literarius. Subditi sunt illi quidem mei, seu verius patris: sed pater, cui ego sum subditus, præfecit illos mihi, & me illis subiecit.

Mor. Quid ergo? Dedit pater Celcitudinem tuam in servitutem illis hominibus?

Phi. Nescio. *Mor.* Ah facinus indignissimum!

So. Minimè verò ò fili, imò illos fecit servos tuos, quos voluit tibi semper adherere, oculos, aures, animum, mentem in te unum defixa gerere semper, & relictis suis quemque negotiis, tuum unius negotium agere: non ut te imperiosè vexent, sed ut rudes tuos mores boni illi, & sapientes viri ad virtutem, decus, atque excellentiam forment: non quo te reddant mancipium, sed ut verè liberum, & verè Principem, quibus si non optemperaveris, tum demum servus eris extremæ conditionis, pejor iis, qui hic inter nos versantur, empti,

& venditi ex Ætiopia, vel Africa.

Mor. Cujus tandem esset mancipium, si illis Edicatoribus morem non gereret?

Sop. Non certè hominum, sed vitiorum, qui domini sunt importuniores, atque intolerabiliores quovis homine improbo, & sceleroso.

Phi. Non satis ista intelligo, quæ dicis.

Sop. At intellexisti, quæ Morobulus?

Phi. Planissimè omnia.

Sop. O quam essent homines felices, si quam cito habent sensum, atque intelligentiam rerum levium, & malarum, haberent etiam bonarum & conducibilium. Nunc verò contra eveniunt, ut ista nugæ, ineptias, imò insanias, ad quas te Morobulus est adhortatus, facilè intelligis: quæ ego de virtute, de dignitate, de omni laudis genere dicerem, tam caperes, quam si Arabicè loquerer, aut Gotthicè.

Phi. Quid ergo faciendum consuleres?

Sop. Ut saltem sustineres assentionem, nec huiusmodi suavis nec meis acquiesceres, quoad de utrisque posses judicare.

Phi. Quis dabit hoc iudicium?

Sop. Ætas, institutio, experimenta.

Mor. Huiusquam esset longum ista expectare!

Sop. Benè monet Morobulus: abjice libros: ea quæ mus lusitatum, & ludemus ludum, in quo unus eligitur Rex: is præscribit aliis quæ sint agenda: parent cæteri juxta leges lusionis: tu eris Rex.

Ut

Phi. Ut erit ludus? Nam si eum ignorem, quomodo potero Regem in illo agere?

Sop. Qui dicis Philipule dulcissime. deliciae Hispaniarum? In ludo, & rebus levissimis, in quibus error nihil adfert periculi, non auderes Regnum suscipere, ludi nescius: & vis tot & tanta Regna seriò capescere, ac regere, ignarus conditionum populorum, legum, administrationis? Denique rudis totius prudentiæ, instructus solum ridiculis ineptiis, quas tibi Morobulus hic in animum instillat? Heus puer, dic Præfecto equili, ut proferat huc equum illum Neopolitanum, ferocissimum calcitronem, & sternacem, in quo Philippus sedeat: Minimè illum verò, sed alium cicuratiorem. Nam regendi equi tam refractarii nondum artem habeo, nec vires.

Sop. Quæso Philippe, & putas tu leonem ullum esse, & quæ ferosem, aut equum adeò calcitronem, & refractarium, & minus parentem frænis, quam gentes, ac cæterus hominum? Qui conveniunt, & congregantur ex omni vitiorum, flagitiorum, scelerum, & facinorum genere, ex animi perturbationibus concitatis, incensis, inflammatis, ardentibus? Equum non audes attingere, populum poscis quovis equo ad regendum, tractandumque difficiliorem? Sed missa isthæc faciamus. Vides in hoc flumine illam cymbulam? Navigatio est jucundissima,

adque amœnissima inter prata & salicta, quæ
descendamus in eam: tu sedebis ad clavum
& ages cymbam.

Phi. Ita planè, ut vós subvertam, & demergam
quemadmodum nuper fecit Pimentellulus.

Sop. Ne cymbam quidem gubernare vis, in am-
tam modico, & tam placido, quia rudis:
comittis te mari illi, undis, fluctibus, tem-
tati populorum, inscius, & inexpertus: pla-

usu tibi venit, quod Phaetonti: qui aurigan-
nescius, ardore juvenili currum patris gub-
nandum sibi depoposcit: notam esse tibi fal-

lam reor. Præclarè Isocrates, duas res ma-
mas in hominum vita dicebat esse, Principi-

tum, & Sacerdotium: quas tamen nemo in-
expeteret tanquam dignus, nemo non crede-

se rectè posse gubernare tanquã prudētissimè.

Phi. Intellego nihil esse conditioni, ac perso-
mæ perindè necessarium, ut artem, ac per-

tiam regendi Regni. *Sop.* Probè rem tenes.

Phi. Quomodò eam assequar?

Sop. Eduxisti tu illam tecum ex matris utero.

Phi. Nullo modo.

Sop. Qua igitur fronte audet Morobulus hic

tibi author, ut ea studia rejicias, quibus &

tis hujus peritia, & aliarum rerum maximè

rum, ac pulcherrimarum cognitio paratur.

Phi. A quibus ergo sunt hæc haurienda?

Sop. Ab iis, qui ea maximis ingeniis animadver-

terunt,

terunt, atque observarum: quorum alii sunt
mortui, alii vivi.

Phi. E mortuis quomodò discendum? Possunt ne
mortui loqui?

Sop. Nunquamne fando audivisti nominari Plato-
nem, Aristotelem, Ciceronem, Senecam, Li-
vium, Plutarchum?

Phi. Magna nomina: sepè, & cum ingenti admi-
ratione, ac laude.

Sop. Illi ipsi, & alii permulti eorum similes, jam
olim vita functi, confabulabuntur tecum,
quoties, & quandiù libuerit.

Phi. Quomodo? *Sop.* Libris, quos ad docendam
posteritatem reliquerunt.

Phi. Quin dantur mihi illi jam in manus?

Sop. Dabuntur brevi, posteaquàm didiceris eum
sermonem, quo possis loquentes illos intelli-
gere. Sustine paulisper, atque hanc brevem mo-

lestiam perfer, quæ devoranda est in accipien-
dis principiis: illicò post incredibiles sequen-

tur delectationes, quas qui nondùm degusta-
runt, mirandum non est à literato studio ab-

horrere. Nam qui sunt experti, eos citius à vi-
ta quam à libris, & rebus cognoscendis avelleris.

Phi. Cedo verò, qui sunt vivi, à quibus sapien-
tia hæc discenda est, & mens bona?

Sop. Si iter esses quodpiam initurus, à quibus tan-
dem de itinere percontareris? Utrum ab iis,
qui iter illud nunquàm vidissent, an qui
aliquando confecissent?

Ab

Phi. Ab iis scilicet, qui confecerunt?

Sop. Vita hæc nonne est velut iter quoddam, & profectio perpetua? *Phi.* Sic videtur.

Sop. Qui ergo iter hoc perambularunt, senes juvenes? *Phi.* Senes.

Sop. Senes igitur ausculandi.

Phi. Omnes indifferenter?

Sop. Acute rogas: non omnes promiscue: sed quemadmodum de via, sic de vita. Utri norunt viam, qui eam peregerunt nihil animadvertentes, aliud agentes, animo non minus pergrinante quam corpore: an qui annotarunt diligenter & attentè singula, & memoriæ mādantur.

Phi. Nimirum hi posteriore.

Sop. Ergo in consilio de vitæ ratione capiendum non audiendi juvenes, qui iter hoc nunquam sunt ingressi: quanto minus adolescentuli. Et quod stultissimum est, atque indignissimum, pueri? Neque ad id admitendi senes imprudentes, lascivi, dementes, deteriores pueris, quos diuina oracula execrantur, quod sint pueri centum annorum. Solis præbenda aures senibus magni iudicii, usus rerum, & prudentiæ. *Phi.* Quo signo eos dignoscami.

Sop. Nimirum ætate ista, fili, nullo adhuc: sed ubi majus, & firmitus accesserit iudicium, facile id cognosces ex verbis, & factis, tanquam notissima. Interea verò, dum ea ingenii facultate non vales, crede te cunctum, & com-

mite

mite patri tuo, & iis, quos tibi pater adiunxit institutores, ac Magistros, infirmæque istius ætatis gubernatores, & quasi manu ductores per eam viam, quam tu nunquam iniisti. Nam patri, cui charior es quam ipsemet tibi, major est de te cura, quam tibi ipsi: atque ad eam rem non solum suo usus est consilio, sed hominum sapientum. *Mor.* Nimis diu tacui.

Sop. Ita planè, præter morem tuum: eamque rem ego jam dudum vehementer demirabar.

Mor. An non pater tuus Philippe, & Rex Galliæ, & alii magni Reges, ac Principes, sine literis, & labore isto tam molesto, quem hic teneris tuis humeris inclementer imponit, Regna, & ditiones suas regunt, & in officio continent?

Sop. Nulla res tam facilis est, quæ non fiat difficilis, si invitus facias. Non est opera literis impensa laboriosa ei, qui libens eam subit: qui autem invitus, ei verò vel lustrare, & in locis de ambulare amœnissimis grave, ac intolerandum est. Tibi Morobule nugandi avidissimo, & nugis semper assueto, serium aliquid, vel agere, vel audire instar est mortis: vicissim alii complures vitam sibi exillimarent acerbam, si ad istum modum vitæ suæ rationes instituerent. Quam multi sunt, in aulis præsertim, quibus nihil est dulcius, quam otium torpens, atque inertissimum? Admovere manum alicui operi, tormenti est loco: quam

multi

multi vicissim in populis, qui emoriantur citius, quam sic dies omnes vacuos transigere. Et celerius delassentur nihil agendo, quam ab intentione animi in negotium aliquod. Sed ut respondeam tibi de Cæsare, & de Gallia, audies à me in universum de senibus, quos posui eos esse, qui spatium hoc vitæ decurrissent. Si omnes quotquot viam quampiam peregissent, concorditer narrarent per viam in locum incidisse plenum difficultatis, & periculi, ex quo saucii, & pessimi affecti discesserint: quod si ejusmodi iter rursus essent ingressuri, nihil diligentius caverent, quam illud discrimen: Quid tu censes? An non hominis foret amentissimi, quum eodem ipse via insisteret, non recordari tantum periculi, nos illud devitare?

Phi. Nundum teneo, quid velis.

Sep. Faciam igitur planius exemplo. Finge esse supra flumen illud tabulam angustam pro periculo: referant tibi omnes, quotquot eam insidentes tentarint illam transire, deciderunt in aquam, adiisse vitæ discrimen, ægre extractos semivivos: intelligisne hoc?

Phi. Bellissime.

Sep. Quid tu jam? An non tibi demens videre si faciens illac iter, non ex equo descenderes & effugeres id periculum, in quod alios incidisse audis? *Phi.* Nimirum ita agerem?

Sep. Et merito. Quære tu jam ex senibus, quid maxime senserint incommodum in vita, quid eos prætermisisse doleat, & vehementer poeniteat? Omnes tibi uno ore respondebunt, qui aliquid didicerunt, non plus didicisse: qui verò nihil, non adhibuisse operam, ut aliquid scirent. In hanc querimoniam ingressi, non faciunt finem referendi, missos se fuisse à parentibus, aut educatoribus ad scholas, & Magistros literarum: se tamen vanis delectationibus, vel lusionum, vel venationum, vel amorum, aut ejusmodi nugarum illectos, amisisse pulcherrimas à manibus discendi occasiones. Itaque conqueruntur de fato suo, & sortem suam deplorant, ac semetipsos accusant, damnant, interdum quoque execrantur. Vides ergo locum hunc desidii, atque ignorantie esse in via hac vitæ maxime infestum, & periculosum, unumque omnium præcipue devitandum? Quoniam quidem audis tam miserabiles eorum querelas, qui in illum sunt collapsi: is est igitur omni cura, & diligentia cavendus, & segnitie, otio, deliciolis; nugis rejectis, ac spretis, in studia litterarum cultumque bonæ mentis tota animi intentione incumbendum. Tu hac de re patrem tuum roga, tamen si juvenem adhuc: & tu Morobule tuum, jam senem. Intelligetis ex eis, veram esse meam sententiam,

LUDUS CHARTARUM, SEU FOLIORUM.

*Valdaura, Tamayus, Lupianus, Castellus,
Manricus.*

Val. Quam asperum tempus, quam rigens, & sævum cælum, quam obscurum solum.

Tam. Quid nos monet hic cæli, ac soli habitus?

Val. Non egredi domo. *Tam.* Quid verò domi agere

Val. Ad luculentum focum studere, meditari, cogitare de rebus, quæ aliquid emolumenti adferant menti, & probis moribus.

Cas. Id quidem agendum præcipue, nec aliquid esse debet homini antiquius. Sed ubi ab intentione illa dellassatus fuerit animus, quò diverteret, hoc dumtaxat tempore?

Val. Aliis quidem aliæ sunt animorum refectio- nes: ego verò lusu foliorum magnopere ob- lector, ac recreor.

Tam. Et hæc temporis qualitas eò invitat, ut ab- damus nos in cubiculum benè clausum, & opseptum undique à vento, & frigore, lu- cente camino, mensa posita cum chartis.

Val. Au, minimè chartis.

Tam. Lusorias dico. *Val.* Istud placet.

Tam. Tùm pecuniæ promatur non nihil, & cal- culi ad computandum.

Val. Nihil opus erit calculis, si minutuli adsint numi

Tam. Ego nullos habeo, præterquam aureos, & argenteos crassiores.

Comu-

Val. Comuta aliquos ex argenteis minuta pecu- nia: heus puer, cape itaferos hos simplos, duplos, sexquiduplos, triplos, & à numula- rio cura nobis numos minutos, simplos, duplos, triplos, non maiores.

Tam. Quam nitidi sunt hi numi?

Val. Nimirum recentes adhuc, & asperi.

Tam. Concedamus in forum aleatorium, ubi om- nia inveniemus parata.

Cas. Non expedit: nam haberemus arbitros plu- rimos: quid refert ludas illic, an via publica? Consultius fuerit, ut recipiamus nos in cubi- culum tuum, & accersamus ex sodalibus ali- quot, maximè animo refocillando idoneos.

Tam. Tuum conclave est ad id commodius: nam in meo cubiculo subindè à pedissequis matris interpellaremur, aliquid semper quæritanti- bus in arcis mundi muliebris.

Val. In Cœnatione igitur.

Tam. Esto ita, eamus. Puer siste hic, nobis Fran- ciscum Lupianum, & Rodericum Manricum, & Zoilastrum.

Val. Mane: minimè verò Zoilastrum, hominem iracundum, rixosum, clamorū, calumnia- torem, & qui minimis de rebus excitat sæpè atroces tragœdias.

Cas. Optimè profecto mones: nam si adolescens talis recreationis se nostræ admisceret, non esset id ludere, sed seriò rixari: accersere igi- tur

tur pro illo Rimosulum.

Val. Neque hunc: nisi velis, quæcumque hic fuerimus nugati, ante Solis occasum notum esse toti Civitati.

Cast. Tam bonus est præco?

Val. Etiam, rerum, quas sciri nihil attinet: nam res bonas sacratius recitet, quā mysteria Eleusina.

Tam. Veniant ergo Lupianus, & Manricus soli.

Cast. Hi sunt belli sodales.

Tam. Et mone illos, ut adferant secum numulos: quidquid est autem severitatis, & serii, domi commendent Philopono tetrico: veniant facetiis, lepore, gratiis comitati.

Lup. Salvi sitis sodales festivissimi.

Val. Quid sibi vult contractio isthæc frontis? Exporrigite istos vulticulos: an non estis iussi, cogitationes omnes literatas apud Musæa deponere?

Lup. Cogitationes nostræ literariæ sunt adeo illiteratæ, ut eas Musæ, quæ sunt in musæo, respuant.

Man. Salvete.

Val. Salus est dubia quando ad acies & pugnas vocamini, & quidē quibus Reges sint interfuturi.

Tam. Estote bono animo: crumenæ impetuntur, non jugula.

Lup. Crumena plerisque est pro jugulo, & pecunia pro sanguine, ac spiritu: velut istis Caribus, quorum vitæ contemptus instrumentum est Regibus ad exercendos suos furores.

Nolo

Man. Nolo esse actor in hac fabula, sed spectator.

Tam. Qui sic? *Man.* Quia sum infortunatissimus, semper à ludo discedo victus, & spoliatus.

Tam. Scis quid dicunt proverbio aleatores? Ibi querendum esse togam, ubi amiseris.

Man. Verum: sed periculum est, ne dum togam amissam quero, perdam & tunicā, & interulā.

Tam. Accidit quidem hoc non raro: sed qui non periclitatur, non ditescit.

Man. Ea est metallicarum sententia.

Tam. Imò etiam * Janimedii Antuer * Janimedii pienfis.

locus est, ubi

Val. Rectè habet: non possumus nisi negotiatores quatuor ludere, sumus quinque, congregantur quis erit aliorum spectator.

Man. Ego ero sine sortitione.

Val. Nihil tale, nulli est facienda injuria, non cuiusquam voluntas id decernet, sed sors: cui primus Rex obtigerit, sedevit otiosus spectator: etsi quid inciderit controversiæ, iudex.

Lup. Ecce vobis fasciculos duos foliorum integros, alter est Hispaniensis, alter Gallicus.

Val. Hispaniensis hic non videtur iustus.

Lup. Quid ita? *Val.* Quoniam desunt decades.

Lup. Non solent illi habere, ut Gallici: chartæ enim Hispanæ, quemadmodum, & Gallicæ, in quatuor sunt genera, seu familias divise. Hispanæ habent aureos numos, carchesia, baculos, enses, Gallicæ corda, rhombulos, trifolia,

folia, vomerculos, seu palas, seu spicula. Est in quaque familia Rex, Regina, Eques, monas, dyas, trias, quaternio, pentas, senio, heptas, ogdoas, eneas. Galicæ habent etiam decades: & Hispanis aurei, & carchesia potiora sunt pauciora, contra enses, & baculi. Gallis autem plura sunt semper meliora.

Cast. Quo lusu ludemus?

Val. Triumpho Hispanico, & distributor retinebit sibi indicem chartam, si sit monas, aut imago humana.

Man. Sciamus jam, quis erit ludo exclusus.

Tam. Probe mones, cedo folia, hoc est tuum, hoc istius, hoc Lupiani, tu es iudex.

Val. Malim te mihi iudicem, quam collusorem.

Lup. Bona verba, cur isthuc quæso?

Val. Quia es in ludendo admodum vafer. & cavilator: tum ajunt te artem tenere componendi folia, ut tibi expediat.

Lup. Non habet fraudem mea lusio, sed imperitiæ tuæ industria mea videtur impostura, quod ferè ignaris contingit. Cæterum qui tibi placeat Castellus, qui simulac lucratus est pauxillum pecuniæ, deserit collusores?

Tam. Eludere est hoc quidem, potius quam ludere.

Val. Levius hoc malum: nam si vincatur affixus erit ludo, clavo plusquam trabali.

Tam. Sed lufuri sumus bini, duo contra duos, Quomodo erimus comparati?

Ego

Val. Ego ludi hujus insciens, adhærebo tibi, Castelle, quem audio esse calentissimum.

Tam. Adde etiam calidissimum.

Cast. Non est hic opus electionibus, sorti sunt committenda omnia: quibus obvenerint plura puncta, adversus eos pugnabunt, quibus pauciora.

Val. Esto ita, assigna folia.

Man. Ut optaveram, ego Castellus ab eadem stamus parte: contrarias tuentur partes Valdaura, & Tamajus.

Val. Sedeamus uti solemus, * decussate: A B
da mihi illam sellam reclinatoriam, X
ut quietius perdam.

Tam. Appone scabella, assideamus jam, B A
fortire cujus sint primæ partes.

Val. Mæx sunt: distribue tu Castelle.

Cast. Quomodo? à sinistra in dextram, more belgico, an contra Hispano more, à dextra in sinistram?

Val. Hoc more, quoniam ludo Hispanorum utimur: & rejecisti decades?

Cast. Etiam: quot folia dabo singulis?

Val. Novena. Sed quænam erit sponsio?

Man. Terni in singulas manus denarii, cum geminatione sponsonis.

Cast. Sensim mi Manrice, nimium properas: non esset is lusus, sed furor, ubi tantum pecuniæ veniret in periculum: quomodo posses tu oblectari in anxietate illa, ne tot numi tibi pereant?

ant? Denarii singuli sufficient, & auctus spon-
sionis erit dimidii, nempe assium quinque.

Val. Rectè consulis: ita nec nihil ludemus, quod
est insipidum, nec quod doleat, quod est acerbū.

Cast. Habetis singuli novena folia? Cordium est
familia deminatrix, & hæc Regina est mea.

Val. Nescio quam felix est omen hoc, certè est ve-
rissimum: dominari vulgo corda fœminarum.

Cast. Define speculationes, responde ad hoc, au-
geo sponsonem.

Val. Ludum habeo dissipatum, & malè cohæren-
tem: cedo tibi.

Tam. Et ego item: distribue tu Manrice.

Val. Quid agis? Non vertis chartam indicem?

Man. Volo prius meas computare, ne plures,
aut pauciores acceperim.

Val. Unam habes plus iusto. *Man.* Deponam.

Val. Non est ea lex lusus, sed ut vicem tuam
amitas distribuendi: & transeat ad sequentem:
cedo folia.

Man. Non faciam, quandoquidem nondum pro-
tuli indicem. *Val.* Imò facies per Deum.

Cast. Apage, quid tibi venit in mentem mi Valda-
ra? Jusjurandum admittes rebus levissimis, quod
vix gravissimis rebus adhiberi convenit?

Man. Quid tu dicis iudex?

Lup. Profecto ignoro quid sit in eo facto statuendū.

Man. Qualem iudicem nobis prefecimus sine ju-
dicio? Ducem sine oculis?

Quid

Val. Quid ergo fiet?

Man. Quid tandē? nisi ut mittamus Lutetiā, qui
hac de re adferat nobis aliquod senatuscōsultū.

Cast. Misce omnia, & rursus impartire.

Tam. O qualem ludum mitto de manibus, non
obveniet mihi hodie similis.

Cast. Misce probè isthæc folia, & præbeto singu-
lis attentius. *Val.* Rursus augeo sponsonem.

Tam. Num non prædixi, non habiturum me hodie
in manibus ludum illi parem? Semper sum
infortunatissimus. Cur ego ludum, vel as-
picio oculis?

Cast. Hoc verò non est ludere, sed se afflictere:
hoc est refici, & recreari animum? ita conci-
tari? Ludum oportet esse ludum non molestiā.

Man. Sustine paulisper, nè abjicias folia: nam
est * panicum.

Val. Responde igitur an recipias. * *Panicum*;

Man. Recipio, & rursus augeo. *vanus terror.*

Val. Quid tu esperas, me ferocibus tuis verbis
protelare? non concedo.

Man. Effare tandem semel, & expedite, admittisne?

Val. Etiam & quidem libentissimè, & animus
instigat me tali ludo maiore pretio certare:
sed istud inter amicos sufficit.

Tam. Quid verò me non computatis inter vivos?
Adeò nulla est mei mentio?

Cast. Quid igitur adhæc, homo scæne?

Tam. Ego verò augeo mea ex parte depositum.

K

Quid

Man. Quid tu dicis Castelle?

Cast. Nunc me consulis, posteaquàm tua opera depositum crevit in immensum: ego incrementum hoc non auderem hoc meo ludo sustinere.

Val. Responde affirmativè.

Cast. Non habeo quod sic respondeam, sed valde ambiguè & dubitanter, & cunctabundè, & timide & diffidentè: estne sic satis expressè dictum?

Man. Deum immortalem quanta copia! Non tam densa nuper cadebat grando. Sed quæso te, perichitemur paulisper.

Cast. Experiamur quando ita tibi placet: à me verò ne speraris magnam opem.

Man. Feres tamen quas poteris suppetias.

Cast. Nihil necesse id habes admonere.

Man. Planè victi sumus.

Tam. Vicimus denarios quatuor, misce.

Val. Addo asses quinque.

Cast. Nescio an cedam, nam scio me certò victum iri.

Tam. Rursum alteros quinque.

Cast. Quid tu ad hanc provocationem dicis?

Man. Quid dicam? Fugio.

Cast. Tu perdidisti proximum ludum, sine me hunc arbitrato meo perdere. Sentio me esse inferiorem: sed sustinendum est, quandiù aliquid videro superesse virium.

Val. Quid ergo dicis? Recussas.

Cast. Non imò addico.

Tam. Tu Valdaura non nosti hunc Castellum? superio-

periorè habet ludum tuo: sed ita solet calidos provocatores illectare in suum rete. Vide ne quo progrediaris temere, ubi tenearis irretitus.

Val. Divum fidem, quomodo potuisti divinare folium mihi postremum restare hujus nationis?

Cast. Novi omnia folia.

Val. Non omninò est isthuc incredibile.

Cast. Ita plane novi à facie.

Val. Forsitan etiam à tergo.

Cast. Nimium suspiciosus es.

Val. Tu me facis: eat hoc cum tua bona venia.

Tam. Dispiciamus, num, quæ sint chartæ aversæ maculatæ, unde possint noscitari.

Val. Faciamus, quæso vos ludendi finem: angit me hic ludus, tam infelicitè cedendo.

Cast. Ubi voles: sed fortasse non in ludo est vitium sed in tua imperitia qui nescis ludum scienter ad victoriam acomodare, sed jacies folia absque arte, ut fors tulerit: ratus nihil interesse, quid prius, quid posterius mittas, quis quo loco sit jacturus.

Tam. Omnium rerum est facietas, etiam voluptatum: & ego defessus sum jam sedendo: asurgamus aliquantisper.

Lup. Cape testudinè hanc, & aliquid nobis cantilla.

Tam. Quid tandem? *Lup.* de ludo quippiam.

Tam. Carmen Virgilii?

Lup. Isthuc ipsum: aut si mavis Vivis nostri, quod ille nuper canebat deambulans in pomœrio Brugenfi.

Val. Anserina voce. *Lup.* Cane tu olorina.

Tam. Deus meliora: nam olor non canit, nisi fato jam urgente.

Ludunt & pueri, ludunt juvenesque, senesque, Ingenium, gravitas, cani, prudentia, ludus.

Denique mortalis, sole virtute remota,

Quid nisi nugatrix, & vana est fabula, vita?

Val. Possum vobis confirmare, esse carmen bene expretum tanquam ex spongia arida.

Lup. Tanta cum difficultate componit carmen?

Val. Magna, siue quod raro, siue quod non liventer, siue quod alio fert eum ingenii pronitas.

LEGES LUDI.

Varius Dialogus de Urbe Valentia.

Borgia, Scintilla, Cabanillius.

Bor. Unde tu jam nobis Scintilla jucundissimè?

Sci. Lutetia. *Bor.* Qua tandem Lutetia?

Sci. Qua tandem quæris, quasi sint multæ.

Bor. Etiam si sit unica, ea quænam sit ignoro, aut ubi sita. *Sci.* Lutetia Parisiorum.

Bor. Parisios nominari audieram, & quidem sæpè, Lutetiam nunquam: es ergo Lutetia, quos nos Parisios dicimus. Ea igitur est causa, cur tu tandiù nullus est visus Valentia, & potissimum in sphæristerio nobilitatis.

Sci. Alia ego vidi sphæristeria Lutetia alia gymnasi, alios ludos, longè istis vestris utiliores, ac præstantiores. *Bor.* Equos quæso?

Tri-

Sci. Triginta gymnasia plus minus in Academia illa omni eruditionis scientiæ, & sapientiæ genere referta: doctos Præceptores, juventutem studiosissimam, & optimè moratam.

Bor. Vulgus scilicet hominum.

Sci. Quid tandem vocas vulgus?

Bor. Fecera plebis, filios tutorum, textorum, tonsorum, fullonum, & ejusmodi artificum, atque operariorum.

Sci. Vos hic, ut video, ex vestra hac Civitate metimini orbem universum, & eosdem tota Europa existimatis esse mores, quos hic: disco juventutem illic esse frequentissimam principum, procerum, nobilium, & hominum locupletissimorum, non ex Gallia modo, sed ex Germania, Italia, Britannia, Hispania, Belgica, admirabiliter addictam studiis litterarum, parentem institutorum præceptis, & jussis: quorum mores non simplici tantum admonitu formentur, sed acri reprehensione, quum est opus, etiam castigatione, plagis, verberibus: quæ omnia, & accipiuntur, & perferuntur animis moderatissimis, & vultu modestissimo.

Cab. Audivi sæpè numero ejusmodi narrari mihi, quum agerem in Gallia legatus Ferdinandi Regis. Sed omitte quæso nunc ista aut differ aliud in tempus. Vides nos esse in ludo Miraculi, cui est proximum Carrossorum, hoc age, de pila sit jam sermo, oblectandi nostri gratia.

Amabo

Sci. Amabo ne assideamus, sed deambulantes colloquamur, quæ fuerit collibitum: qua ibimus? Hancne per Divi Stephani, an illac ad portam regalem, & viscemus in Regia Ferdinandum Ducem Calabriae?

Cab. Non, nè fortè optimi principis interpellemus studia sapientiae.

Bor. Præstabit inulas accercere, ut vehentes loquamur.

Cab. Ne amittamus quæso usum pedum, & crurum, tempus est sudum, ac serenum, & aura frigidiuscula: satius erit pedestres, quam equestres incedere.

Bor. Eamus hæc igitur per Divi Joannis Hospitalis, ad vicu marinum.

Cab. Spectabimus obiter decoras formas.

Bor. Apage pedestres, erat decori.

Sci. Majori est mea sententia dedecori, viros pendere de iudicio pellarum rudium atque ineptarum.

Cab. Visne ut recta eamus per plateam ficus, & Divæ Teclæ.

Sci. Non, sed per vicum tabernæ gallinacei: nam in eo vico cupio videre ædes, in quibus natus est Vives meus: sunt enim, ut accepi, descendentes ad sinistram postremæ in vico, & invisam eadem opera sorores ejus.

Bor. Omitte nunc quæso muliebres visitationes: si mulierem vis alloqui, eamus potius ad Angelam

nam Zabaram, cum qua erant confabulationes literatæ.

Cab. Urinā, si id cupitis, adesset Marchiona Zeneti.

Sci. Si vera sunt, quæ de illa quum essem in Gallia, audiui, majus est id argumentum, quam ut de illo tractari leviter, & ab aliud agentibus, vel possit, vel debeat.

Bor. Assendamus ad Divi Martini, an descendemus per vicum Valesii, ad plateam Villæ rasæ?

Cab. Hæc inde ad spheristerium Barzii, seu mavis Masconorum.

Bor. In Gallia abetisne ad hunc modum ludos in publico?

Sci. De aliis Galliae Urbibus non possem tibi respondere: Lutetiæ scio nullum esse: sed in privato multa, velut in suburbiis Divi Jacobi, Divi Marcelli, Divi Germani.

Cab. Et in ipsa Civitate famosissimum, quod vocant *Bracchæ*.

Bor. Luditur eadem illic ratione, qua hic?

Sci. Eadem prorsum, nisi quod Magister ludi præbet illic calceos, & pileos luforios.

Bor. cuiusmodi sunt? *Sci.* Calcei sunt coactilitii.

Bor. Non essent hic utiles.

Cab. Videlicet in via lapidosa: in Francia verò, & Belgica luditur super pavimentum lateribus constratum, planum, & æquale.

Sci. Pilei sunt æstate leviores, in hyeme autem crassi, profundi, cum offendisse sub mento

nè in agitatione vel elabantur ex capite, vel decidant in oculos.

Bor. Offedimento hic non utimur, nisi quum est ventus vehementior: sed quales habent pilas?

Sci. Nullos ferè folles, ut hic: sed sphærulas minores vestratibus, & multò duriores ex corio albo: tomentum est, non ut in vestris, lanugo, è pannis tonsa, sed pili ferè canini: eamque ob causam rarò luditur palma.

Bor. Quomodo ergo percutiunt pilam? Pugno, ut folles? *Sci.* Ne sic quidem, sed reticulo.

Bor. Confecto ex filo?

Sci. Filibus crassiusculis, quales ferè sunt sextæ in testudine: habent funem tensum, & reliqua ut hic in ludis domesticis: sub funem mississe globulum, vitium est, seu peccatum: signa sunt bina seu mavis metas: numeri quaterni, quindecim, triginta, quadraginta quinque, seu antegressio, æqualitas numerorum: victoria, quæ est duplex, ut quum dicitur vicimus signum, & vicimus ludum. Pila autem vel ex volatu remittitur, vel ex primo resultu: ex secundo enim ictus est invalidus, & ibi fit signum, ubi pila est percussa.

Bor. non sunt aliæ lusiones quam sphæræ?

Sci. In Civitate, quot hic, aut plures: sed inter Scolasticos nulla alia permissu Magistrorum exercetur sed interdum clàm luditur foliis: pueruli talis: nequiores taxillis. Nos instituto-

rem

rem habebamus. Anneū, qui obsano die lusum foliorum concedebat: sed de illo, & in universum de lusione omni tulerat sex leges, quas descriptas in tabella appenderat in cubiculo.

Bor. Ne graveris rogo te, & eas nobis referre, quemadmodum alia fecisti.

Sci. Pergamus deambulatum: nam incredibili teneor desiderio patriæ aspiciendæ, tam diu à me non viscæ.

Bor. Conscendamus mulas, ut ambulemus commodius, tum etiam honestius.

Sci. Honestatē hanc non emerim crepitu digitorū.

Bor. Ac ne ego quidem ut verum fatear, manum ob eam moverim: sed nescio, quo pacto magis id videtur decere nostras personas.

Tab. Isthuc quidem rectè: sed sumus tres, & in angustiis viis, aut hominum frequentia disjungeremur, unde necesse esset, bel interrumpi sermonem, vel multa semper à nostrum aliquo non exaudiri, neque intelligi.

Bor. Esto sanè ita, pergamus pedestres, ingredi per angiportum hunc ad plateam Pignarogiorū.

Sci. Optimè, inde per fabros claviles ad vicum dulciarium, tum ad forum fructuarium.

Bor. Quin potius olitorium?

Sci. Utrumque est: qui libentius oleribus vescuntur, vocent olitorium: qui fructibus, fructuarium. Quæ amplitudo fori? Quæ descriptio vendentium, & rerum venum expositarum?

Qui

Qui odor ex fructibus? Quanta varietas, mundities, nitor? Non possunt horti excogitari huic foro pares, quæ autem ædilis nostri, & ejus ministrorum solertia, & diligentia, ne quis emptor fraude à venditore capiatur? Estne ille, qui mula vehitur, Honoratus Joannius?

Cab. Non, ut arbitror: nam unus ex meis pueris, qui eum modo convenit, reliquit illum abdentem se in bibliothecam suam: qui si sciret nos una esse, non deesset haud dubie nostro sermone, & nostris ludis seria sua posthaberet.

Bor. Profer tandem leges.

Sci. Extricemus nos ab hac turba per plateam Divæ Virginis Redemptoriæ, ad vicum funalis, & Divi Augustini, ubi minor est frequentia.

Cab. Ne discedamus tam procul ab urbis corpore: ascendamus potius per vicum erumenarium ad clivum: inde ad vicum militarem, & ædes familie vestræ Scintilla, cujus parietes lugere adhuc videntur mihi heroem illum Comitem Olivarium.

Bor. Imò luctu depositò, talem juvenem in tantis senis locum successisse serio triumphant.

Sci. O quam juvat intueri curiam, & quadruplex forum præfecti Urbis, quod jam ferè familie vestræ Cabanillæ hæreditarium videtur, civile, criminale, & tercentum solidorum? Quæ ædificia? Quæ facies Urbis?

Bor. Nusquam potes rectius leges ferre, quam in foro,

foro, & curia: ede tandem. Nam de laudibus, seu de admiratione potius nostræ Civitatis, aliàs erit dicendi locus aptior.

Sci. Prima lex * quando ludendum.

Homo propter res serias est conditus, non propter nugas, & lusus.

Lusus autem reperti, ad reficiendum animum lassum à seriis: tunc igitur ludendum, quum animus, aut corpus erit defatigatum: nec aliter sumendum, quam somnus, cibus, potus, & alia, quæ vires renovant, ac reficiunt: alioqui invitio est, quemadmodum alia, quæ non suo sunt tempore. Secunda lex, cum quibus ludendum. Quemadmodum facturus iter, aut iturus ad convivium, diligenter dispicis, qui sint homines futuri sodales, aut comites, sic ludo animatvertendum, cum quibus ludas, ut sint homines tibi noti: nam in ignotis magnum est periculum, & verum proverbium Plauti: lupus est homini homo, qui qualis sit non novit. Sint etiam belli, festivi, comes, cum quibus periculum non sit, ne rixeris, aut pugnes aut aliquid, vel facias, vel dicas turpiter atque indecorè: ne sint blasphemii in Deum aut pejeratores: non in dictis spurfi, ne quid ex contagione affricetur tuis moribus pravum, aut flagitiosum. Denique sint ii, qui non aliam ad ludum mentem adferant quam tu: nempe, ut à labore

re conquiescat, & levetur animus. Tertia lex, quo ludo. Primum noto: nam in ignorance non potest subesse delectatio, nec ludentis, nec collusorum, nec spectatorum: deinde quod simul animum reficiat, & corpus exerceat, siquidem tempus, ac valetudo patitur. Sint secus, ludus sit in quo non omnia possit mera fors, insit etiam peritia, quæ possit casum corrigere. Quarta lex, qua sponfione. Nec nulla sponfione, quod est fatuum, & celerrimè exatit: nec ita magna quæ in ipsa lusione inquietet animum, & si vincaris, mordeat, ac discruciat: non est is lusus, sed carnificina. Quinta lex, quemadmodum, ut antequam ad ludendum assideas, reputes te ad refocillandum animum venire: in cujus aleam conicias pauculos nummos hoc est emas illis refectioem de fatigationis. Cogita esse sortem, hoc est variam, incertam, instabilem, communem: nullam idcirco tibi fieri injuriam, si perdas: ut id feras æquo animo, ne contrahas vultum, & suffundas eum tristitia: ne prorrumpas in convicia, & maledicta, aut adversus collusorem, aut quempiam ex spectatoribus. Si lucrifacias, ne sis in collusorem insolenter dicax. Prorsum toto ludo sis comis, hilaris, facetus, jocosus, citra scurrilitatem, & petulantiam: ne des significationem ullam fraudis, sortem,

dium, aut avaritiæ: in contentione ne sis peritax: minimè omnium jurato, memor rem illam totam (etiãsi meliorem causam habeas) non esse tanti, ut nomen Domini adferas in testimonium. Spectatores memineris esse velut iudices ludi: si quid illi pronuntiarint, cedito nullam edens notam improbationis: hoc modo, & lusus sit delectatio, & probi adolescentis grata est educatio ingenua. Sexta lex, quandiu ludendum. * *Velitis* Quoad sentias animum renova. *Querit.* Sotum jam, & reparatum ad laborem. *lemnia in ferem*, & vocat hora ad negotium *rendis legiserium*. Qui secus faxit, improbè *bus verba factum videri*: * *Velitis* Quirites, *Roma*, jubeatis. *Bor. & Cab.* Sicuti rogavit.

CORPUS HOMINIS EXTERIUS.

Durerius pictor, Grynaeus, Velius.

Dur. **F**acesite hinc, nam vos nihil emetis, fat scio: & estis mihi impedimento, quominus accedant emptores propius.

Gry. Imò verò nos volumus emere, modò vel pretium relinquant nostro arbitratui, & tempus ipse præscribas: aut contra nos tempus, tu pretium.

Dur. Bella negotiatio, mihi nihil est opus tricis ejusmodi.

Gry. Cujus est hæc imago, & quanti indicas?

Imago

Dur. Imago est Scipionis Africani, & indico fester-
tiis nimis quadringētis, aut non multo minoris.

Gry. Quæso te, priusquam verbo uno eam addi-
cas nobis, examinemus artem picturæ: & hic
Velius est sesquiphysicus peritissimus humani
corporis.

Dur. Jam dudum intelligo me à vobis intricari,
sed interea dum mercatores nulli adsunt,
nugamini quantum libuerit.

Gry. Nugas tu vocas peritiam artis tuæ? Quid
faceres alienæ?

Vel. Primum omnium verticem contexisti capillis
multis, & planis quum vertex, dicatur quasi
vortex, à vertendis capillis, ut in fluviis vi-
demus, quum aqua se involvit.

Dur. Ineptè, non consideras eum esse malè pe-
xum, more illorum temporum?

Vel. Brechma habet Inequaliter deflexum.

Dur. Acceperat vulnus miles ad Trebiam quum
servavit patrem.

Gry. Ubi tu id legisti?

Dur. In decadibus Titi Livii amissis.

Vel. Tempora sunt nimis tumentia.

Dur. Cava essent signum dementiæ.

Vel. Occipitium vellem videre.

Dur. Verte tabulam.

Gry. Cur dixit Cato inter cætera oracula: frons
occipitio prior est?

Dur. Quam estis fatui, an non in quovis ho-
mine prius cernis frontem, quam occiput

Quos-

Gry. Quosdam prius video aversos, quàm adversos.

Dur. Erego libenter, ut tales emptores, & milites.

Vel. Cato sensit præsentiam domini potiore esse
ad curationem rerum, quam absentiam: cæte-
rum cur antias adeò longas?

Dur. Loqueris de his caproneis? *Vel.* Etiam.

Dur. Non habuerat multis mensibus tonsorem ad-
manum, velut in Hispania.

Vel. Glavellam hanc cur contra ipsius verbi ety-
mon fecisti hirtam?

Dur. Tu ipse vulsellis pilos detrahit.

Vel. Et vibrissas extantes extra nares: sed tu, quæ
tua est versutia, culpā abs te rejicies in tonsorē.

Dur. Inscie, non animadvertis eos fuisse ætatis il-
lius mores, severos, tristes, rusticanos?

Vel. Imperite, non legisti Scipionem hunc ex om-
nibus sui temporis hominibus excultissimū, &
politissimum fuisse, & amantem elegantiarum?

Dur. Expressus est, quum exularet Lintherni.

Gry. Supercilium hoc est grande, & conveniens La-
tio: cilium habet nimis cavū, & genas depressas.

Dur. Ex vigiliis castrensibus.

Gry. Tu non solum es pictor, sed Rhetor, valdè
versatus in translatione criminum.

Dur. Et vos, quantū intelligo, in criminationibus.

Vel. Malas habet nimium tumentes, & buccas istas,

Dur. Inflat classicum.

Gry. Et tu inflabas calicem, quum hæc pingeres.

Vel. Imò verò utrem: sed alibi fecisti pilosum,
pal-

palpebras ferè nullas appinxisti.

Dur. Ex morbo illi deciderunt. *Gry.* Quo morbo?

Dur. Quære ab illius Medico.

Gry. Jam nè intelligis, ob tuam tantam imperitiã detrahi debere de summa centum sestertios?

Dur. Imò, ob vestras cavillationes & interrogationes adeò molestas, addi ducentos oportere.

Vel. Pupulas habet hic glaucas, atqui ego audivi cœruleas habuisse.

Dur. Et ego cœcias, ut Minervam bellatricem.

Vel. Hirquos fecisti nimium carnosos, & sinus humentes. *Dur.* Flebat accusatus à Catone.

Vel. Mandibulæ sunt nimis longæ, & barba densissima, ac profusissima: tum pilos dicas setas porcinas.

Dur. Vos sine modo ullo estis loquaces, & argutuli cavillatores. Abite hinc: nam tabulæ non fiet vobis amplius copia.

Vel. Amabo mi Dureri, dùm alios non habes licitatores, sine non hic cavillari.

Dur. Qua mercede?

Vel. Adscribemus ambo hic tibi singula disticha, quo tabula fiat vendibilior.

Dur. Nihil opus est meæ arti vestra commendatione: nam periti emptores, & picturam intelligentes, non emunt versus, sed artificium.

Vel. Sed nares habet nimium patulas.

Dur. Erat iratus accusatoribus.

Vel. Non videmus valleculam,

Latet

Dur. Latet sub barba: ac ne mentum quidem cernitis, neque * anthereonem.

Gry. Horum omnium fecisti tu com- * *Anthereon*, pendium, beneficio grandis barbæ. *buccula sub*

Vel. Collum placet mi rectum, & mus. *mento*. culosum, item juguli.

Dur. Gratulandum est superis, quod tibi aliquid probatur.

Vel. At ne nihil in hoc quoque desiderem, jugulos non habet satis cavos, quod in Socrate Physiognomon annotatum, tardi esse ingenii signum pronuntiaverit. Armos istos voluissim paulò erectiores, & ampliores.

Dur. Non tam erat miles bellator, quam Imperator. Non audivisti apopthegma hujus? de quo quum milites quidam dicerent, non adeò eum esse valentem militem, ac Imperatorem sapientem, is respondit: Imperatorem me genuit mater mea, non militem. Sed discedite, si non estis empturi: nam video accedentes quosdam negotiatores publicanos.

Vel. Eamus de ambulatum, & inter nos de humano colloquemur corpore, sine Scipione, ac tabula. Simus nasus non decet generosam faciem.

Gry. Quid bosimus, quales fuerunt Hunni?

Vel. Apage monstra.

Gry. Silones non sunt minus deformes. Persæ aquilos venerabantur, propter Cyrum, quem ferunt ea fuisse forma.

L

Aucon

Vel. Aucon, campe sunt in brachio, quod in crure poples, & genu, lacertus inde usque ad manum, à cuius musculis etiam crura dicuntur lacertosa.

Gry. Nonne is est cubitus, ut apud mensores?

Vel. Es is quidem cubitus, & ancon ipse cubitus.

Gry. Undè ergo Rex Romanus ancus?

Vel. Ab incurbo cubito.

Gry. Manus sequitur maximum omnium instrumentorum, secta in digitos, pollicem, indicem, medium, sive infamem, minimo proximū, minimū.

Vel. Cur medius infamis? Quid designavit flagitii?

Gry. Institutor noster dixit se quidem scire causam, nolle tamen edisserere, quod esset turpis.

Ne quæsieris igitur: non enim decet bonæ indolis adolescentes turpia scrutari.

Vel. Atqui minimo proximum dactylicon Græci appellant, quasi annularem.

Gry. Ita planè: sed in sinistra non in dextra, quod in eo soliti essent olim annulos gestare.

Vel. Quæ de causa?

Gry. Ajunt de corde protendi illuc venam, quæ quum anulo redimitur velut cor ipsum coronatur. Nodi digitorum sunt condyli, & pro pugni percussu vox ea usurpatur, inter nodos sunt internodia, & generali verbo artus, atque articuli. Tiberium Cæsarem memoriæ produnt tam firmis fuisse digitorum articulis,

ut digito recens malum tenebraret.

Vel. Didicisti chiromantiam?

Ne-

Gry. Ne nomen quidem ipsum audieram: quid ita?

Vel. Divinantes hic nobis aliquid ex incuturis.

Gry. Negavi me scire, & res sic habet: sed si nunc me nosse aliquid profiterer, & attentius manum tuam contemplerer, libenter me auscultares, & homini ejusce imposturæ imperisissimò fidem non omnino abrogares.

Vel. Qui sic?

Gry. Quia id est hominum ingenium, ut libenter eos audiant, qui se recondita vel eventura profitentur enuntiatiuros.

Vel. Unde sunt Scævole?

Gry. Quasi scæve, à scæa, quæ est sinistra. Ajunt in sexu scæmineo esse scævas plures, quàm in nostro.

Vel. Quæ est vola? *Gry.* Cavi manus, ubi incisuræ.

Vel. Quid involare?

Gry. Id quod tu agis libenter, furari, surripere, quasi vola abscondere, & quod rabiosa Lucretia, involare in oculos pedisequarum. Reliquum corpus, dempto capite, est truncus, & ex trunco thorax: concavum pectoris usque ad ventriculum, & costas, concavum quidem interius: nam exterius inter brachia, & pectus, sius est. Sub ventriculo est venter, & in ventre imo pectent, & pudenda.

Vel. An non pudendus magis podex, sive anus?

Gry. Utrumque pudendum: posterius ob turpitudinem, anterius ob flagitium & dedecus. Femur, & ut olim loquebantur, femen, hunc malunt plurativè femina: à genu est crus, cujus os tibia dicitur. Carnosum verò illud poste-

rius, sura: postremo pes, manui non absimilis: nam & digitos habet & volam, quæ & vestigium dicitur, & solum pedis.

Vel Quid? Num non vestigium, quod à pede imprimitur?

Gry. Et illud ipsum, & solum pedis.

Vel. Nostint quæ sint in corpore virtutum sedes.

Gry. Quæ tandem?

Vel. In fronte pudor, in dextra fides, in genu misericordia.

Gry. Planta pedis non est ipsum solum pedis.

Vel. At sic putant multi.

Gry. Atqui plinius scribit esse gentem, quæ sibi umbram faciat in meridie planta pedis, quam habent vastam admodum atque enormem: qui fieri id potest?

Vel. Profecto planta est, à cruris vertebrâ ad digitos.

EDUCATIO.

Flexivulus, Grympherantes, Gorgopas.

Fle. Quana gratia misit te huc ad me pater tuus?

Gry. Dixit te esse hominem egregiè institutū, sapienter educatum, eaque de causa gratum huic Civitati: cupere se, ut ego eisdem. quibus tu, vestigiis insilens perveniam ad similem favorem populi.

Fle. Quomodo igitur te id assecuturum censes?

Gry. Ingenua educatione, quali te omnes prædicant esse præditū. Adjecit pater eam educationem

LINGUÆ LATINÆ

nem magis decere me, quam alium quemvis.

Fle. Cedo mi fili, quomodo ea in re venis à patre imbutus?

Gry. Non tam me pater præceptis instruxit, quam patruus quidem meus, vir senex, versatus multum, & diū in Regum comitatibus.

Fle. Quid ergo illi te docuerunt, me fili, & amice?

Gor. Vide vir prudentissime, ne fortasse per ignorantiam labaris in dictum aliquod, aut factum stultum, vel rusticanum, unde amittas istud nomen optimè educati.

Fle. Quid? tam leviterne apud vos perit?

Gor. Vel unica vocola, unico flexu poplitis, unica inclinatione capitis.

Fle. Nimis est inter vos delicatum, & infirmum: inter nos enim multò est robustius, & firmitus.

Gor. Sic sunt nostra judicia, ut nostra corpora, quæ nullam ferunt offensionem.

Fle. Imò, ut est videre, facilius ferunt corpora, quam animi.

Gor. Fortassè tu non nosti hunc, ideò filium, & amicum nominas.

Fle. An non sunt hæc honesta nomina, & plena benevolentiae?

Gor. Benevolentiae credo, quam nos haud magni sanè facimus: sed non reverentiae, neque officii, quæ nos anxie venamur: nam hic dominus solet appellitari, non amicus. An non animadvertis domini præfationem ante prænomen: & famulos

familiosos versicolores? Non annotasti in avi-
hujus solemnibus parentalibus tot cereos,
tot insignia, tot homines atratos?

Fle. Quis ergo? affectas tu omnibus esse domi-
nus, nulli amicus?

Gry. Ita docuerunt me propinqui mei.

Fle. Edat jam mi domine, tua excellentia præclara
illa tuorum consanguineorum documenta.

Gor. Videris tu mihi puerum hunc naso suspen-
dere: at non est quilibet, ne feceris.

Gry. Primum, esse me ex honestissima progenie,
quæ nulli cedat per universam hanc provin-
tiam: idcirco curandum mihi diligenter, at-
que annittendum, ne degenerem à majorum
meorum virtute: illos parasse sibi magnum
decus, nemini concedendo de loco, de dig-
nitate, de authoritate, de appellatione: me
idem debere facere. Si quis quid velit de ho-
nore detrahare, pugnandum statim cum eo: de
pecunia oportere esse largum, atque adeo
profusum: in honore astrictum & attentum:
decere nihilominus me, ac mei similes assur-
gere aliis, via cedere, ducere, reducere, nuda-
re caput, poplitem incurvare, non quod alius
quispiam id mereatur à me sibi exhiberi, sed
quod sic conciliabo mihi favorem, hominum
captabo auram popularis, & parabo illum, quæ
tantopere gestamus semper in ore, & in cor-
de honorem: in ea educatione situm esse dif-
crimen

crimen nobilis, & ignobilis, quod nobilis ad
illa omnia dexterè præstanda institutus est at-
que assuefactus, ignobilis agresti more nihil
illorum doctus est facere.

Fle. Et excellentiæ tuæ, domine, qualis videtur
ejusmodi institutio?

Gry. Qualis verò? nisi multò optima, & digna
meo genere.

Fle. Quid ergo est aliud, quod à me requiras?

Gry. Nihil planè restaret mea sententia, nisi acces-
sisset voluntas patris, qui jussit prorsum, seu
verius imperavit rigidè ut ad te venirem: ut
si quid in hac educatione nosset magis re-
conditum, & quasi mysterium sacratius, quo
majus mihi decus acquirerem, in gratiam sui
nè gravareris exponere, quo familia nostra
alioqui honestissima, & celsissima, altius as-
cenderet: quoniam sunt non pauci novi ho-
mines, qui freti sua opulentia, nactique dig-
nitatem, & honores, per divitias emerferunt,
adeo ut etiam audeant cum vetustate, & de-
coribus gentis nostræ contendere.

Fle. Facinus ne fandum. *Gry.* Nonnè?

Fle. Vel cæco esset clarum.

Gry. Itaque novi illi homines ambulant comitati
longo asseclarum ordine, ipsi segmentati in
vestibus, vel bombycini villosi in-
tercisi, vel texti Attalici, ut nos quod vulgo
nihil esse præ illis videamur, qui
villato cant.

villato vestimur, dissimulandæ paupertatis gratia. Præmium autem hujus tui laboris, si operam hanc navaris patri, erit, recipi te in numerum nostræ familiæ, & admitti ad illius gratiam & meam, ut procedente tempore ali- quod à nobis accipias beneficium, sisque sem- per in nostra clientela, & quasi tutela.

Fle. Quid potest dici amplius, aut optabilius? Sed cedo jam, si aperias caput, accedas via, & loco, appellès blandé, quam ob causam eris gratus iis, quibuscum versabere?

Gry. Ob eam ipsam causam, quia hæc ago.

Fle. Ist hæc omnia exteriora sunt solum signa, quæ denotant aliquid esse in animo tuo, propter quod diligare: nam ipsa per se nemo diligit.

Gry. Quid ni diligant omnes, qui sunt honestæ conversationis, in mea præsertim nobilitate?

Fle. Parum admodum es progressus, quod liceat inter nos dicere, & tu te pervenisse jam arbi- traris ad summum.

Gry. Nihil necesse habeo parare mihi literas, at- que eruditionem: majores mei reliquerunt mihi, unde vivam: quod etiam si desit, non istis est mihi artibus quærendum tam ignobi- libus: sed hastæ cuspide, & ense districto.

Fle. Animosè isthuc quidem, & ferociter: quasi verò quia es nobilis, non sis futurus homo.

Gry. Bona verba.

Fle. Equa tandem parte tui es homo? *Gry.* Me toto,

An

Fle. An corpore, quo non differs à belluis?

Gry. Minimè.

Fle. Non ergo te toto: ratione igitur, & mente.

Gry. Quid ni?

Fle. Si hanc ergo sinis incultam, & silvestrem; ex- colis autem corpus, & illi uni studes, an non transis ab humanâ in ferinam conditionem? Sed ad id, de quo cœperamus loqui: nam hæc digressio, si vellem mihi indulgere, longissi- mē nos à proposito abduceret. Verum quum tu cedis de via, & nudas caput, qualem te esse alii existimant?

Gry. Nobilem, & generosè informatum, atque institutum.

Fle. Nimium durus es: nihilne domi audivisti de animo, de probitate, de modestia, de moderatione?

Gry. In templo nonnumquam audiavi de concio- natoribus.

Fle. Quum illa abs te vident occurrentes fieri judi- cant te esse adolescentem modestum, probum benè de ipsis judicantem, de te autem mode- ratè: qua ex opinione, nascitur benevolen- tia, & favor.

Gry. Explicatius id quæso.

Fle. Huc pertinet mea ratio: si te homines existi- marent adeò superbum, ut se omnes con- temneres præ te, nudare tamen caput, & ge- nuflectere, non quod ipsis honor debeatur, sed

sed quod te deceat : putas tu ullum fore , qui tibi haberet gratiam , aut te de honoris illa falsa simulatione diligeret ? Gry Quid ni ?

Fle. Quia id tu tibi præstas , & tua gratia facis , non illorum : quis enim iudicabit se devinctum tibi de eo , quod pro te ipso feceris , non pro se ? An ego honorem eum velut mihi impensum accipiam , quem tu tribuis opinionioni de te , non meis meritis ?

Gry. Ita videtur.

Fle. Ergo paratur benevolentia , si illi credant sibi honorem illum dari , non ut tu habearis comior , ac nobilior . Istud verò non fiet , nisi eam de te induant opinionem , quod tu illos esse potiores ducas te , & dignos quibus tu concedas

Gry. At non est ita tamen.

Fle. Quantumcumque hoc sit falsum , in eo tamen necesse est eos falli : alioqui nunquam consequeris , quod tantopere expetis.

Gry. Quæ igitur erit persuadendi via ?

Fle. Facilis , modò animum sedulò advertas.

Gry. Profer quæso : nam ea de causa huc sum missus , & eris semper in nostra clientela.

Fle. Nimis crudum est hoc pomum.

Gry. Quid tu musas ?

Fle. Dico viam esse unicam , si sis talis qualem te credi cupis. *Gry.* Qui isthuc ?

Fle. Si vis aliquid calefacere , adfersne fictū ignem ?

Gry. Non , sed verum.

Si

Fle. Si ecindere , an pictum in tale gladium ?

Gry. Non , sed ferreum.

Fle. Non est igitur eadem vis rerum verarum , quæ fictarum ? *Gry.* Apparet non esse.

Fle. Nec tu idem efficies simulata moderatione , quod vera : nam falsa ipsa se aliquando produnt , vera semper sunt eadem . In ficta moderatione aliquid aliquando dices , aut facies publicè , aut privatim , quum tibi excides (neque enim semper te , & ubique poteris observare) unde fictus deprehendaris : & quantum prius ignotus diligebare , tantum postea cognitus sis odio , & longè plus .

Gry. Quomodò igitur mihi ipse indicam germanā illam animi moderationem , quam tu præcipis ?

Fle. Si persuaseris tibi , id quod res habet , alios esse meliores te .

Gry. Meliores verò ! Ubi tandē ? In cælo credo : nā in terra pares sunt paucissimi , melior nemo .

Gry. Sic audiivi sæpè de patre , & patrue .

Fle. Multum abducit vos à cognitione veri , nominum ignorantia . Quid tu vocas bonum ? Ut sciamus , num sit aliquis te melior .

Gry. Quid ego scio , quid sit bonum : Ex bonis esse progenitum .

Fle. Ignoras etiam , num quid sit bonum : & jam tenes , quid sit melius ? Quomodò pervenisti ad comparativa , quum nondum positiva didiceris ? Ipsos autem tuos progenitores , quomodò

modò scis fuisse bonos? Quia tu id nota cognoscis?

Gry. Quid? Negas tu fuisse illos bonos?

Fle. Non novi illos, quomodò de illorum bonitate possum aliquid in alterutram partem statuere? Quæro modò, qua ratione assequaris tu fuisse illos bonos?

Gry. Quia ita omnes prædicant: sed quorsum, rogo te, pertinent tam molestæ interrogationes?

Fle. Non sunt molestæ, sed necessariæ ut accipias quod ex me sciscitaris.

Gry. Confer, quæso te, in pauca.

Fle. Multis esset id explicandum, cuius tam crassa ignorantia involveris: sed quando ita es fastidiosus, dicam brevius, quam res tanta dici postulat: defige jam oculos tuos in me, dum differo. Qui sunt dicendi eruditi? An non ii qui habent eruditionem? Qui opulenti? An non qui habent opes? *Gry.* Indubiè.

Fle. Qui ergò boni? Num non ii demùm qui habent bona? *Gry.* Ita planè.

Fle. Missas nunc divitias faciamus, quæ non sunt vera bona: quæ si essent, multi patre tuo invenirentur meliores: & negotiatores, ac fortunatores præstarent bonitate viros bonos, & sapientes. *Gry.* Sic videtur, ut dicis.

Fle. Expende ergò attentè, ac diligenter, singula eorum quæ referam: an non est bonum acutum ingenium, sagax, maturum iudicium, inte-

integrum, sanum tum eruditio varia, & magnarum rerum, atque utilium, prudentia, exercitatio in rebus præstantibus, consilium dexteritas in exequendis negotiis? Quid tu de istis?

Gry. Vel sola nomina videntur mihi pulchra profecto, & magnifica, quanto magis res ipsæ.

Fle. Age porrò, quid sapientia quid religio pietas in Deum, in patriam parentes, necessarios, iustitia, temperantia, liberalitas magnanimitas, contemptus casuum humanorum, & fortis animus in adversis: quid vero ista?

Gry. Præstantissima etiam.

Fle. Hæc sola sunt hominis bona: nam reliqua omnia quæ commemorari possint bonis, & malis sunt communia: atque ea de causa, nec bona: quæso manda sedulo memoriæ.

Gry. Faciem.

Fle. Pervelim: nam ingenium tuum non malum est, sed non bene excultum. Reputa igitur cum animo tuo, an tu hæc habeas: & si habes quam pauca, & ea quam tenuiter: quod ubi examinaveris acute, ac subtiliter intelliges tum demum, te non magnis, nec multis esse bonis ornatum, ac instructum, nec esse in populo, qui pauciora habeat quam tu. Nam in multitudine alii sunt senes, videntur, atque audierunt multa habent experientia rerum plurimarum: alii studiosi qui ingeni-

um discendo exaccunt, & expoliunt: alii ex-
pessunt Rempublicam: alii libentè, & dili-
genter versant scriptores profuturos: alii sunt
seduli patres familias: alii alias artes profiten-
tur, & prestant: vel ipsi agricolæ, quam
multa ex arcanis naturæ, tenent? Nautæ verò,
cursum dierum, & noctium, naturam vento-
rum, positus terrarum, & maris: alii ex mul-
titudine sunt viri sacri, & religiosi, qui nu-
men piè venerantur, ac colunt: alii res
prosperas moderatè rexerunt, & fortiter per-
tulerunt adversas: quid horum tu nosti? Quid
exerces? Quid præstas? Nihil omnino, præ-
terquam illud: Nemo est melior me, bone-
sum natus genere. Qui potes esse melior,
qui nondum es bonus? Nec pater tuus, nec
avi tui, aut proavi fuerunt boni, nisi hæc ha-
buerunt, quæ recensui: quæ an habuerint
tu videris: ego multum dubito: sed si habue-
runt, tu certè non eris bonus, nisi illorum
fias similis.

Gry. Planè terruisti, & pudefecisti me: non in-
venio, quod possim, vel hincere in contrarium.

Gor. Nihil horum intellexi, tenebras mi effu-
disti ante oculos.

Fl. Nimirum venis ad hæc nimis durus, & longè
diversis opinionibus infectus, & mancipatus.
Sed tu adolescens, quo te nunc tandem no-
mine censes appellandum? Dominum, an
mancipium?

Man

Gry. Mancipium: nam si ita est, ut differuisti, &
intelligo nihil esse verius, & complures sunt
servi multò potiores, ac præstantiores me.

Fl. Hæc ne leviter degustes, confer te domum,
& solus tecum revolve, excute, perpende:
quo magis versaveris, eo veriora, & certiora
esse intelliges.

Gry. Obsecro te adice alia, si qua habes: nam
momento horæ sectio me adeò immutatum
ut prorsum videar mihi jam esse alius.

Fl. Utinam contigerit tibi, quod Polæmoni phi-
losopho. *Gry.* Quid illi contigit?

Fl. Una Xenocratis oratione, ex nequissimo, &
perditissimo, factus est sapientiæ, ac virtutum
omnium studiosissimus, evasitque magni nomi-
nis Philosophus, & Xenocratis in Academia
successor. Sed tu, mi fili, ubi apertè cogno-
veris quantum tibi ad bonitatem desit (quod
aliis multis superest) verè, & ex animo cedes
aliis, & in eis honorabis bonitatem, qua
vides illos ornatos, te autem carere. Jam
& ex reputatione tui ipsius, vilescis tibi, ac
sordebis, adeò ut nemini occurras tam ab-
jecto, contemptoque, quem non tibi antepo-
nat contentia tuæ mentis: non enim addu-
ci poteris, ut credas quemquam esse peiorem
te nisi quod illius malitia, & nequitia protulit
se foras, tua delitescit cautius.

Gry. Quid tum sequetur?

Hec

Fle. Hæc si feceris, veram ipsam solidamque ingenue educationem, atque urbanitatem, seu ut nunc loquimur, aulicitationem assequere: eris gratus, & charus omnibus: sed id non iam magni facies: eris autem (quod unice tantum tibi erit curæ) gratus Deo immortalī.

PRÆCEPTA EDUCATIONIS.

Budaus, Grympherantes.
Bu. Quænam est isthæc tanta, & tam subita mutatio? Inter Ovidii Metamorphoses posset referri.

Grym. In pejusne an, in melius?

Bu. In melius, mea sententia: siquidem ab exteriore cultu, gestu, verbis actionibus, bonam mentem licet æstimare, ac colligere.

Grym. Est ergo quod mihi possis gratulari, sodalis jucundissime.

Bo. Ego verò, & gratulor tibi, & ut pergas exhortor magnæque indies bonæ istius frugis, ut capias incrementa, Deum, ac Divos omnes comprecor. Sed amabo, ne inideas familiari tam charo, artem adeo præstantem, ac præclaram, quæ brevi tempore tantum humano pectori probitatis instillet.

Grym. Ars, & fons rivi hujus uberrimus & Flexibulus, si eum nosti.

Bu. Quis non norit virum, ut à patre, & majoribus natu audivi, ingentis prudentiæ atque

usus

usus rerum, huic civitati non notum modò, sed charum, & in paucis venerabilem? O te felicem, qui illum propius audiveris, & sis cum eo familiariter versatus, unde tantum retuleris fructus ad rectam compositionem morū.

Grym. Quantò tu felicior, cui hæc domi nascuntur, quod ajunt, & potes non semel, aut iterum, ut ego, sed quotidie, quoties libuerit, talem patrem audire, maximis, & utilissimis de rebus sapienter differentem.

Bu. Omitte nunc ista: de te, & Flexibulo pro sedat sermo institutus.

Grym. Tacemus igitur de patre tuo, quando ita est tibi cordi: redeamus ad Flexibulum, nihil viri illius sermone dulcius, nihil consiliis cordatius, nihil præceptis gravius, prudentius, sanctius. Itaque gustu hoc, quem mihi ille de se præbuit, aucta, & incensa est mihi mirum in modum sitis hauriendi ex tam dulci fonte sapientiæ. Narrant, qui orbem terrarum describunt, fontes esse admirabilis ingenii, ac naturæ alios inebriare, alios ebrietatem tollere, alios stuporem immittere, alios somnum: fontem hunc hanc ego vim habere sum expertus, ut ex bruto efficiat hominem, ex perditò, & nequam frugi, ex homine Angelum.

Bu. Possemné, & ego ex eodem fonte aliquid vel extremis labris delibare?

Grym. Quid ni possis? Domum tibi, ubi habet,

M

tet,

tet, commonstrabo.

Bu. Istuc quidem alias: tu vero inter deambulandum (aut assideamus, si lubet) aliquot mihi refer ex illius præceptionibus, quas optima esse, & potissimas censeas.

Grim. Equidem recensebo lucens, cum ut tibi gratificer, & prosim, si queam: tum ad meam recordationem. Primum omnium docuit me, debere unumquemque non magnificè de se sentire, sed moderatè, seu verius demisse: hoc esse optimæ educationis, ac veræ comitatus solidum fundamentum, ac proprium. Hinc navare operam, ut animum excolat, atque exornet cognitione rerum, sciencia, & exercitamentis virtutum: alioqui hominem non hominem esse, sed pecus: rebus sacris interesse cum maxima attentione, & reverentia. Quicquid illic sive audias, seu videas, existimare magnum, admirabile, divinum, & quæ caput tuum exuperent. Crebrò te Christo commendare precibus, in illo spem, & fiduciam tuam omnem collocandam. Parentibus obsequentem se præbere: inservire illis, ministrare, & quacumque valeat, commodare, prodesse, adjuvare. Magistrum colere, ac diligere tanquam parentem, non corporis, sed (quod amplius est) mentis. Sacerdotes Domini revereri, illorumque doctrinæ audientem se exhibere: qui referunt nobis personam

Aposto-

Apostolorum, atque adeò Domini ipsius. Senibus assurgendum, caput nudandum, attentè illos auscultandum, à quibus ob diutinum usum rerum collecta sit prudentia. Magistratus honorare, illisque aliquid imperantibus dicto esse audientem, quibus cura nostri à Deo est commissa. Viros magni ingenii, magnæ eruditionis, probos suspicere, admirari, colore: bene illis cupere, & amicitiam illorum, ac familiaritatem expetere, ex qua magni fructus reportentur, & is potissimum, ut similes eorum evadamus. Denique iis qui sunt in dignitate, deberi reverentiam: idcirco impendendam esse liberaliter, ac libenter. Quid tu de hisce præceptis dicis?

Bu. Mea quidem sententia deprompta esse ex divite quodam prudentiæ promptuario. Sed dic mihi an non sunt multi ad dignitatem eVecti homines indignissimi, velut Sacerdotes non respondentes tanto titulo, & magistratus pravi, & senes stulti, ac deliri? quid quæso de his sentiebat Flexibulus? An eodem esse honore prosequendos quo potiores?

Grim. Non ignorabat Flexibulus esse tales non paucos: sed non concedebat ætati nostræ, ut nos inter ejusmodi, & alios poneremus discrimen: nondum tantum esse nactos nos vel ingenii, vel prudentiæ, ut id possimus judicare: eam sensuram, & sapientibus esse vi-

M 2

ris

ris relinquendam, & iis, quibus illorum est regimen commissum.

Bu. Rectè hoc quidem, ut videtur.

Grym. Addebat non debere adolescentem in nudando capite lentum esse, non in flectendo genu, non in unquoque honorificè appellando, non in comi sermone, ac moderato. Non decere multum loqui apud maiores natu, aut superiores: id enim alienum esse à reverentia illis debita: sed tacitum illos auscultare, & ab eis aurire prudentiam, cognitionem rerum variarum, rectam, atque expeditam loquendi rationem. Brevissima est ad scientiam via audiendi diligentia. Prudentis, & ingeniosi esse, de rebus judicare: uniuscujusque, de eo quod probè novit: ideoque negabat ferendum esse adolescentem, ad pronuntiandum, ac definiendum proclivem: debere illum in statuendo, aut judicando, de re quantumcunq̃ levi ac exigua esse cunctabundum, seù potius timidum, conscius videlicet suæ ignorantiae. Quod si in judicio de re qualibet par est adolescentem esse talem: quid fiet de literis, de disciplinis, de legibus patriis, de ritibus, de moribus, atque institutis majorum? De quibus non solum sententiam ferre juvenem, sed nec disputare, aut vocare in quæstionem sinebat Flexibulus: non cavillari, non rationem reposeere, sed tacitè, ac modestè obtemperare:

perare: quod dictum Platonis autoritate fulciebat, magni in sapientia viri.

Bu. Quid si sunt leges, aut mores pravi, iniqui, & tyrannici?

Grym. Idem & de hoc Flexibulus differebat, quod de senibus. Non ignoro equidem, ajebat ille, multos esse receptos in civitate mores parum probabiles, sanctas esse leges, aliquas iniquas: sed tu imperitus, inexpertus rerum vitæ, quomodo id censebis? Nondum eò pervenisti eruditione & usu rerum, ut de eo possis statuere: fortassè quæ tua est ignorantia, vel animi libido, improbas, esse leges judicabis, quæ sint rectissimæ, & magno consilio statutæ: rursum verò optimas, quas justum esset abrogare: sine illos de iis inquirere, disputare, definire, qui causam queunt de singulis probabilem reddere: tu id non posses.

Bu. Ita est planè. Perge ad alia.

Grym. Nullum esse decentius, aut gratiosius adolescenti ornamentum, quam verecundiam: nihil impudentia tetrius aut invisius. Magnum esse ætati nostræ ab ira periculum: ab ea nos ad turpes actiones corripere, quarum paulò post gravissimè poeniteat. Multum itaque esse cum illa luctandum, quoad omnino prosteratur, nè nos ipsa prosternat. Otiosus homo, saxum; malè occupatus, bellua; benè occupatus, verè homo. Homines nihil agendo, malè agere discunt.

cunt. Cibum, & potum metiendum naturali desiderio famis, aut sitis, non gulositate, aut prava libidine infarciendi corporis. Quid potest dici tetrius, quam hominem ea ingerere in suum corpus, edendo, & bibendo, quæ exuant illum humana conditione, transferant in bulluinam, aut etiam in stipitem? Compositio oris, & cuncti corporis, quemadmodum animus sit intus habitus, loquitur. Sed ex universa exteriori facie nullum animi speculum aiebat esse certius, quam oculos: ideoque convenire, illos esse sedatos, & quietos, non elatos, nec dejectos, non mobiles, sed nec rigentes: faciam ipsam non in torvitâ, nec ferociam compositam, sed hilaritatem, atque affabilitatem. Sor-des, & obscœnitates abesse decet à vestitu, victu, convictu, sermone. Sermone nostrum nec arrogantem, ac pavidum, nec vicissim abjectum, & effœminatum volebat esse: simplicem autem, & minimè captiosum, non detortum ad pravas interpretationes: nam id si fiat: nihil erit tutum loqui, & frangitur generosa loquendi indoles, stultis, ac ineptis cavillis. Manus quum verba facimus, non iactandas, non caput quatiendum, non crispandum, non vultum corrugandum, & distorquendum, non pedes agitandos. Mendacio nihil dicebat esse tetrius, nec aliud æque abominabatur. Intemperantia facit nos belluas, mendacium diabolos, veritas semideos: à Deo natam esse veritatem, à diabolo mendacium: nec est aliud ad vitæ com-

munionem

munionem perinde damnosum. Multò iustius debere ab hominum consortio pelli mendacem, quam qui est furatus, aut qui aliquem pulsavit, aut adulteravit numum. Quæ enim esse potest, vel rerum ac negotiorum contractio vel consociatio sermonum cum eo, qui aliud loquitur, aliud sentit? Cum reliquis vitiorum generibus esse potest aliqua, cum hoc nulla. De sodalitatibus, & amicitiiis adolescentum multū ille loquebatur, & accuratè, non exiguum id esse momentum ad probitatem, aut flagitia nostræ ætatis: transire ad nos amicorum nostrorum, & sodalium mores, tanquam contagies, & tales nos: ferè fieri, quales ii sunt, quibuscum versemur, Idcirco eam in rem magnam esse diligentiam atque operâ navandam. Nec permittebat nobis, ut ipsi amicitias, & familiaritates diligeremus: sed ut à parentibus, aut magistris, aut educatoribus nostris delectas, & traditas acciperemus, & coleremus: illos ratione duci in eligendo, nos autem rapi prava animi aliqua cupiditate, vel libidine: quod si quo casu in necessitudines incidimus inutiles, aut noxias, à superiore authoritate admonitos, abicere illas quamprimum oportere. Dicebat ille quidem cum alia permulta, magna sanè atque admirabilia, tum hæc ipsa diffusius, & exactius. Sed hæc erat propemodum de recta adolescentiæ educatione summa.

FINIS.

PETRUS

PETRUS MOTA

COMPLUTENSIS STUDIOSIS

Lectoribus salutem.

Possum equidem vobis, Lectores optimi, de libris omnibus, quos Joannes Ludovicus Vives, Hispanorum decus composuit, illud ex animo affirmare quod apud Ciceronem Cato Scipioni, & Lælio suadere videtur: multas ad res peratiles esse Xenophontis libros: quos ut studiosè legant, adhortatur. Verum alii fortasse non nisi doctis, eruditisque lectoribus erunt idonei: hic autem unus colloquiorum libellus ejusmodi est, ut non solum Latinæ linguæ tyrumculi; sed qui jamdiu in ea exercitati sunt, maximam inde frugem facere possint, ut ad Latinè enuntiandum quicquid velint, & doctiores fiant, & promptiores. Non vacat hujusce rei causas, rationesque persequi longiorem enim epistolam, quam pro libelli modo proponere non decet. Sed una illa interim satis esto. Ex aliorum librorum lectione, velut Terentiana, atque Plautina, excerpti quidem elegantiae fructum, quis negat? Sed in eis tamen vitiorum incitamenta, & morum offendicula inesse quis non videt? At in auctore nostro, quid quam elegantiae Latinæ flosculos, quos ex clarissimis quibusque auctoribus excerptos in hunc libellum congeffit, invenies? Tum nihil est, quod vel Christum ipsum, vel certè opti-

mos

mos mores, & probam educationem non sapiat. Ut omittam mirabile illud artificium quo res utilissimas dulcissimo jucunditatis temperamento condivit, ut puerorum animis non minus jucunda, quam idonea proposuerit. Ego certè pro virili mea hætenus conatus sum, ut notos mihi, ac amicos omnes ad hujus libelli lectionem adhortarer. Cum iis vero, qui Grammaticam docendi munus obirent precibus, & litteris agere non destiti, ut eum discipulis suis exponere vellent: darento que operam, ne pueri eum audirent modo, sed edicerent etiam. Sed hæc agenti mihi ab amicis aliquod significatum est, plerosque Grammaticæ professores, quos ipsi probè nossent libelli enarrationem cœpisse quidem, sed in medio tamen itinere ab incœpto destitisse, ut nunquam magis Ascensianam operam sibi desiderant esse dicerent: adeo fuit vir ille dum viveret, de vulgo litterarum benemeritus. Neque miror sane, cum apud nostrates, ita sint exigua docentibus præmia constituta, tam malè discipuli ipsi Præceptorum operam compescent, tantus denique hujus molæ versandæ sit labor, ut doctissimus quisque Sisypium hunc lapidem humeris suis subire dedignetur: multi rursus parvâ, & tenui eruditionis suppellectile, cum aliunde honestiorem (ut ipsi ajunt) quæritum facere nequeant, magno se huic labori accingant. Neque verò jam ad magistrum eligendum, quanta quisque eruditione sit præditus, sed quam sit ad laborem toleran-

lerandum ferreus, in consilio haberi solet : ad rudimenta enim docenda , vel infirmum quemque sufficere. Quare operæ pretium me facturum esse ajebant , si dictiones aliquot , præter eas , quæ in margine expositæ esset, vel earum elucidatio, non ita facile se offerret, ad notarem. Quod ad eruditissimis viris in nonnullis auctoribus factitatum videmus. Jam quo id libentius facerem , quarundam vocum expositiones ab illis commentas ne non eas intelligere viderentur, mihi narrarunt: quæ nescio, utrum risum mihi, an stomachum potius movere deberent. Obtemperare igitur, tum amicorū flagitationibus, tum communi utilitati, quamlibet magnis negotiis districtus essem optimum duxi : & ea quæ vel expositu digna, vel ab aliis dubitata cognoscerem , quanta maxima possem brevitate adnotare. Hoc tamen prius candidum lectorem admonere vellem. me non ostentandæ eruditionis (quam aliis fortasse scriptis exhibere possemus) sed infimæ Grammaticorum plebi consulendi animo, ad has nugas descendisse, in eorum potissimum gratiam qui vel Græcè nesciunt , vel non perinde sunt eruditi. Qui si multa desideraverint , quæ per nos exposita vellent : esciant vicissim multa nos adnotasse, quorum non prænitere non poterat. Quæ ne meminisse quidem, nisi ab aliis perperam , ridiculèque interpretata , pro comperto haberemus. Vale lector optime , & libellum hunc etiam , atque etiam amplectere.

NON-

NONNULLARUM DITIONUM

interpretatio per singula colloquia.

SURRECTIO MATUTINA.

C In *Itu Gallico* , quamquam in margine appositum est, *quomodo se solent Galli cingere*: tamen scio aliquos ignorare qualis sit hic cingendi modus. Aliter enim cinguntur Galli, ac Germani, & Flandri: Germani, namque partem illam cinguli , qua ensis innectitur, ad genua usque dimitunt femora: itaque non illa cingunt , quo facilius enses illos oblongos, quos gerunt, distingere possint. Flandri aliquanto superius quam Germani cinguntur. Galli verò ferè ad umbilicum cingula gestant , ut ante hac Hispani , qui jam Germanicum cingendi modum imitari cœperunt.

PRIMA SALUTATIO.

Ad Brechma , brechma , tis sive brechma ; pars anterior capitis syncipunt ; à verbo Græco , quod est pluo , & irriigo : hæc enim pars maxime humida , & tenera esse solet , præcipue infantibus. Gaza tamen aliquoties occiput vertit.

DEDUCATIO AD LUDUM.

Philoponus , penult. brevi, id est industrius , diligens , laboris amicus: aptum sanè nomen institutori puerorum.

EUNTES AD LUDUM.

Hæri fuerunt encænia. Encænia , orum festum, vel

vel dedicatio cuiuscumque rei, ut inquit Suidas, aut cum res qualiscumque sit, innovatur. Et usus olim habebat hoc verbum, ut si quis nova tunica indueretur, encæniare diceretur. Auctor est D. August. enarrans illud Joan. Facta sunt encænia Hierosolym.

REFEQUIO SCHOLASTICA.

Amydum, *similago*. Cruciabatur nimirum ludimagister, quid in lexicis non inveniret amydum, sed amyllum, utrumque igitur idem est, quamquam magis propriè amyllum. Conficitur ex tritico non molis, sed in aqua per aliquod dies macerato, & lacte expresso quod flagranti sole exsiccat, vulgo. *Amydon*. In Bætica tamen. *Anaxir*, etiam dicitur, quo mulieres utuntur ad linteorum dealbationem. De amydo vide plura apud Dioscoridem, lib. 2. cap. 11. *Similago* autem, quæ eadem similia dicitur, genus item est pultis, olim ex plurissima farina tritici, nunc ex tritico ipso molis parvulis contruso. A Bæticiis. *Acemit*, à Valentinis, apud quos amyllum, & similago plurimum sunt in usu. *Semola*, appellatur. Lege cap. 44. tertiæ quinquagenæ Antonii Nebrissenfis.

Vel quo cervi cornu, id est, ut nusquam inveniuntur, proverbialiter dictum. Cervi enim quotannis cornua deposituri loca invia, & inaccessa, quærunt, quo inventu sint difficiliora.

Inter missus, id est, inter ferculorum immisiones: dicitur enim missus, vel ludorum, vel ciborum,

rum, quoties aliis peractis, aut dimissis, alii succedunt; immissio.

Qui in phrontisterio suo, à verbo Græco, quod significat studeo, curo, meditor, inde phrontisteriū schola, & quasi curarum, & exercitationum domus

Seu mimo verius. Qui rem levissimam nimis exaggerat: Tragediam ex Comœdia facere dicitur, proverbialiter, multo pejus facit, qui ex Mimo. Est enim Mimus Grāmatici carminis genus multo minus & brevius quam comœdia. Ne hoc quidē exponerem, nisi aliquos hoc ipsum dubitare vidissem.

Buglossa hortensi, id est, borragine: nam alteram silvestrem Hispani bovis linguam apellamus.

Præat verba, id est, dicat, quæ nos eum sequentes proferamus. Sic lib. 1. dec. 5. Agedum Pontifex præi verba, quibus me pro legionibus devoveam. Cic. tamen, & Plaut. verbis, & voce præire dicunt.

GARRIENTES.

Ea est colus Philosophiæ, id est, sapientia, ac potius superstitio muliebris. Ex colus genitivi, casus.

Apud Præt. cap. vulgo Alcalde del crimen.

Vehentem canthero id est, qui vehitur: participium præsentis in passiva significatione. Sic. Titus Livius lib. 2. tertiæ Decad. Cn. Lentulus cum prætervehens equo Consulem vidisset. Unde nomen verbale vector, fere passive etiam.

Decoxit rem, & conturbavit rationes pro eodem accipiuntur, sed absolute plerumque. Vulgo *alçõs*, & *perdiose*, unde decoctores, qui rem suam perdidit.

diderunt. Juyenal. Sic Predo conturbat Matho deficit.

Hic murus ahenus esto hæc sint animi nostri firma, & invincibilis sententia: ferreum, ut ita dicam propositum. Proverbium ab Horatio sumptum.

Quid tu vatrax? Quid tu Vatrachomyomachia? Barrachos rana dicitur Græce, vatrachomyomachia, ranarum, & murium pugna, quam Homerus (ut ajunt) versibus composuit. Hoc autem loco utrumque nomen pro convitio usurpatur a pueris garrientibus.

ITER, ET EQUUS.

Misippus, &c. Licuit hoc loco nomina hæc Græce Latine exponere, ita sunt apta interloquentium personis: Misippus, osor equorum. Philippus, equorum, vel equitandi amicus; Misospodus, penult longa, ignavus & industriæ osor; Planetes, vagus, erreus, viator. Sequana fluvius est Parisios interfluens.

Jubellum Tauream, &c. Non defuit Præceptor quidam qui cum horum verborum sensum non intelligeret, cœpit excussores in jus vocare quod litteram corripissent Quare sic emendandum præcipiebat: Rubellum taurum Videtis, & qui cum hoc congressus est, asellum: pugnam nescio quam inter taurum nigrum, & asellum suaviter, & cum audientium plausu confingens. Jubellius igitur cognomine Taurea, longe Campanorum fortissimus eques, Claudium Asellum civem Romano-

rum

rum equestri gloria sibi parens, in singulare certamen provocavit. Quorum pugnam narrat Livius in fine ferè tertii libri tertiæ decadis; apud quem non Asellam, sed Asellum legimus.

succusatorem. Equus, qui sic graditur, ut sessorem concutiat, Succusator, & succusor, & succusarius dicitur.

Helcia pro loris, seu capistris accipias licet. Apuleius helcium spartheum, & teniam spartheam pro eodem posuit; nempe pro eo vinculi, nexuque genere, quo jumenta capistrata machinas, molasque trahunt; a verbo Græco, quod significat traho, unde equi, servique helciarum apud Martem, & Sidonium.

Hiberno pulvere, &c. In libro vetustissimorum carminum, qui ante omnia, quæ à latinis scripta sunt, compositus ferebatur; inventum est hoc rusticum vetus canticum: Hiberno pulvere, verno unto, grandia farra Camille metes. Unde Virgilius illud sumpsit: Hiberno lætissima pulvere farra. Auctor est Macrobius lib. 5. Saturn.

SCRIPTIO.

In Auditorio Antonii Nebrissenfis. Non possum quamlibet spatiorum angustiis premar, dulcissimi præceptoris mentioni, vel paulisper non inhærere. Sic est ille Ælius Ant. Nebris. bonarum litterarum, & latinæ linguæ primus apud Hispanos assertor, omnimodâ disciplinarum eruditione refertus, qui extremo ferè senectæ suæ tempore Cōpluti doctissimos auditores docens, diem suum obiit, è cujus audi-

auditorio plurimi, eruditissimique viri prodierunt; quorum scriptis (ut Socrati contigit) nomen ejus æternæ memoriæ mandabitur. Tametsi ex iis, quæ ipse scripta reliquit morietur nunquam: de cujus laudibus alibi fortasse, & copiosius, & liberius.

VESTITUS, ET DEAMBULATIO MATUTI.

In horologio machinali, & in Gnomone Machinale horologium est, quod machinulis ferreis movetur, pulsuque malleoli in tintinabulo hora dignoscitur. Porro Gnomon, Gnomonis, cimento brevi, stylus est, sive manus horas indicans. Item ferrum prominens in umbilico linearum, aut filum transversum in solari horologiolo, cujus umbra inter-noscuntur horæ. Sunt Gnomones etiam dentes jumentorum, ex quibus eorum ætas dignoscitur.

Periscellides. Nomen hoc pro Armillis à nonnullis usurpatur, hic tamen, ut apud alios auctores, pro feminalibus, seu bracchis accipe, auctore Hieronymo. Cælius Rhodiginus adnotat, periscellides etiam esse quæ vulgo gremialia vocant.

DOMUS.

Alexicacus, Herculis epithetum, nec non Appollinis quo significatur in malis adjutor, hominum defensor, ac malorum depulsor. Quanto igitur verius congruit Christo Domino: agno videlicet illi, qui abstulit peccatum mundi?

Cæli facies ichnographica, omnium operum, quæ vel facienda sunt, vel facta imaginantur, descrip-

tio,

tio, & pictura, in ichnographiam, hortographiam & sciographiam dividitur. Ichnographia, est operis descriptio lineis dumtaxat in plano positis, per quas, seu per vestigia ima, & suprema imaginamur, vulgo *latraca*. Orthographia, est recta, & solida operis imago, lineis sursum erectis, quibus, & frontem & superiora non imaginamur, sed videmus. Sciographia, cum ejusdem operis umbræ, loca habitacula, tractus tanquam suis coloribus pinguntur, ut in iis, quas Mappus mundi appellamus. est igitur Cæli facies ichnographica, lineis dumtaxat in plano depicta. Terræ, & maris orthographica, descripta in solido globo. Novi orbis sciographica, suis locis, fluviis, urbibus & tractibus distincta.

Cochlides vulgo *escaleras de caracol*, à cochleis quarum figuram imitantur.

Marmoris basaltis. Basaltes lapis est (inquit Plinius) colore, & duritie ferri.

Hoc alterum membrum est hybernium, membrum pars domus dicitur: Hi pane *quarto de casa*. Plinius Junior: Adhæret dormitorium membrum. Utuntur voce hac, in hoc significato Collumella, Vitruvius, Ulpianus.

Atlantes, & Caryatides. Sunt sustentacula illa, quæ trabibus transversis in continuatione supponuntur. Atlantes quidem ab Atlante dicti, qui cælum humeris fulcire dictus est: quod ad similitudinem, vel hominum, vel variarum animalium, artifices

N

tifices

tifices exculpant. Caryatides verò muliebri figura, sic dictæ à mulieribus, quas Græci ex Caria Pelopenensî civitate captivas abduxerunt, quod mariti earum cum Persis consensissent, quarum imagines, artifices in Caryatarum ignominiam super columnias mutulis, & coronis sustinendis supposuerunt. Vide vitruvium lib. 5. Vulgo *canes, captas, cratones.*

SCHOLA.

Tyro, Spudæus. Jam ab autore paulo superius expositum est quis dicatur Tyro. Spudæus; industrius, & studiosus.

Ad proletarios, & capite censos. Proletarii, & capite censi Romanis dicebantur, qui cum propter tenuitatem rei familiaris, sumptus militiæ ferre non possent, militia immunes erant. Proletarii quidem, quasi sufficiendæ proli in urbe relictî. Capite autem censi tenuiores erant, qui parum pecuniæ habentes, non pecunia, sed capite suo censebantur: inde ad homines abjecte, & infimæ conditiones duo hæc transferuntur.

Capite diminutos, id est infames, & sine honore, quos vulgus *amenguados* appellat. Sic nominant Jureconsulti eos, qui ex animadversione iudicum, honoris damnum fecerunt, non tamen omnes.

Agonothetæ munerarius, id est, qui ludo exhibet populo; præfectus ludorum, certaminum præses, & iudex.

Ea est ephestris doctoralis ephestris vestis erat

exte-

exterior, quæ vel armis, vel vestibis super imponebatur, nunc nostris Doctoribus holoserica pro insigni geritur à collo usque ad cubitum protenta: à nostris *muceta*, aut *capirote*; à Parisiensibus *chaperon* dicitur.

CUBICULUM, ET LUCUBRATIO.

Sepaceos. Hac voce usus est Apuleius: neque te decipiat litteræ permutatio, idem enim est septem quod sebum.

Lychnucum. Candelabrum hoc loco. Solet etiam plerumque pro eo, qui lucernam portat, & pro lucerna ipsa, ac famula usurpari.

Concoctione evaporatoria. Peracta illa digestionem, cum vapores ex stomacho in cerebrum exhalantur.

Crispatio myxi. Myxius, Hispan *mecha torcida*, pavilo.

Ellychnium idem quod myxus.

Xylineum. Plin lib. 19. Xylinum fruticem esse dicit in Ægypti parte superiore Arabiam versus nascens, quem aliqui Gossipion vocant: parvulus est, similemque barbatæ nucis deferri fructum; ex quo xyлина ligna.

Puerum exceptorem, id est, quid scribat quod ego protulerim. Qui profert, dictare; qui scribit, excipere dicitur.

Codicem excerptorium, & regeſta. Plinius senior, ut ait junior, nihil legebat, quod non excerptet: librum igitur album, ubi vocabula, sententiæ, loquendi formulæ, & reliqua, quæ optima videntur,

dentur, ex auctoribus collecta reponuntur, excerpatorium appellat. Qui autem rerum, & dictionum index ex ordine abecedario distinctus, apud quem auctorem, & quoto folio quæ notata sunt, inveniuntur, regestum dicitur, vulgo *regist. o.*

Anaclinterium, locus ubi interdiu cubatur. *Láprid. in Hollog.* vulgo *estrado*, dicitur etiam stibadium. Tranq. in Aug lectulum lucubratoriū vocat.

Poscam plus vestium, vestes non modo sunt, quibus induimur, sed quibus inter dormiendum tegimur, sicut Hispanæ, *ropa.*

CULINA.

Tyrolaben novum vocabulum, sed accomodum satis, & venustum, ut quod ex Græco fonte cadat.

In chytropode. Chytropus, olla est cum pedibus. Sunt etiam chytropodes, ollarum sustentacula.

Cedo tudicula. Hispanæ *el cazo*, quod insigne est coquorum, sicut fulmen Jovis, & tridens Neptuni.

In epissenio truncus est, in quo coqui carnes fecant: alii epixenū dicuntur. Suidas masculine posuit.

Tyro nesti. Tyrocnestis, Hispanæ *rallo*. Est etiam gladiolus militaris.

Bulimiam depellendam. Quidam canium appetitum interpretantur. Certe magna est fames, & morbus, quo laborantes etiam post cibum esuriunt, cum ob famem stomachus deficit.

TRICLINIUM.

Mores Græco Sympositum, id est, compotatio: Latini convivium nominarunt, quia vitæ conjunctionem

PER PETRUS MOTA.

nem habeat, ut ait Cato major apud Ciceron.

Hypethra, id est, sub dio posita in medio aræ, aut impulsui. Dicuntur hypethra ambulationes, ut auctore Vitruvio, quæ latini *Xylta* appellat. Dique ædificia hypethra, non contacta, sed sub dio.

Myrrha. Plinius ait liquorem esse, qui sub terra calore desatur, vulgo *Agua*, ut ait Nebri. Lucanus. Non auro, myrræ bibunt. Unde vasa murrhina.

Suum gutturnium, hic pro caniculo unde aqua manibus descendit, alii pro ipso vase accipiunt. *Malluvium* igitur, five malluvia, Hispanæ *fuentes*.

Probe sandarachato. Hispanæ *bien embarnizado*. De sandaracha vide plene in Lexicis.

Cymatium abaci. Pars illa abaci prominens, nam Græcis labra extantia, & prominentia ita dicuntur.

Mensa civilis segmentata. Solitos esse Romanos mensis quadratis in castris uti, rotundis vero domi, quas à cibus cibilas vocabant, auctores sunt Varro, & Festus. Nunc pro qualibet mensa, cui

grandentes accumbimus. Segmentata, Hispanæ *de peça*. Operis tessellati, *de ataraseo*.

Chromactrum. Rectius Chromactron, quod est mantile. Hispanæ *pañisuelo de mesa*.

CONVIVIUM.

Adfero ei panem cibarium, panes cibarios vocat. Plin. lib. 18. qui pastoribus, & vulgo dantur.

Speusitius. In Plinianis codicibus Speusitios panes à festinatione dictos invenies: sicut dicendi ratione furnaceos, & artoptefios.

Hectas.

Hectas attollit. Hispanæ *crostas*, & *baxigas*, quas biete abhiando dicte. Festus.

Cum Musis, & cum diis. Boni hominis vocem sunt id est, Diis, Musisque faventibus, & propitiis. Ille autem intellexit, Musis enumeratis unum cum discipulis.

Cydonia Persica vulgo *melocotones*: ex infitione mali Cydoniæ & Persicæ.

Ficis duricorius. Hos prodromos esse dicit, hoc est præcoces.

In apyrotæ, apirotorum penultima longa, vulgo frigidarium.

Aiglaucæ, vinum fortasse dulce, quod vulgo vinum muliebre dicunt.

Vientur doli, hoc est, vinciantur, id est videntur.

Arthretica, morbus articularis, Hispanæ *gota* de *pies* & *manos*.

Argento circumclusa. Hispanæ *engastada*.

Prisana. Nonnumquam cremorem ex hordeo aliisve frugibus expressum significat: imperiti pro aqua cum hordeo fervefacta accipiunt, cum fiant pulvis genus, ut Plinius ait, ex hordeo, cuius laudibus Hippocr. unum volumen dicavit.

Leucophagum. Hispanæ *manjar blanco*. Hermolaus dixit Leucophæum jus, si modo liber mendaceret.

Lupum. Lupus piscis à voracitate dictus est, & fluvialis. Capitur sub hostia fluviorum. Sturionem vulgo appellatum esse Rafaél Volaterr. refert.

Soleas frixas. Hispanæ *lenguados*, à similitudine soleæ:

Soleæ: eas esse crediderim, quas Varro, & Plautus *Lingulacas* appellant.

Lucium recentem, & capitonem. Atheneus Leuciscum piscem commemorat: & Ælianus Cephalum, quem Athæneus ait à gravitate capitis dictum ejusdemque generis esse cum Leucisco.

Gobios. Et Gobiones legimus, quos præstantis saporis, sed parvi nutrimenti esse. Athæneus asserit, retinetque nomen apud Hispanos.

Pollucibilia, id est qualia fiebant, cum in honorem, cuiuspiam Dei aliquid dedicabatur. Pollucere enim est sacrificale verbum, & reddentium libamenta diis, Plaut. Ut decimam partem Herculi polluceam. Inde pollucibiliter, salariter, opipare, & splendide.

Embammata, id est liquamina, vel intinctus: à verbo Græco, quod est intingo, quibus panem vel obsonium intingimus.

Ubi est Q. Hortensius. Is enim, ut ait Varro, primus in augurali cœna pavones apposuit.

Da secundam mensam. Prima mensa est epularum, secunda pomorum, ut servius ait. ubi mellita, & saccharea, reliquaque, quæ latini bellaria dicunt apponebantur, & vino latius indulgebatur.

Hippax caseus est equinus, vel coagulum equinum, aut id quod in lacte equino sedit postquam agitatum est. A diosc. hippace fœmineo genere ponitur.

Striblitas, & artolagana, artolaganos panes, à deliciis nominatos, ait Plin. striblitas, & artolagana. Fortè, *hojuelas*, y *buñuelos*.

EBRIETAS.

Asotus, penult. longa, significat hominem gulæ, luxuique deditum, decoctorem, nepotem, à populo Asotorum, qui erant luxu, deliciisque per diti, & qui in mensam vomebant, ut ait Cicero.

REGIA.

Agrius, *Sophronius*, *Holocalax*, nomina item personis satis scite accomodata. *Agrius*, agrestis, ferox. *Sophronius* prudens, modestus, frugi. *Holocalax*, penitus adulator, & qui imperavit sibi omnia assentari, ut ait Terentius.

Magnus comestabulus, sicut à Romanis Magister equitum creabatur, qui comes esset Dictatori in apud Hispanos, qui secundus à Rege est, cui vexillum Regni maximum committitur, Comes stabilis appellatur: cuius veluti cum Rege societas in edictis publicis atque solemnibus declaratur his verbis: jubet Rex, atque ejus comestabulus: elegantior nomine quem apud Græcos Comes stabilis, quem Raph. Volat. ait capud esse Togatorum Francorum.

Præfectus sacris scriniis vulgo Magnus Cæcelarius. *Qui dicunt vultus*. Qui contrahunt frontem qui obducunt supercilia. Sic Mart. Qui ducis vultus, & non legis ista libenter.

Excipiunt cœna recta, cœna recta excipere, aut convivari quis dicitur, cum ad eandem mensam omnes invitati discumbunt, ejusdemque epulis cum Rege utuntur. Ut omnia omnibus sint com-

munia,

munia, quod in August. & Vespas. laudat Sueton. cui obicitur sportularum missio, quod Hispane dicitur, *dâr, ô embiar racion*. Utrumque hoc uno, & eodem versu conclusit Martial. Promissa est nobis sportula, recta data est.

Ex Parthenone, locus est ubi habitant virgines.

PRINCIPES PUER.

Morobulus, *sophobulus*, penult. producta alter stultus, & fatuus, alter sapiens consiliarius.

Refectarium, qui sessori refragatur.

LUDUS CHARTARUM.

Arcis mundi muliebris. Hispane *cosers*: ubi ea quæ pertinent ad ornatum muliebrem reponuntur: qui mundus muliebris, sive mundum in neutro, ut ait Gell. dicitur.

Mysteria elusina, id est, sacrificia Cereis, quæ ad Eleusim oppidum Atticæ celebrantur, nullo magis (ut Justinus ait) quam silentio sacra: quæ quoniam evulgavit Alcibiades accusatus est.

Velut istis Caribus. Carès ex Caria regione, qui premi suam in libellis operam locarunt, unde cares pro vilibus, avaris sordidis, & contemptilibus vulgo accipiunt, de quibus multa extant proverbialia.

Componendi folia. Hispane *armar*.

LEGES LUDI.

Coactilitii. Hispane *çapatos de fieltro*.

Diva Virginis Redemptoria, *nuestra Señora de la Merced*.

COR-

Glabbellam. Hispanè *entre ceja, y ceja*, quod interstitium superciliorum glabrum id est sine pilis est. Nonnulli pilosum habent, quos *cegiuntos*, vocamus.

In translatione criminum. translatio criminum apud Rechores est, cum crimen quidem non diffitetur reus, sed causas querit, quibus id ele- vet à tempore, à loco, à natura, à consuetudi- ne, à necessitate, à reliquis ejusmodi.

Hirquos. Alii cum aspiratione scribunt, *el la grimal del ojo*.

Valleculam, concavum illud, & depressum, quod est inter labrum inferius, & mentum.

Bosimus, id est valde simus, quales fuerunt Hunni bobinà facie. Hunni autem, qui è Sarmatia Europæ egressi, postea Attilam ducem secuti Pannoniam occuparunt, & à suo nomine Hun- gariam dixerunt.

EDUCATIO.

Bombycini villosi intercisi. Hispanè *terciope'o*.

Texti Attalici, aurum intexere in Asia Atta- lus Rex primus reperisse dicitur: unde textum Attalicum, Hispanè *brocado*.

Multa præterea sunt, quæ diligens lector ex verbis adjunctis, aut consequentibus, tum etiam ex Lexicis intelligere poterit.

INDEX

HEORUM, QUÆ IN HOC VOLUME

colloquiorum continentur.

A Bacedaria tabella,
la cartilla, la pa-
lera. 17.

Acapna ligna, leña, que
no quema, llenya que
no crema. 88.

Acerosus, granoso, cosa
mesclada ab palla 99.

Acerosus, avinagrado,
cosa agra. *ibidem*.

Acicula, el clavillo de la
berilleta, pungany de
la civella. 5.

Adventorium prandiū,
antipodio por la entra-
da, lo principi del
dinar. 40.

Adventores, forasteros,
forasters 38. y 88.

Edilis, el fiel executor,
Mostasaf. Executor
fiel. 154.

Estuarium, hervidero de
agua, Bollidor de ay-

gua. 75.

Ahenum, la caldera, la
caldera. 90.

Alveolua, el tablero para
jugar à los dados, tau-
la per jugar à daus. 127.

Amylum, almidon, ami-
dò. 105.

Anaclinterium, lugar
para dormir entre dia,
lloch per dormir en-
tre dia. 87.

Ancon, el codo, colsa 162.

Angiportus, adarve, car-
rer estrech. 76.

Antilena, petral de bes-
tias sin labores, pitral
de caball. 43.

Antia, el copete de los ca-
bellos, cavells de de-
vant lo cap. 159.

Anthereon, los papos de-
baxo de la barba, la
sota barba. 161.

Annu-

Annulus, *aldava*, la anella de la porta. 59.

Apyrotum, *flasco para enfriar vino*, refrescador de vi. 102.

Aquilus, *aguileño*, cosa un poch negra. 161.

Aquiminarium, *agua manil*, vas, ò tassa per veurer. 96.

Arabius tibicem, *malo de començar*, y *peor de acabar*, mal de començar, y pitjor de acabar. 94.

Architriclinus, *el refitorio*, Majordom. 24.

Arieto, *topetar*, tostar. 66.

Armus, *el espalda*, espall. 90.

Aromataria taberna, *tenda de especieria*, tenda de especies. 38.

Artolaganum, *ojaldre*, mantegada cosa. 109.

Astrigmenta exarmata, *agujetas sin cabo*, cordoneras sens cap. 4.

Asturco, *baca*, ò *troton*,

aca, ò *caball petit*. 43.

Astula, *astilla*, *astella* de fusta. 89.

Atlantes, & *cariatides*, son los que tienen los medios cuerpos de hombres, y los medios de mugeres de piedra, a manera de pilares que sustentan el edificio,

Bastaxos, ò *permos*, dos de pedra q sustentan un edifici. *Vitruvius*. 76.

Attalicus textus, *forte dicitur*, *terciopelo alcarchofado*, Ballut ab varietat. 167.

Autopyrum, *toda harina de trigo*, tota farina de blat. 99.

Auxilla, *puchero*, olla petita. 89.

Baculi, *los bastones*, los bastons. 141.

Bacallarius, *ya provecto*, ja provecto ò vell. 78.

Batillum, *badil*, pala de ferro. 89.

Bibu-

Bibulus, *que se passa como papel*, cosa que

passa com pape. 56.

Bomhycina labis, *vestidura de raso*, vestit ordinari. 65.

Bombycinum villosum, *intercisum forte*, *terciopelo azeytuni*, ò *damaasco*, Roba de seda com domas, 167.

Bosimus nasus, *nariz muy remachada*, Nas molt pla. 161.

Brechma, *la mollera de la cabeza*, la mollera del cap. 2.

Subula salita, *cecina de vaca*, salsa de Baca. 90.

Bucea, *el bocado*, lo bocí del menjar. 7.

Bulimia, *grande hambre*, gran fam. 92.

Cacabus, *el caldero*, la marmita, ò *parolet*. 90.

Calculus, *el tanto*, el tano, 138.

Calantica, *garvin*, ò *cofia*

confia, ò *tocadu de donas*. 6.

Campe la dobladura del brazo, la dobladura del bras. 162.

Capite censi autores, *los ruines*, los ruins. 80.

Capito, *picis ab aliquibus*, *cabeça de asno*, cap de ase peix. 106.

Capripilia, *ropa de chamelote*, roba de xamellot, 65.

Capronei, *los cabellos sobre la frète*, los cabells sobre lo front. 159.

Capfax, *acis*, *cangilon para tener azeyte*, cistell de tenir oli. 91.

Carduelis, *el Gilguero*, cardina. 94.

Carchesium, *copa*, *como gavia*, *copa feta a manera de gavia*. 108.

Caryota, *datil*, datil. 109.

Causia, *el sombrero para el Sol*, ò *caperuça montera*, sombrero per lo Sol. 34.

Cella

Cella penuria, despen-
sa, ò botilleria, seller. 76.
Cella vinaria, bodega,
dispensa, ò rabost 76.
Cervical, el cabecal, cap-
sal 87.
Charta emporetica, pa-
pel de estraga, paper
de estrassa. 56.
Chiromactrum, pañique-
lo, ò servilleta de mesa,
drapet, ò toballò net
de taula. 97.
Chytrophus, olla conpies
olla ab peus. 90.
Cibarius panis, media-
nus, pan de la gentalla
pa ordinari, 99.
Cibila mensa, mesa re-
aoda, taula redona. 97.
Cingulum, la correa, la
correja. 4.
Cingulum coriaceum
venatorium, cinto,
cinta. 5.
Cingulum puniceū ex-
lino, ceñidero de hilo
colorado, ò cordon, cin-
ta, ò cordò de fil

vermell. 5.

Cingulum textile, sexi-
do, cordò textit. 5.
Circulator, chocarreros,
ò charlatan volteja-
dor, ò boho. 4.
Clatrus la rexa, la re-
xa. 76.
Clava, la maça, la por-
ra, ò maza. 79.
Clavarius, el bedel, ò el
que la lleva Badell 79.
Classici Autores, los
principales, los prin-
cipals. 80.
Clitellariam jumentum
bestia de albarda, bes-
tia de albarda. 44.
Coactilia calcei, alpar-
gatas, espardeñas. 1.
Coassatio, entablami-
to, entaulament. 74.
Codex, mano de papel,
ma de pape. 56.
Codex excerptorius, el
cartapacio donde se es-
crive lo que se saca de
los libros, cartipas en
que se escriu lo que se
trau

trau dels llibres 85.

Commisura, travazon,
ò conjuntura, conjun-
tura, ò travament 65.
Componere folia, armar
los naipes, compon-
drer las cartas. 142.
Conclave, recamara,
cambra tancada, ò
recambra. 75.
Confriatus, desmenuza-
do, desmenusat. 109.
Condylus, la juntura de
los artejos, juntura, ò
nu del dit. 162.
Conopæum, el pavellon,
tenda, ò pavellò 87.
Contignatio, sobrado, ò
alto, lo foltre, ò entre-
sol. 37.
Corollatium, añadidura,
corona que se ajusta
ab altre. 14.
Cremor, la leche, que se
saca de grano mojado,
llet ques trau del gra-
mullat. 22.
Crepitus digitorum, cas-
tañeta, castanyeta, ò

remor del que se
trenca. 153.

Crumenifeca, corta bol-
sa, al q fa bossas. 33.
Crumenarius vicus, la
Bolseria, ahont se fan
las bossas. 154.

Cucullio vestis clausa
fortè, capuz, capiroto
ò punta. 67.

Cucuma, caldera, ò sar-
ten, caldra ò paella. 90.

Cullulus lingneus, la
huerteta, calser de
fusta. 91.

Curio, cura, Sacerdot
com Parroco. 46.

Cydoniatum, carne de
membrillos, carn de
codonys. 110.

Cydonipericum, melo-
coron, presch 101.

Cymatium, sobrehoz, ò
sombreja del apara-
dor, ò tabla de encima,
cobra taula, ò ta-
pete. 96.

D

Damascena vestis, ropa
de

de damasco, roba de
Domàs. 65.
Decussate, *transfrocados*,
partits, ò un per al-
tre. 143.
Depleo, es, *vaziar*, vui-
dar lo que es ple. 104
Designatus, *licenciado*,
licenciado. 79.
Dies operarius, *dia de*
hazer algo, dia de
treball. 42.
Diobolarius, *cosa de á*
dos blancas, cosa de
dos monedas, 28.
Distributor, *el que parte*,
repartidor. 142.
Dominalter, *el que haze*
del señor, lo qui fa del
senyor. 30.
Dorsuale jumentū, *bestia*
para carga, bestia
per carrega. 44 y 45.
Dulciarius vicus, *la con-*
fiteria, la Adrogu-
ria. 153.
Dulciarius pistor, *el con-*
fitero, ò el que haze
marçapanes, y fruta

de *sarten*, lo Adro-
guer, 109.
Duricoria ficus, *que tie-*
ne el cuero duro, figa
del cuyro dur. 101.

E

Elementaria tabella, *la*
cartilla, la cartilla. 40.
Ellychnium, *la mecha*
del candil, lo ble del
llum. 84.
Embamma, *mojadura*,
molladura. 107.
Encenia, *la dedicacion*
de la Iglesia, la dedi-
caciò de la Iglesia. 11.
Ephestris, sive epomis-
dis, sive epitogium
muceta de Obispo,
capirote de Maestro
muceta de Bisbe,
capirot de mestre. 81.
Epistomium, *el pico de*
jarro, y *la boca del ca-*
ño, lo broch del ger-
rro, ò boca del cano.
Epiphiarius equus, *el*
vallo de silla, cavall de
sella. 44.

Epi-

Epixenium, *razon para*
partir, ò *picar carne*,
mitja lluna, ò *picador*
de carn. 91.

Equi meritorii, *cavallos*
de alquiler, caballs de
lloguer. 43.

Evigilare, *dexar de dor-*
mir, dexar de dormir.
3.

Exentero, *sacar las tri-*
pas, traurer las tripas.
90.

Exemplum, *la carta*, ò
prueba, la proba, ò
exemple. 14.

Exfibulo, *quitar la hevi-*
lleta, traurer la sibe-
lla. 5.

Exfungo, *despanilar la*
candela, ò *candil*, mo-
car lollum, ò can-
dela. 84.

F

Faber clavilis, *cerr ajero*
ferraller, ò *manya*. 153.

Facere sponsonem, *apo-*
star, fer aposta. 6.

Femoralia, *zaragueller*,
Q

ò *muslos de calças*,
calfotets. 4.

Feminicruralia, *calças*,
calfas. *ibidem*.

Fibuli, *la bebilleta*, sive-
lla. 4.

Fistulosus caseus, *queso*
con muchos ojos, for-
matge ullat. 109.

Flocces, *beztes del vino*,
tartrà del vi. 103.

Focaceus panis, *pan co-*
zido en padilla, ò *al*
hogar, pa cuyt en lo
foch.

Folia lusoria, *los naypes*,
cartas de jugar. 19.

Follis, *pelota de viento*,
pilota de vent. 152.

Fornicatus, *por cosa de*
arco de boveda, cosa
de arch de boveda. 73.

Forum olitoriu, *el mer-*
cado, el mercat. 13.

Foruli, *las cajas de libros*
las caixas dels lli-
bres. 80.

Fructuarium forum, *la*
plaza de la fruta, la
pla-

plaza de la fruyta. 133.
 Furcinula, rixeras de des-
 parillar, ó reñedor,
 estiforas de mocar lo
 llum. 84.
 Fulcrum, la madera de la
 cama, llit de fusta. 87.
 Fumalis vicus, la calle
 del fumeral en Valencia lo
 carrer del fumeret. 154.
 Fumale, humero, ó chi-
 mienea, xameneya. 88.
 G.
 Gabata, ataisor, ó escu-
 dilla de faida, escude-
 lla, ó plat. 101.
 Galicæ, galochas q̄ son
 secos, eselops. 40.
 Ganeo, el que anda por
 los bodegones, lo qui
 va per sellers, ó ta-
 bernas. 88.
 Glabella, substantivum;
 el espacio que hay entre
 ceja, y ceja, lo blanch
 quey ha de cella, à
 cella. 159.
 Glandulæ las agallas del
 gorgero, las glandulas. 5.

Globuli, botones, botons
 65.

Glomero, devanar, de-
 vanar, ó capdellar. 14.

Glurinator librarius, el
 enquadernador, lo en-
 quaderador. 86.

Graphis, el dibujo, lo
 dibuix. 73.

Gutturium, caño, caño
 de conducciò. 96.

Guttus, alcuça, vas es-
 tret de la boca. 22.

H.
 Hæta, ampolla, ó bexiga.

Denique panis tolli
 heftas, està olvidado
 ampolla 99.

Hipax, acis, queso de
 yegua. Plinius. forma
 ge de eugua. 109.

Hirquus, el lagrimal de
 ojo, lo llagrimès de
 ull. 160.

Holoceryfos, todo de oro
 oro tot de or. 123.

Holosericus, todo de seda
 tot de seda. 123.

Hypocaustum, pieza de
 baxo.

baxo de tierra para
 sudar, que es baño, ó
 estufa, Hoch de baix
 de terra pera suar dit
 estufa. 211.

I.

Incisuræ, las rayas de las
 manos por donde adivi-
 nan los chiromanticos,
 las rallas de las mans
 per ahont adivinan
 los jorges, ó decla-
 radors. 163.

Index, carta, ó muestra
 de la que es el juego,
 carta, mostra de lo
 que es el joch. 144.

Innior, cris, arrimar,
 arrimar. 144.

Internodium, el artejo,
 espay entre nu, y nu. 94.

Interula, el allmilla, la
 camisa ó armilla. 162.

Intritura, guizadico, gui-
 sader. 93.

Inritabilis, enojadizo,
 enojadis. 95.

Jugale jumentum, bestia
 para carreta, bestia

per la carreta. 44.
 Juguli, las affillas, la nou
 del coll, ó la part de
 debant. 161.

L.

Labrum, el labrillo, gi-
 brella de terra. 91.

Lacerna, capa de camino,
 capa de cami. 67.

Laminula, rejada, talla-
 da. 109.

Lapatus, la romaza her-
 ba varia, ó raba. 106.

Lararium, la capilla, la
 Capella. 75.

Lar, el hogar, la llar del
 foch. 88.

Lemma, el argumento,
 Argument. 74. y 85.

Leucophagum, five ut
 Hermolaus, leuco-
 phæum, manjar blan-
 co, menjar blanch. 105.

Ligula adstrictorie, agu-
 jetas, agulletas. 3.

Ligula sericæ, cinza de
 seda, lligacamas de
 seda. 3.

Ligula devinctoria, casc

urenset

trenses, *agüetas de arma*, *agulletas de armar*. 65.
 Limbus, *el borde, y guar nicion de la vestidura*, *la vora del vestit*. 65.
 Linteum, *el paño de ma nos*, *la toballola*, *ò axugamà*. 6.
 Loculamentum, *caxon*, *ò parte del armario*, *caxó del armari*. 86.
 Lupus, *pescado sollo peix dit sollo*. 106.
 Lychnuchus, *donde se pone el candil*, *lloch ahòt se posa lo llum*. 83.
 M.
 Maialis, *marrano, puerco de un año*, *porch de un any*. 101.
 Malluvium, *plata para agua manos*, *plat de aygua man*. 67 y 96.
 Malluvia, *el agua con q se han lavado las manos*, *la aygua que se han rentat las mans*. 67.
 Mappa, *manteles*, *esto vallas*. 30.

Mandibula, *la quixada*, *la barra*. 16.
 Mantile, *servilleta, toba llo*. 30.
 Matula, *el orinal, ó vaso donde orinan*, *orinal*, *ó basí*. 88.
 Mæna, *pescado á manera de besugo*, *peix à ma nera de besugo*. 106.
 Membrum, *quarto de la ca/a*, *quarto*, *ó aposento de la casa*. 75.
 Militaris vicus, *calle de Cavalleros*, *en Valen cia*, *carer de Cava llers*. 154.
 Myxus, *la mecha*, *ò pa villo*, *la metja*, *ò moeh*. 84.
 Mullus barbatus, *el bar bo*, *peix dit barb*. 106.
 N.
 Nodus laxus, *la lazada*, *la llasada*. 5.
 O.
 Observator, *el acusador*, *lo acusador*. 41.
 Obstragulum, *capellada*, *cosa forrada*, *ò cuberta*.

Ocelli, *ojetes*, *ullets*. 65.
 Ocreæ urbanae, *botas pa ra andar por la Ciu dad*, *botas per anar per la Ciutat*. 67.
 Ocreæ itinerariæ, *botas de camino*, *botas de cami*. *ibidem*.
 Offendix, *la travilla de la gorra*, *treveïer de la gorra*. 151.
 Omphacium, *agraz*, *agràs*. 23. y 107.
 Oluscularia mulier, *la q vende verças*, *la que ven cols verdas*. 13.
 Orbiculi, *las hembras de los corchetes*, *las gafetas*. 65.
 Oxyporum, *salsa de vi nagre*, *salsa de vina gre*. 107.
 P.
 Palla, *capa*, *ò ropa de en cima*, *capa*, *ò roba de desobre*. 67.
 Palma agrestis, *el pal mito*, *palmeta*. 110.

Parthenon, *el aposento de las damas*, *el apo sento de las damas*. 126.
 Pectorale, *la puerta del sayo*, *lo peto dels pits*,
 Peniculus, *los pelos de la tinta*, *cutó del tinter*. 55.
 Peripetasma, *el cielo de la cama*, *sobre cel del llit*. 87.
 Persica, *præcocia*, *alver coques*, *abrecochs*. 100.
 Peristroma, *cubierta de cama*, *cuberta de llit*. 87.
 Philura, *pliego de papel*, *plech de paper*. 56.
 Phylura, *tajada*, *tallada*, *ò tros*. 109.
 Phrontisterion, *el còrrela*, *ò general donde se lee al guna ciencia*, *aula ahòt se ensenya alguna ci encia*. 28.
 Pistillarius, *el que maja*, *pasticer*, *ò pica tor*. 91.
 Plaga redexilla, *de cama*, *lo llit*, *ò tela*. 87.
 Pla-

Plutei lo *banens*, *batrilles* ó *facistolos*, los *banchs*. 80.
Pollinctor, *panadero*. lo qui passa la farina su til, ó qui fa pa. 97.
Pollubrum. *fuelle para lavar las manos*, font per rentar las mans. 5.
Popino, c *zintero*, lo *cuyner*. 88.
Poples, la *dobladura de la rodilla*, *deball lo genoll*. 162.
Postilena, x, las *arretrecas*, la *retranga de la albarda*. 44.
Præfectus urbis, el *Governador*, *Governador*. 154.
Prætor capitalis, *Alcalde de crimen*, *Jutge de crimen*. 12.
Prodromi ficus, *brevas figas flors*. 101.
Froletarii, *Autores ruines* *autores ruins*. 80.
Promptuarium, la *despena*, la *despena*. 76.

Propola, el *regaton*, lo *revenedor*. 3.
Prymnesium, la *maroma*, *gumera de la nau*. 47.
Prisana, *leche q se saca de grano* *llet ques trau del gra*. 105.
Puer amanuensis, *mozo de mandados*, *moño de mando*. 126.
Pulvinus, el *almoada del estrado*, *fitial del estrado*. 97.
Pulvinus suppedaneus, *almoada para debaxo lo pies*, *fitial*, ó *coxi per debaix los peus*. 97.
Pultarius, *escudilla*, el *escudella*. 21.
Pyrolabe pruniceps, las *tenazas*, *tenallas*. 89.

Q.

Quasi de capite agatur, como si en ello vaya la vida, com si en alló ané la vida. 95.
Quasillus, aut **Quasillus**, *canastillo*, *canastra*. 11.
Querquedula, la *anada*, la

R.

Radii pectinis rariores, las *puas del peyne claras*, las *puas claras de pintas*. 5.
Radii densiores, las *espeffas*, las *puas espeffas de la pinta*. *ibidem*.
Radius, el *palillo para apuntar las letras*, *tocador*, ó *bastonet de tocar las letras*, 15.
Reticulum, el *alvanega*, lo *ret*, ó *cofia*. 77.
Rhythmus, *consonante*, *consonant*. 97.
Robulus, *figura de mental que usaban los hecbizeras de quatro angulas*, los *dos muy salidos*, de la *manera que se pintan los nay pes Franceses*: y se llaman *picas*, *certa figura que te quatro angulos*, que *usavan las hetchiferas*. 114.

S.

Sandarachatus, *embarizado*, *embarnifat*. 96.
Saperda, *sabio*, y *pulido*, *elegant*, ó *sabi*, 90.
Schalæ cochilides, *escalera de caracol*, *escacala*, ó *caragol*, 93.
Staphium, el *servidor*, lo *servici*, ó *orinal*. 76.
Schedion, lo *compuesto*, que *ann no está enmendado*, la *composició no corregida*. 85.
Sciographica pictura, *matizada*, *cosa matifada*. 73.
Scirpus Indicus, *juncos de que usan los señores*, en *lugar de baculo*, *junc*, ó *caña india*. 17.
Scrobiculus, el *hoyuelo*, lo *clotet*. 17.
Secundarius panis, *pan de mediano*, *pa mija*, 99.
Segmentatus, *cosa hecha como a esquaces*, *cosa de vellit picat*, ó *puntat*.

tat. 97.
Segmentatus, *vestido hecho à trepas, ò quartos, vestit fet trepat, ò à quartos.* 167.
Sella plicatilis, *silla de costillas, la cadira, que serveix pera reclinar las costellas.* 88, 97.
Sella reclinatoria, *silla de espaldas, cadira, ò sella que serveix per las espalllas.* 143.
Sericum gausapinum, *terciopelo*, Ballut. 64.
Setarius panis, *pan hecho de harina cernida con cedaço de cerdas rallo. pa fet de farina passada per sedàs.* 99.
Silatum, *almuerço*, esmorfar. 21.
Silo, *hombre de nariz roma*, home de nas rodò. 161.
Similago, *semola*, semola. 21.
Sinus, *el seno*, la falda del vestit. 163.

Solea, *lenguado*, *lenguado.* 66.
Spatulum, *razimo de dátils*, raim de dátils. 110.
Speusitius panis, *pan cozido de presto*, pa cuit de pressa. 99.
Sphærula, *la pelota*, la pilota. 152.
Sphæristerium, *el juego de la pelota*, que llaman trinquete los Valencianos, lo joch de la pilota, ò triquet. 151.
Sponda, *tarima*, per lo llit de fusta. 87.
Stapeda, *el estribo*, lo estrep. 44.
Stuferi, *moneda de Alemania*, moneda de Alemanyà. 139.
Strangulatoria, *ahogadizas*, afogadissas. 15.
Stribilita, *hojuelas*, ò bunuelos, tortallets, ò bunyols. 109.
Strues, *cezna*, parestatge de llibres. 80.
Struc-

Structor, *el trinchante*, lo trinxant, ò mestre de Sala. 98.
Struthionice, *à manera de abestruz*, à manera de abestrus. 107.
Subucula recens, *camisa limpia*, camisa neta. 3.
Succusator, *cavallo que anda alto*, cavall que marxa alt. 44.
Sudariolum, *pañizuelo de narizes*, mocador de nas. 6.
Suffio, *sahumar*, perfumar. 88.
Sufflamino, *calçar la rueda*, para que no vaya atrás, ni adelante, trabar la roda perque no vagia atrás, ni endevant. 47.
Sulphurata, *alguaquida*, ensofrana da cosa. 89.
T.
Taberna coctilia, *lugar para secar*, ò recozer algo, lloch per secar, ò recouer alguna cosa. 88.
Theca pulveraria, *la salvadera*, la forrera. 85.
Tessellatus, *labrado como de taracea*, cosa de muitas tauletas. 97.
Testudo, *vihuela*, guitarra instrument. 147.
Thorax, *el bueco del cnerpo*, lo tou de cos del home. 163.
Thorax, *jubon*, lo gipo. 3.
Thorax diplois, *jubon bardo*, lo gipò bastart. *ibide m.*
Thynnus, *atun*, tonyina. 106.
Thyrus, *tronco*, tronxó de col. 13.
Tibilia, *medias calças*, mitjas calças. 4.
Tibicines, *los pies de la mesa*, los peus de la taula. 35.
Titio, *leño sacado del fuego*, tio del foch. 89.
Tomentum, *borra de que embuten las almoadas.*

ò pelotas, Nana del
matallà, ò còxi. 152

Torris, el tizon, lo tiò,
ò tros de porch. 89.

Tragema, fruta de sar-
zen, fruyta de paella.
110.

Triclinium, el comedor,
lo manjador. 74.

Trifolium, trebol, tre-
bol. 141.

Trulla, el bacin grande,
lo bacì gran. 76.

Tudicula, el cago de la
olla, ò mecedero, la
llosa. 91.

Tunica manicata, saya
con mangas, saya ab
manegas. 5.

Turunda, sopas à ma-
nera de bocadillo, sopas
à manera de boci-
nets. 21.

Tympana, tabletas para
traer fruta à las mesas,
fruyteras per la tau-
la 100.

Thyphaceus, cosa de cen-
tento, cosa de segol. 99

Tyro, el aprendiz, lo
aprenent. 78.

Tyrocnestis, rallo, ra-
lladora. 91.

V.

Vallecula, la concavi-
dad que està debaxo
del beso inferior, la
concavitat que està
entre dos cosas al-
tas. 160.

Udones, peales de lien-
ço, peals de lli. 64.

Vertebra, el hueffo en que
se rebuelve otro, per
lo os qualsevol de la
espinada. 164.

Vibrissæ, los pelos de las
narizes, los pels del
nas. 159.

Villatum, el frisado, lo
frisat. 169.

Vincula vestiaria, agu-
jetas, cordoneras, o
lligaduras del vestia-
do. 64.

Vinum consistens, vi-
no, que se detiene
lo vi que se deté. 100.

Vi-

Vinum fugiens, vino q̃
se pierde, lo vi que se
pert. *ibidem*.

Umbilicus, el medio de
qualquiera cosa, y el
est. cmo, per lo mitg
de qualsevol cosa, y
lo fi. 96.

Uncinuli, corchetes, ò las
hembras de las manos
del libro, gafets, ó ga-

fetas del libre. 65.

Vola, la palma de la ma-
no, la palma de la
ma. 163.

Vulsellæ, tenaxuelas, las
estanalletas. 159.

Urceolus, agnamani,
sitrell, ó canadell. 5.

Urnarium, el lugar de
tinajas, lo lloch per
las gerras. 91.

FINIS.

Die 25. Martii 1762.

Reimprimatur.

de Berenguér, Vic. Gen. & Offic.

Reimprimase.

Don Ignacio Pastor.

INDICE

DE LOS DIALOGOS.

- S**urrectio Matutina. fol. 3.
Prima Salutatio. fol. 7.
Deductio ad Ludem. fol. 9.
Euntes in ludum Literarium. fol. 10.
Lectio. fol. 15.
Reditus domum, & Lusus Pueriles. fol. 17.
Refectio Scholastica. fol. 20.
Garrientes. fol. 30.
Iter, & Equus. fol. 42.
Scriptio. fol. 49.
Vestitus, & deambulatio Matutina. fol. 61.
Domus. fol. 71.
Schola. fol. 77.
Cubiculum, & Lucubratio. fol. 83.
Culina. fol. 88.
Triclinium. fol. 93.
Convivium. fol. 98.
Ebrietas. fol. 112.
Regia. fol. 121.
Princeps Puer. fol. 128.
Ludus Chartarum, seu Foliorum. fol. 138.
Leges Ludi. fol. 148.
Corpus Hominis extèrius. fol. 157.
Educatio. fol. 164.
Præcepta Educationis. fol. 176.